

АРХИТЕКТУРА

8 · 1961

**ЕДИННА
ПРОЕКТАНТСКА
ОРГАНИЗАЦИЯ**

Тел. 25-12 — директор
53-03 — главен инженер
56-70 — главен счетоводител

**ORGANISATION
UNIFIEE
DES PLANS**

BOURGAS

Téléphones: 25-12 — directeur
53-03 — ingénieur en chef
56-70 — comptable principal

ELABORE:

Plans d'urbanisme pour les centres d'habitation

Projets et devis pour édifices culturels et administratifs, établissements scolaires, stations de repos, aménagement de magasins etc.

Habitations individuelles, groupées et collectives

Travaux d'art — plans et devis pour barrages, canaux, adduction d'eau, routes etc.

Aménagement de parcs

Installations électriques — plans et devis pour le transport à grande distance, postes transformateurs et installations intérieures.

БУРГАС

ПРОЕКТИРА:

Градоустройствени планове на населени места

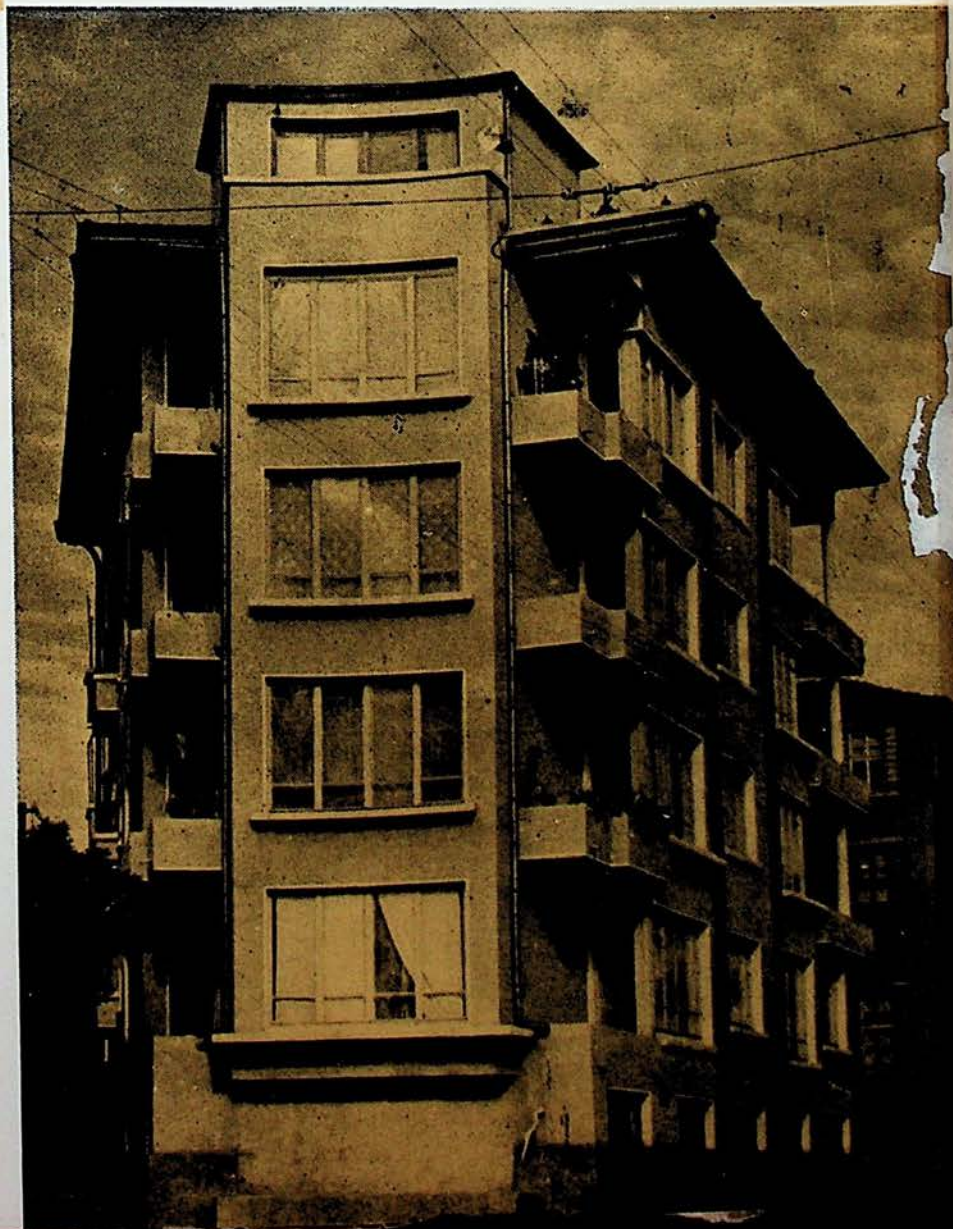
Проекти и проектосметни документации за културно-битови и административни сгради, учебни заведения, почивни станции, за обзавендане на магазини и други.

Индивидуални, групови и колективни жилищни сгради

Ниско строителство — планове и сметни документации за язовири, канали и водопроводи, пътища и други.

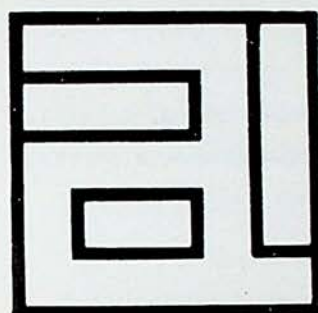
Паркоустройствени задачи

Електрически инсталации — планове и сметни документации за далекопроводи, трансформаторове и вътрешни инсталации в сгради.

АРХИТЕКТУРА

СПИСАНИЕ НА КОМИТЕТА ПО АРХИТЕКТУРА И БЛАГОУСТРОЙСТВО
И СЕКЦИЯ АРХИТЕКТУРА ПРИ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЯ СЪЮЗ

8 · 1961

ГОДИНА ОСМА

АРХИТЕКТУРА

Журнал Комитета по архитектуре и благоустройству
и Секции архитектуры Научно-технического союза

ARCHITEKTURA

Revue du Comité d'Architecture et des Travaux Publics
et de la Section d'architecture près l'Union Technique Scientifique

Zeitschrift des staatlichen Komitees für Architektur und Aufbau
und der Sektion Architektur des Wissenschaftlich-technischen
Bundes

Journal of the Committee of Architectural and civil works
— Section Architecture by the Scientific Technical Union

Sofia, Rakovski 108

	Стр.
Уводна статия	3
Третият конгрес на Съюза на съветските архитекти	4
Резолюция на Третия конгрес на Съюза на съветските архитекти	4
ГРАДОУСТРОЙСТВО	
Доц. арх. ПЕТЪР ТАШЕВ. Градоустройствен анализ на изградените жилищни комплекси в София	7
СЪВРЕМЕННА АРХИТЕКТУРА	
Арх. П. ГРЕКОВ, арх. Хр. АНАСТАСОВ. Архитектурен анализ на жилищата в изградените жилищни комплекси в София	15
ПРОУЧВАНИЯ НА АРХИТЕКТА	
Арх. В. ЕТЕНКО. Варианти при планиране на жилищата в близкото бъдеще	23
КОНКУРСИ	
Арх. Ат. СИРКАРОВ. Градоустройствен конкурс за центъра на Бургас	27
НАШИ ГОСТИ	
Арх. Н. УВИРОВА-ЖЕЧЕВА. Проф. Иржи Кроха, народен художник на Чехословашката социалистическа република	30
Ал. БЕРБЕРОВА. Интервю с проф. Иржи Кроха	32
АРХИТЕКТУРАТА В ЧУЖБИНА	
Арх. Д. ГЕОРГИЕВ. Насоки и постижения в архитектурата на промишлените сгради и съоръжения в Съветския съюз	34
АРХИТЕКТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ	
Доц. арх. ИВАН ПОПОВ. Архитектурното образование в Съветския съюз	37
ХРОНИКА	
НОВИ КНИГИ	

КОРИЦА

Страница 1. Жилищен комплекс Ленин. Детайл от фасада на жилищен блок
Снимка арх. Николай Попов

Главен редактор
доц. арх. Борислав Стоянов

Редакционна колегия
арх. Георги Арбалиев, проф. арх. Милко Бичев,
арх. Димитър Димитров, арх. Любен Минчев
(зам. главен редактор), арх. Стефан Станев,
арх. Петко Татаров

Редактор
Александра Берберова

Снимки арх. Тодор Данов, Величка Михайлова, Любен Попов, арх. Николай Попов, Любен Яричков
Технически редактор Славчо Апостолов Уредник Николай Колев
Коректор Иван Николов. Клишета Държавна печатница „Г. Димитров“ — Фотоцинкография „График“; печат Държавна печатница „Георги Димитров“ централа. Формат 1/8 — 71/100; печатни коли 5,5; издателски коли 6,54; тираж 2 000
Дадена за печат на 40 август 1961; излязла от печат на 20 януари 1962; поръчка № 8924.
Годишен абонамент 60 лева; отделен брой 8 лева; с/ка 15/1717 ДСК Благоевски район.
Адрес на редакцията: София, Раковски 108, тел.: 7-61-68. Ръкописи не се връщат

ВСИЧКО В ИМЕТО НА ЧОВЕКА, ЗА БЛАГОТО НА ЧОВЕКА

КПСС е велик архитект на нашата епоха. Само нейният колективен разум е способен да обхване и реши безкрайното разнообразие от задачи, поставени от историята и живота, да създаде всеобхващащия план, по който с истински ленински замах да се изгради светлото и прекрасно здание на комунизма.

„Главната икономическа задача на Партията и съветския народ се състои в това, да се създаде в продължение на две десетилетия материално-техническата база на комунизма“. Оттук произтичат и задачите, поставени от XXII конгрес пред колективите от предприятията на строителната промишленост, пред строителите, пред работниците от проектантските организации и институти. Партията призовава тези хора, които прокарват път на новото, да вървят в крак с живота, да изучават дълбоко въпросите на икономиката на строителството, да овладяват новата техника, да прилагат прогресивни материали и конструкции, да усъвършенствуват типовото проектиране. Ще се построят хиляди промишлени предприятия и много селскостопански съоръжения, ще се осъществява в най-широки размери жилищното и културно-битовото строителство, ще се извърши реконструкцията на много градове и села, активно ще се води борбата за изпълнение на основната задача за подобряване благосъстоянието на съветския народ — жилище за всяко семейство. Затова капиталното строителство бе наречено на XXII конгрес „въпрос на въпросите“.

За осъществяване решенията на XXII конгрес на КПСС е необходимо вече да се изгради нов профил на архитекта — архитект социолог, организатор на живота, архитект художник на масовото индустриализирано строителство, който да умеє да решава целия комплекс от въпроси — функционални, технико-икономически и естетически и това „всичко в името на човека, за благо на човека!“

Само широко разбиране на архитектурата и нейната връзка с живота на обществото могат да осигурят изпълнението на големите социалистически задачи, поставени пред нея от XXII конгрес. Действителността днес изисква да се разработят и най-бързо да се внедрят в практиката нови, по-рационални конструктивни, планировъчни и архитектурни решения на сгради, квартали, микрорайони, селища, както и да се употребяват най-новите строителни материали.

Запознати със съвременните постижения на всички прогресивни творци по света, съветските архитекти и строители, под ръководството на КПСС, се борят за създаването на архитектура, на която са свойствени простотата и искреността на формите и икономичността на решението. Вече принадлежат към архива на миналото едностранчивото разбиране на архитектурата, сляпото копиране на стари архитектурни образци, ограничаването с външно показната форма.

Неизмерно пораства днес ролята на съветската архитектура. Заедно с цялостната материална и духовна култура, архитектурата ще се издигне на нова степен в своето развитие. Тя ще утвърди истински хуманен, народен стил на светлата ера на комунизма. Още днес във всички свои области архитектурата в СССР придобива нови черти, които все повече я отличават от архитектурата на капиталистическото общество.

Първи съветските архитекти и строители ще създадат градове и селища, фабрики, заводи, жилищни и обществени сгради, в които ще живеят и ще се трудят хората на комунизма.

Българската архитектурна колегия е щастлива, че е преден отряд на нашия народ в борбата за претворяване в живо дело великата програма на КПСС, която е и наша програма.

Не малко са нерешените въпроси в нашата архитектура и строителство. Въпреки значителните ни успехи в архитектурното творчество, необходимо е постоянство в борбата за създаване на прекрасна среда за човека-строител на комунизма. Все още в нашето творчество имат понякога място копирането и подражанието, безвкусицата и професионалната ограниченост. Все още някои наши видни архитекти се отнасят безучастно към типовото проектиране и индустриализирането на строителството, без които е немислимо успешното разрешение на задачите на съвременната архитектура и социалистическо строителство.

На Ноемврийския пленум на ЦК нашата партия направи необходимите изводи за своята работа и за строителството на социализма в нашата страна, произтичащи от решенията на XXII конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз. Необходимо е и сред архитектите да се води борба за преодоляване на всички остатъци от култа към личността, за създаване на напълно творческа атмосфера в проектантските организации и решаване задачите на социалистическото строителство в ленински дух. Трябва да се гледа с вяра в творческите сили на проектанта, което ще увеличи неговата съзнателност и отговорност, ще му даде подтик за разгънато ентузиазно творчество. Духът и идеите на XXII конгрес на КПСС чертаят пътя и създават обстановка за разцвет и за небивало творческо дръзновение и на нашата социалистическа архитектура.

ТРЕТИЯТ ВСЕСЪЮЗЕН КОНГРЕС НА СЪВЕТСКИТЕ АРХИТЕКТИ

От 18 до 20 май 1961 в големия Кремълски дворец се състоя III Всесъюзен конгрес на съветските архитекти, с участието на около 500 делегати и многобройни гости от страната и чужбина. На конгреса присъстваха и най-видни партийни и държавни ръководители, начело с др. Н. С. Хрущов.

Конгресът бе свикан в обстановката на огромен политически и трудов подем на съветските народи, в навечерието на XXII конгрес на КПСС. Както бе отбелязано във въвеждащото слово на арх. А. И. Гегелло, пред съветските архитекти стоят задачите за създаване на съвременни промишлени и културно-битови сгради, удобни и благоустроени жилища, като все по-пълно се овладяват новите методи на индустриализирано строителство. Конгресът трябваше да обобщи и натрупания опит от последните седем години и да набележи пътищата за развитие на съветската архитектура.

Особено ярко бе подчертана необходимостта от цялостно приложение на индустриалните методи на строителство. Тези методи са свързани с дълбоки и прогресивни качествени промени в творческата работа на архитекта, за развитието на която са налице най-благоприятни условия. През изтеклите 7 години творческите позиции на архитекта претърпяха огромни изменения. Настъпният прелом не е свързан само с борбата срещу излишествата, но и с непрестанните усилия за творческо овладяване и осъзнаване на всички архитектурни проблеми. Задачите вече се решават в цялостно-градостроителен обхват, като се търсят най-рационални и икономични решения. Не отделните изолирани съоръжения, а органически свързаните комплекси са сега главните обекти на архитектурното творчество.

В изказванията на участниците на конгреса бяха подробно и за-

дълбочено засегнати многобройните въпроси на архитектурното творчество и на строителната практика. Разискванията засегнаха проблемите за индустриализация на строителството, типовото проектиране, строителното производство, качеството и икономиката на строителството. Подчертано бе и значението на въпросите на теорията, архитектурната наука, подготовката на архитектурните кадри, организационните форми за проява и дейност на архитекта.

Задачите на съвременната съветска архитектура бяха определени особено убедително в отправеното до конгреса приветствие от ЦК на КПСС и на Министерския съвет на Съветския съюз. „Най-важният дълг на съветските архитекти — се казва в приветствието — е да издигнат всички области на архитектурата на равнището на новите задачи на комунистическото строителство. Особено внимание изискват въпросите за подбръване на планирането и изграждането на градовете, социалните задачи на съветското градостроителство. Архитектите трябва да вземат най-активно участие за изпълнение на плановете за жилищно и културно строителство, за най-бърза ликвидация на недостига от жилища, за социалистическо преустройство на селата, да осигурят по-нататъшно подобрене на типовото проектиране и разработката на нови, по-съвършени типове промишлени, жилищни и обществени сгради“.

Задачите на съветските архитекти, които строят новото комунистическо общество, са и наши задачи. За успешното разрешаване на поставените изисквания немалка роля се пада и на Съюза на съветските архитекти. По-скорошното създаване на Съюз на българските архитекти би имало огромно значение за творческото обединяване на колегията, за правилния път и развитие на нашата, българска архитектура.

РЕЗОЛЮЦИЯ

НА ТРЕТИЯ ВСЕСЪЮЗЕН КОНГРЕС НА СЪВЕТСКИТЕ АРХИТЕКТИ

Третият Всесъюзен конгрес на съветските архитекти бе свикан в забележително време, когато целият съветски народ осъществявайки в живота набелязаната от XXI-ия конгрес на КПСС величествена програма за широко комунистическо строителство, самоотвержено се труди за изпълнението на 7-годишния план за развитието на народното стопанство, и се готви да посрещне XXII-ия конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз.

Под ръководството на Комунистическата партия успешно се решават задачите по създаване на материално-техническа база на комунизма, формирането на комунистически обществени отношения и по възпитанието на новия човек.

В резултат на героичния труд на съветския народ, на огромната организаторска работа на Комунистическата партия и неуморната дейност на нейния Централен комитет и на Съветското правителство, начело с др. Никита Сергеевич Хрущов, съветската страна постигна забележителни успехи в стопанското и културно строителство. С незапомнен размах се извършва строителството в съветската страна. Само за първите 2

години от 7-годишния план са пуснати в експлоатация повече от 2000 едри предприятия на промишлеността и транспорта. В градовете и работническите селища от началото на седемлетката са построени жилищни домове с обща площ повече от 165 мил. кв. метра — почти толкова, колкото е съставлявал целият градски жилищен фонд в дореволюционна Русия.

В СССР годишно се строят жилища повече, отколкото в САЩ, Англия, Франция, Западна Германия, Швеция, Холандия, Белгия и Швейцария, взети заедно. Огромно жилищно строителство се извършва и в селата. За колхозниците и селската интелигенция са построени повече от 1 400 000 домове. В големи мащаби се извършва строителството на сгради с културно-битово предназначение. В градовете и селата са построени хиляди училища, болници, детски градини и детски ясли.

Тези успехи станаха възможни благодарение на постоянната грижа на Комунистическата партия и на Съветското правителство за развитието на строителството и архитектурата в съветската страна. През последните години Партията и Правителството проведоха важни мероприятия

по коренното преустройство и подобрене на архитектурно-строителните работи. С ускорени темпове се развива мощна материално-техническа база за индустриалното строителство, изменя се и се усъвършенствува технологията на строителното производство, строителните площадки се превръщат в монтажни. Проведена е значителна работа по отстраняване на излишествата в проектирането и строителството, по преодоляване на едностранното естетическо направление в архитектурната наука и практика, което отвлечаше архитектите от първостепенните задачи в строителството, от изискванията на икономиката, от главното в тяхното творчество — грижата за създаване удобства за съветските хора.

Нашата архитектура става по-съвременна и правдива. Практиката от последните години показва, че мнозинството от съветските архитекти правилно са разбрали поставените пред тях нови задачи. Това беше нагледно показано на конгресите на архитектите от съюзните републики и на отчетните конференции на местните отделения на Съюза.

Съветските архитекти изказват благодарност на Централния комитет на КПСС

и лично на др. Никита С. Хрущов за неценемата помощ, която бе сказана на съветската архитектура в отговорния период от нейното развитие.

Времето, изминато между II и III конгрес на архитектите, е характерно с голям подем и усъвършенствуване на съветската архитектурна практика. Архитектите активно участвуват в огромната съзидателна работа в строителството на новите градове и селски населени места. Широко разпространение получава прогресивната система в строителството на крупни жилищни комплекси върху свободни територии. Извършва се проектиране и в редица градове е започнато строителство на микрорайони с пълнен комплекс от културно-битово обслужване на населението. Основна задача в дейността на архитектите е масовото строителство. В развитието на типовото проектиране са постигнати известни резултати, повече се вземат под внимание изискванията на икономиката и индустриализацията на строителството. Повече внимание се отделя на усъвършенствуването на промишлените сгради и съоръжения и внедряването на типизацията в промишленото и селското строителство.

Участвайки в изпълнението на общодържавната задача — ликвидиране недостига от жилища, съветските архитекти извършват огромна работа по осигуряване на жилищното строителство с икономични типови проекти, с оглед да се предостави на всяко семейство отделно жилище. Големи усилия бяха направени по разработване на нови, още по-прогресивни типови проекти за масово строителство на обществени сгради: училища, детски учреждения, болници, клубове, кинотеатри и други.

За последните години пораснаха творческата активност и инициативата на съветските архитекти. Израснаха млади кадри, способни да разрешават големи архитектурно-строителни задачи и да се борят за прогресивните пѐтици в съветската архитектура. На този важен процес до голяма степен способствуваше провеждането на многочислени архитектурни конкурси, широкото обществено обсъждане на конкурсните проекти, проведените от Съюза на архитектите мероприятия по повишаване квалификацията на архитектите, а така също съвещанията по най-актуалните проблеми на съветската архитектура. Всичко това показва, че ролята на Съюза на архитектите на СССР, като творческа обществена организация се е повишила, числото на членовете на Съюза е пораснало от 6700 човека през 1955 година на 8800 през 1960 година.

Заедно с това в архитектурната практика съществуват сериозни слабости.

В творческата дейност на някои архитекти не са преодолени старите грешки, свързани с едностранчивото разбиране на архитектурата.

Огромните възможности, съществуващи в социалистическата страна, за разцвет на архитектурата не се използват достатъчно. И досега не са изживени сериозните недостатъци в планирането и застрояването на градовете, наблюдават се случаи на неправилно разместване на промишлени обекти и жилищни сгради, неикономично се използват градските територии, нарушават се санитарно-хигиенните изисквания. Архитектите все още бавно внедряват в практиката на строителството прогресивните градоустройствени методи, недостатъчно творчески подхождат при използването на типови проекти в строителството на жилищните райони. Като се отбеляза на Всесъюзното съвещание по градоустройство през юли 1960, главните архитекти на градовете и местните органи по строителството и архитектурата отделят малко внимание на отстраняването на тези недостатъци. Ведомственото строителство и финансирането затрудняват комплексното застрояване на жилищните райони и правилната организация на културно-битовото

обслужване на населението, а така също внедряването на новите типови сгради. Много типови проекти за промишлени, жилищни и обществени сгради все още не отговарят на съвременните изисквания. В тях не винаги се постига единството между функционалните, техническите, икономическите и естетическите изисквания. В типовите проекти съществуват недостатъци по планирането на жилищата. В конструкциите на едропанелните сгради все още не са решени някои конструктивни елементи, не е осъществена звукоизолацията, не са решени конструкциите на съединяването на панелите и др. В типовото проектиране и при застрояването на жилищните и промишлени райони някои архитекти не обръщат сериозно внимание върху решаването на художествените задачи, не се използват достатъчно композиционните средства и възможности, произлизат от новите градоустройствени условия и изисквания, от постиженията на техническия прогрес. Независимо от това, че с типовото проектиране се занимават редица по-големи проектантски и научно-изследователски организации, все още отделни области в строителството не са осигурени с пълноценен асортимент от типови проекти. Съществуват случаи, когато обществени сгради за масово строителство се строят по индивидуални, по остарели проекти.

Незадоволително е състоянието на разработката и изпълнението на типови проекти в промишленото строителство.

Архитектите и конструкторите не задоволяват както следват жилищните строителни предприятия с достатъчен асортимент от висококачествени типови проекти за едропанелни сгради.

Все още не всички архитекти са овладели съвременните индустриални методи на строителството, ето защо те недостатъчно оказват влияние върху неговия технически прогрес. Архитектите недостатъчно са свързани с домостроителни колективни, със заводите за строителни изделия и материали, със строително-монтажните площадки. Сериозен недостатък на строителството е ниското качество и слабият асортимент от строителни изделия и конструкции, монтажните и довършителните работи, което спъва прогресивното развитие на съветската архитектура. Архитектите все още не са активни борци за високо качество на строителството, значението на което, в условията на нова и насоченост в архитектурата, неизмеримо расте. Проектантските организации, органите по строителството и архитектурата, Съюзът на архитектите имат слабо влияние върху дейността на строителните организации и предприятия от промишлеността за строителни материали, не проявяват необходимата високата целеносност към качеството на строителните работи и изделия. Не във всички области на архитектурата се провежда активна борба за повдигане на строителството. Например, все още не са постигнати съществени резултати по понижаване стойността при строителството на промишлени сгради. Недостатъчно се използват големите резерви за икономии, съществуващи в градоустройството.

Крайно недостатъчно се реализират съществуващите възможности за понижаване стойността на строителството за сметка на повдигане на строителните изделия и материали и подобряване организацията на строително-монтажните работи.

Наблюдават се случаи на неоправдано строителство на големи уникални обществени и спортни съоръжения, което отвлеча вниманието и поглъща много средства за сметка на масовото жилищно и културно-битово строителство и спъва темповете на неговото изпълнение.

Не бива да се помириваме и с това, че отделни проектанти, които правилно се борят за високи икономически показатели

в проектирането и строителството, не отделят при това необходимото внимание за решаване на функционалните въпроси, свързани с експлоатацията на сградите и строителните съоръжения.

Архитектурно-строителната наука, независимо от известните постижения, все още оказва слабо влияние върху преустройството на съветската архитектура, все още недостатъчно е свързана с практиката. В Академията по строителство и архитектура в СССР и УССР липсва комплексна разработка на най-важните архитектурни и инженерни проблеми.

Съюзът на архитектите на СССР и неговите местни организации не оказват достатъчно помощ на широките архитектурни кръгове. Размахът и нивото на творческата и организационна работа на Съюза на архитектите изостава от изискванията на строителството. Съюзът слабо се бори за реализация на своите решения. За да можем успешно да участвуваме в изпълнението на огромната строителна програма от 7-годишния план за развитие на народното стопанство на СССР, необходимо е съветските архитекти с още по-големи темпове да преодолеят отбелязаните по-горе слабости и напълно да завършат преустройството на съветската архитектура, като я повдигнат на нивото на новите съвременни задачи. Съветската архитектура, коренно свързана с живота на народа, е призована активно да подпомага за осъществяване плановете на комунистическото строителство, да способствува за създаване на изобилие от материални и духовни блага за трудеците се и за преустройството на живота на обществото върху принципите на комунизма. Третият Всесъюзен конгрес на съветските архитекти отбелязва, че съветската архитектура трябва още по-пълноценно да задължава насъщите нужди на трудеците се в съветската родина и едновременно да има предвид перспективните задачи за комунистическото строителство. Архитектите са длъжни активно да участвуват в решението на градоустройствените задачи в условията на прехода към комунистическото общество, да способствуват за по-нататъшното развитие на производителните сили на страната и още по-пълно да използват коренните предимства на съветския обществен строй за хармоничното развитие на промишлените и селски райони, на градовете и селищата. Необходимо е да се борим за най-целесъобразно взаимно разместване на промишлените, жилищните, транспортните и складови територии в града и да решаваме тези въпроси, а така също и въпросите по благоустройството и озеленяването на градовете в единна връзка с крайградската зона. Необходимо е още по-настойчиво да се използват прогресивните методи при планирането и застрояването на градовете, промишлените и жилищни райони и микрорайони, като се борим за създаването на завършени архитектурни комплекси.

Архитектите са длъжни да дадат своя достоен принос в решението на историческата задача — премахването на съществуващите различия между града и селото. Участието в социалистическото преустройство на селото и строителството на селските населени места от нов тип е почетен дълг на съветските архитекти. Би следвало да се изработват нови икономични типови производствени, жилищни и обществени сгради, които да подпомагат селскостопанското производство и още по-пълно да задоволяват бързо нарастващите културно-битови потребности на селските труженици. Типовите проекти би трябвало да предвиждат висока ефикасност на конструктивните елементи и най-широко използване на местните строителни материали.

Конгресът счита, че една от най-близките задачи на архитектите трябва да бъде оказване активна помощ в строителството на целинните райони.

Решавайки въпросите по градоустройството и строителството на селските населени места, трябва да изхождаме не само от днешните нужди, но и да имаме предвид пътищата на по-нататъшното развитие на градовете и селата, като създаваме най-благоприятни условия за труда, бита и почивката на съветските хора. Трябва да развиваме научните изследвания и да поощряваме новаторските предложения по отношение разработката на новите прогресивни градоустройствени решения, основани върху комунистическите принципи за социална организация на населените места.

Конгресът счита за необходимо рязко да усили ролята на архитектите в планирането и застрояването на промишлените райони, в проектирането и строителството на промишлени сгради и съоръжения. Дълг на архитектите е да внедряват напредничавите принципи за комплексно разместване на промишлените предприятия, за тяхното коопериране и блокиране. С цел да се повиши качествено ниво и се намали стойността на промишленото строителство, необходимо е още по-настойчиво и още по-широко да развиваме типизацията и унификацията в тези области. Трябва да разработваме и внедряваме нови, още по-рационални решения, които да осигурят създаването на най-добри условия за развитието на технологическите процеси при ограничени количества типови промишлени сгради. По-голямо внимание трябва да се отделя за по-нататъшното подобряване условията на труда и културно-битовото обслужване на работниците от производството.

С цел да се реши успешно общонародната задача — ликвидиране на недостига от жилища, архитектите са длъжни да отделят особено внимание на сборното едропанелно строителство, което има неоспорими икономически предимства и е явява генерална линия в индустриализирането на жилищното строителство в нашата страна.

С цел да се осигури комплексно застрояване на жилищните райони, необходимо е да се борим за пълно използване възможностите на домостроителните предприятия за разширяване номенклатурата на изработените жилищни сгради и за организиране на производството на конструктивни елементи за обществени сгради. Тази задача трябва да се реши и при проектирането на нови заводи.

Конгресът постави пред архитектите задача — на първо място да имат грижата за проектирането и строителството на онези обществени сгради и съоръжения за всекидневно обслужване, от които съветските хора се нуждаят преди всичко (училища, интернати, детски учреждения, столове, болници и т. н.) и които биха способствували за преустройството бита на хората на комунистически начала, за освобождаването на жената от малко производителния домашен труд и въвлечането ѝ в обществено-полезен труд.

Необходимо е и по-нататък да усъвършенствуваме и широко да внедряваме нови типови жилищни и обществени сгради, да създаваме пълноценни комплексни серии от типови проекти, с оглед на градоустройствените изисквания, разнообразните битови потребности на съветските хора, демографските и климатическите особености на строителните райони. Необходимо е да внедряваме прогресивните принципи в комплексното разместване на учрежденията за културно-битово обслужване, обществените, търговските центрове и други кооперирани сгради.

Архитектите са длъжни внимателно да се вслушват в критичните забележки на трудещите се по отношение недостатъците в жилищното и културно-битовото строителство. Активно да способствуват за развитие на комунистическия бит със средствата на архитектурата — това е дългът и призиванието на съветските архитекти.

При огромните мащаби на промишлено, селскостопанско, жилищно и културно-битово строителство се повишават изискванията към неговото качество. Борбата за високо качество на строителството е главно задължение на всички архитекти, строители и работници от промишлеността за строителните материали. Необходимо е да възпитаваме нетърпимост по отношение брака в проектирането и строителството. Съюзът на архитектите трябва да възглави обществения контрол за качеството на строителството. Едновременно е необходимо да се усили авторският контрол на архитектите в строителството, като им се предоставят за това необходимите права.

Необходимо е да се обяви безпощадна борба на безвкусицата в архитектурата и преди всичко в интериорите, в тяхното обзавеждане и украса. Съблюдавайки изискванията на икономиката, да се повдигне архитектурно-художественото ниво на цялото масово строителство, на мебелната промишленост, на вътрешното оформяне на жилищата и обществените сгради, да се създаде за съветските хора истински прекрасна материална среда — това е почетна и отговорна задача на съветските архитекти. Тя трябва да бъде решена въз основа на синтеза между всички видове изкуства, съвместно със строителите и творците на изобразителните и приложни изкуства. Съюзът на архитектите трябва да подкрепя инициативата на трудещите се от редица градове и активно да участва в борбата за тяхното благоустрояване и разкрасяване.

На съвременния етап от развитието на строителството и архитектурата неизменно се повишават изискванията по отношение майсторството на съветските архитекти. То трябва да бъде всестранно и наистина новаторско. Трябва да порицаем опитите за механично пренасяне в съветската архитектура на задгранични формалистични прийоми, като същевременно не се отказваме от необходимостта внимателно да изучаваме прогресивния опит на задграничните архитекти.

Ръководени от мърдата политика на Комунистическата партия, съветските архитекти са длъжни всестранно да изучават материалните и духовни нужди на обществото. Те трябва да станат истински майстори-строители и до съвършенство да владеят методите и средствата на съвременното индустриално строителство, активно да влияят върху техническия прогрес в строителството и производството на строителни материали и строго да съблюдават изискванията на икономиката. Само при спазването на тези изисквания и при дълбокото разбиране на съвременните задачи, архитектите ще могат да създадат архитектурен социалистически стил. Конгресът отбелязва, че по-нататъшното развитие на творчеството на архитектите, както и на цялата съветска архитектура, е невъзможно без овладяване постиженията на науката, без научното предвиждане, основано на марксистко-ленинската теория. Архитектите са длъжни да работят в най-тесен контакт с работниците от обществените, медицинските, педагогическите и други науки.

Необходимо е да повдигнем на още по-високо ниво научните трудове в областта на строителството и архитектурата, като широко внедряваме в практиката постиженията на научната мисъл. Трябва да усилим теоретическите и експериментални изследвания по най-важните проблеми на градоустройството, типизацията на сградите и съоръженията, по общата насоченост на съветската архитектура. Архитектурно-строителната наука трябва да ускори решението на назрелите въпроси по едропанелното строителство и по-нататъшното му усъвършенстване. В развитието на съветската архитектура голяма, отговорна роля има да иг-

рае Съюзът на съветските архитекти. Централното ръководство е длъжно да усили систематическата, живата връзка с местните организации на Съюза, да насочва тяхната работа за решаване на най-важните задачи в областта на градоустройството и жилищното, промишленото и селскостопанското строителство. Местните организации на Съюза са длъжни да проявяват още по-голяма инициатива и активност в борбата за повишаване на качеството на проектирането и строителството. Най-строгийт всекидневен контрол при изпълнението на приетите решения трябва да стане задължително условие в работата на всички звена от Съюза на архитектите.

Конгресът задължава новото ръководство на Съюза на архитектите на СССР да организира своята работа така, че още повече да засили ролята на Съюза като идейно-творчески център на съветската архитектура. Централното ръководство на Съюза трябва да обърне особено внимание за издирване и поддържане на всичко ново и прогресивно, което се ражда в творческата практика на архитектите, за растежа и възпитанието на младите архитектурни кадри. Необходимо е то да се стреми към увеличаването броя на постъпващите в архитектурните институти младежи и към повишаването качеството на архитектурното образование. Централното ръководство на Съюза на архитектите и неговите най-големи филиали — Московският, Ленинградският, Киевският, Новосибирският и други — трябва да поемат шефството над районите за масово строителство в източните райони на страната, като им оказват систематическа помощ в проектирането и в подбора на архитектурните кадри.

Необходимо е Централното ръководство да вземе мерки за разширяване правата, укрепване на организационната структура и подобряване работата на местните отдели по строителството и архитектурата. Конгресът задължава Централното ръководство да организира издаването на вестник или седмичен текстове и илюстрирана притурка към «Строительная газета», в които систематически да се популяризира архитектурната практика.

В работата на Централното ръководство важно място трябва да заеме постоянната и широка обмяна на творческия опит между архитектите от социалистическите страни, а така също да развие връзки и контактите с прогресивните държави в областта на архитектурата в капиталистическите страни.

Съветската архитектура се развива във взаимодействие с архитектурата на другите народи, като използва нейния прогресивен опит. Едновременно съветската архитектура, както и архитектурата на всяка социалистическа страна върви по свой самостоятелен път, който се определя от нейните високи социалистически цели и предимства. В нея трябва органически да се съчетаят чертите на социалистическата интернационална общност със националното своеобразие и местните особености на архитектурната култура. Конгресът препоръчва на новото Централно ръководство да разпространява опита на Съюза на архитектите от Грузинската и Естонската ССР по организиране и дружества за опазване паметниците на културата.

Съветската архитектура с цялото си съдържание е насочена към мирна съзидателна работа. Съветските архитекти горещо поддържат миролюбивата политика на Комунистическата партия и Съветското правителство, на целия съветски народ.

Конгресът призовава всички архитекти на Съветския съюз с чест да изпълняват задачите, поставени от Партията и Правителството пред съветската архитектура, и уверява Комунистическата партия и съветския народ, че те ще отдадат цялата си творческа енергия за великото дело на строителството на комунизма.

ГРАДОУСТРОЙСТВЕН АНАЛИЗ НА ИЗГРАДЕНИТЕ ЖИЛИЩНИ КОМПЛЕКСИ В СОФИЯ

Доц. арх. Петър Ташев

През последните пет години в София е застроена около 1 000 000 кв. м жилищна площ. Това огромно строителство, насочено главно в незастроени или слабо застроени терени и по някои от главните улици, спомогна в София да израснат нови съвременни ансамбли и жилищни комплекси. В това голямо и разнообразно строителство до сега са прилагани няколко метода на реконструкция и изграждане, които могат да се изразят в следното:

1. Застрояване въз основа на съществуващите регулационни и квартално-застроителни планове на самостоятелни жилищни сгради в отделните парцели там, където и когато собствениците пожелаят.
2. Застрояване по някои главни улици с оглед на тяхното оформяване.
3. Изграждане на отделни жилищни комплекси.
4. Изграждане на пълноценни жилищни микрорайони.

Какви са изводите от прилаганите до сега методи на изграждане на София?

Изграждането на столицата по съществуващите регулационни квартално-застроителни планове тогава, когато и където пожелаят гражданите не дава положителен резултат. По този начин се изградиха в последните години кварталите в местността «Лозенец», в м. «Буката» и в много други части на София. Из-

София. Квартал Буката.

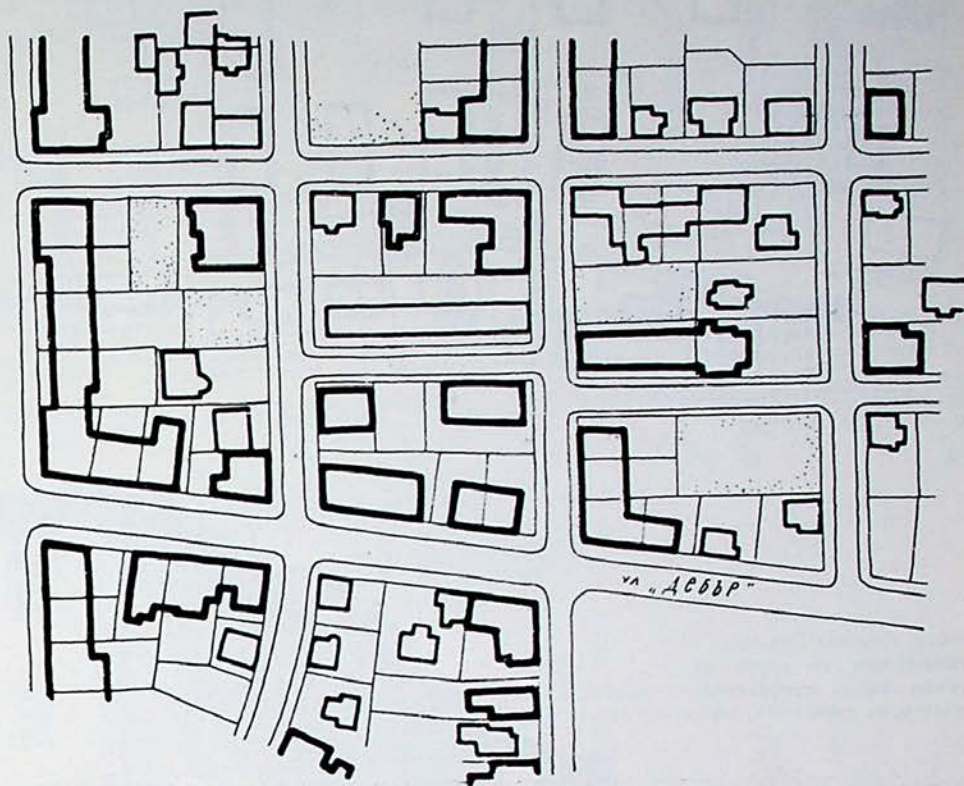
Застрояване на отделни многоетажни сгради в малки парцели и квартали, непригодни за многоетажно застрояване

2

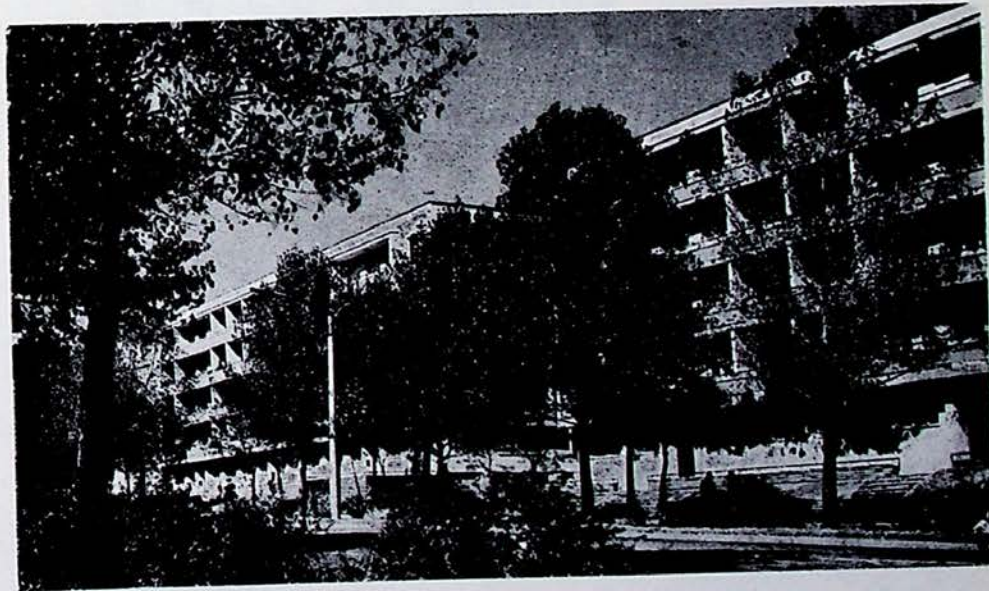
София. Бул. Вълчо Иванов.
Жилищни блокове

3

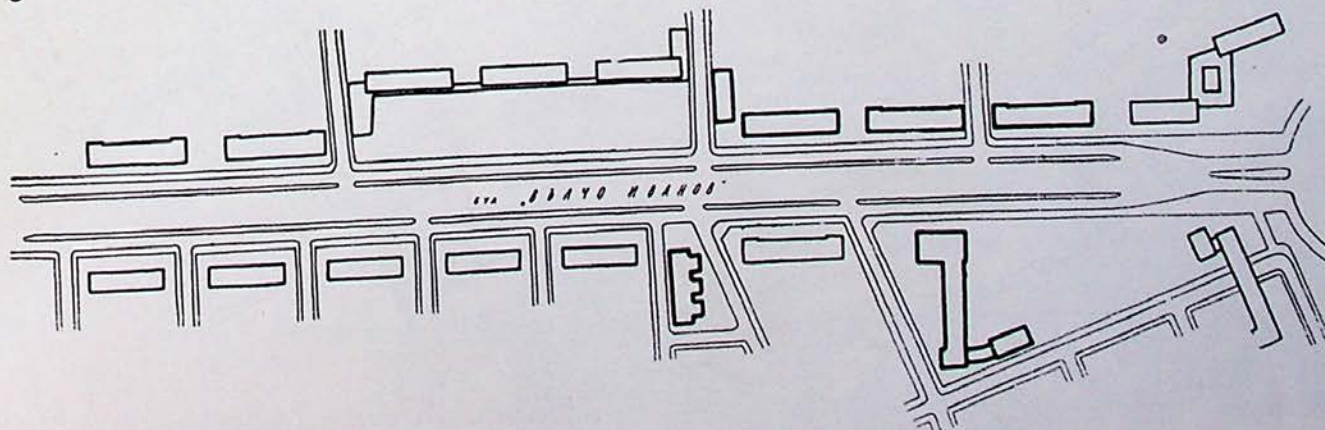
София. Бул. Вълчо Иванов.
Застрояване с цел да се оформи благоустроена и широка входяща артерия

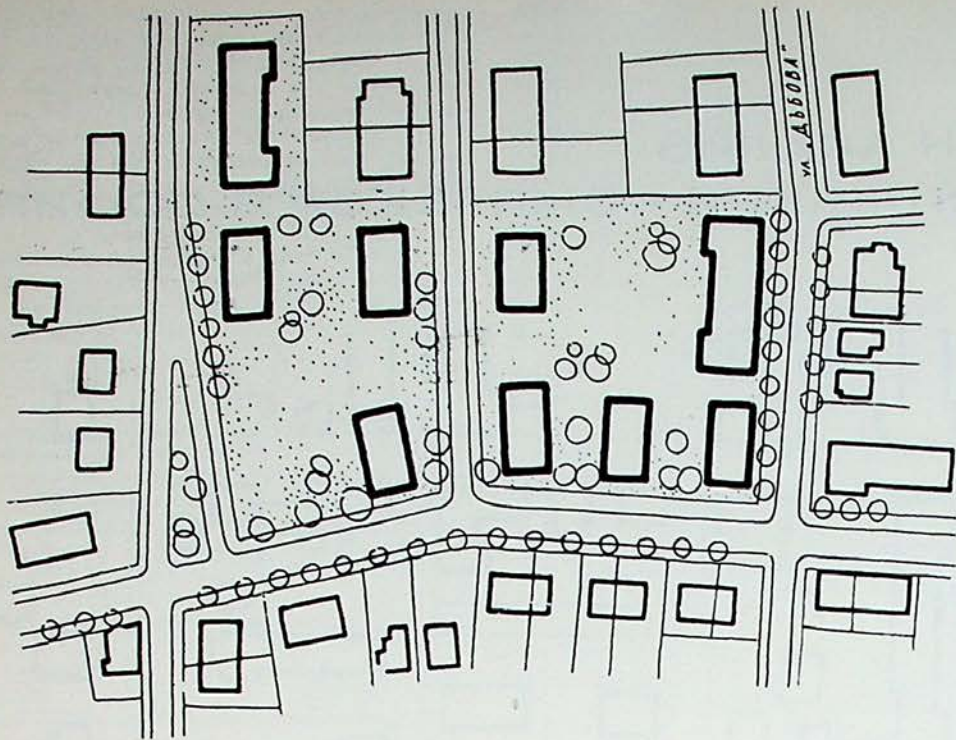
1

2

3

4

4
София, Квартал Лозенец.
Застрояване на група от
сгради върху сравнително
незастроен терен

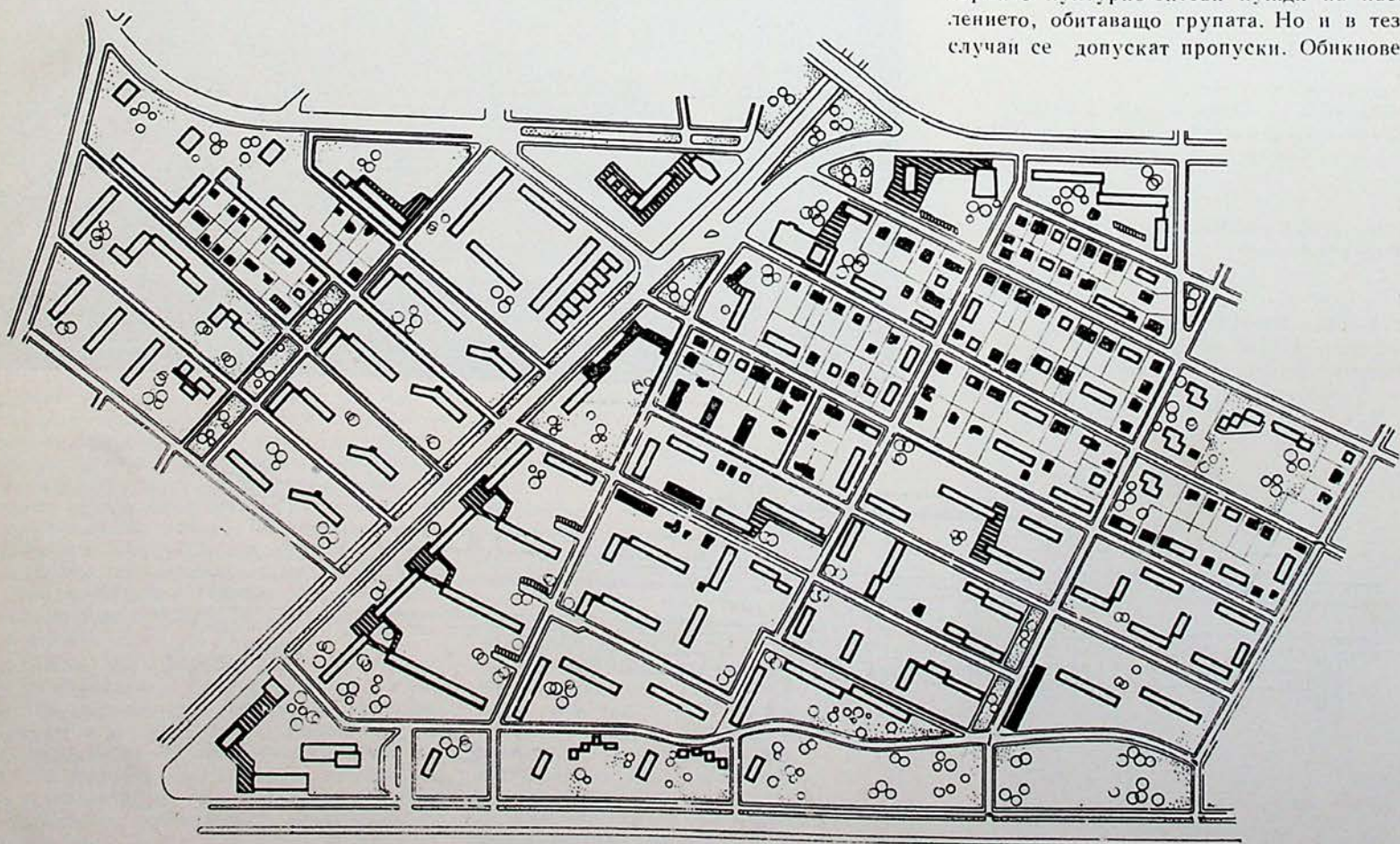
5

5
Квартал Лозенец.
Жилищни сгради по ул. Дъ-
бова

6
София, Квартал Лозенец.
Застрояване на жилищен
микрорайон

6

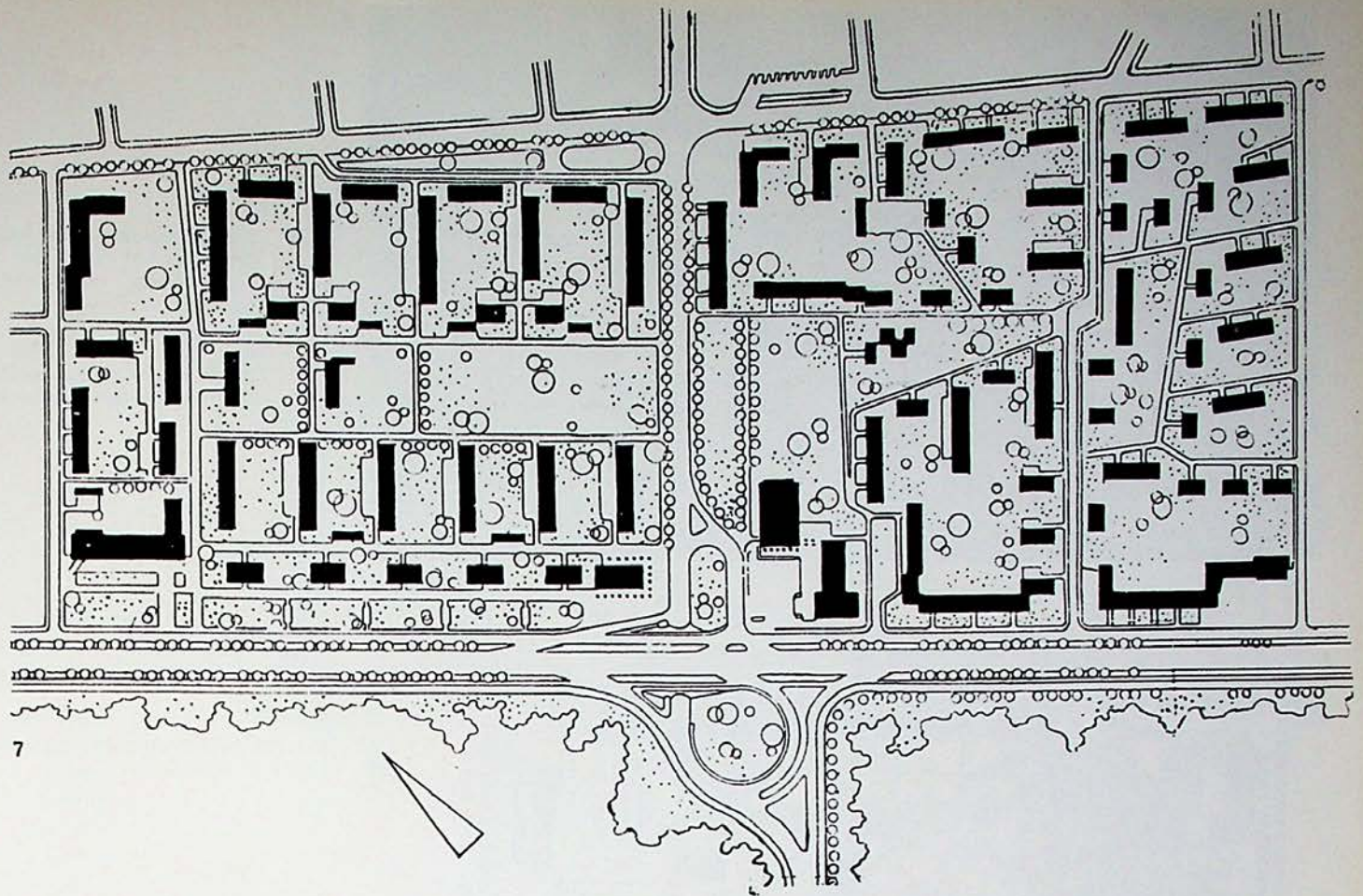

граждането на м. «Буката» е най-типичен случай на несъвременно провеждане на реконструкция на жилищни квартали. Опитът показва, че този метод на реконструкция на София е неправилен и той не трябва да се прилага повече.

Застрояването на главните улици е целесъобразно както от икономически, така и от архитектурно-художествени съображения. Но и в досегашната практика по изграждането на главните улици има наред с положителните успехи и някои характерни слабости. Не са редки случаите, когато за подобряване на облика на улицата са съборени масивни двуетажни, а понякога и триетажни сгради, като например по бул. Евлоги Георгиев и др. Има също така не малко примери, когато пък в името на икономическата целесъобразност се застрояват високи сгради, които увреждат хигиената вътре в квартала или пък не се спазва необходимата пространствена връзка между улицата и вътрешността на микрорайона. В такива случаи не са правени цялостни проучвания за застрояването на улицата и не са отчетени изискванията на бързо развиващия се транспорт.

Съсредоточаването на ново строителство на главните улици ще се прилага и за напред. Но във всички случаи то ще се провежда въз основа на цялостни проучвания за изграждането на улицата като част от съответния жилищен район или микрорайон и когато това е икономически оправдано в дадения етап.

Методът за изграждането на отделни жилищни групи, като самостоятелен жилищен комплекс, в сравнение с първите два метода, е по-правилен. В този случай се търси правилното изграждане на групата по отношение на обемите и архитектурата на отделните сгради и задоволяване на елементарните културно-битови нужди на населението, обитаващо групата. Но и в тези случаи се допускат пропуски. Обикновен

не се търси композиционната връзка със бъдещото застрояване на съседните райони и не се оставят необходимите терени за обществени нужди.

Досегашният опит по изграждането на София обаче показва, че правилният метод за провеждането на социалистическата реконструкция е в цялостното проучване и проектиране, етапно изграждане на жилищните микрорайони и райони.

Изградените и изграждащи се жилищни комплекси, като например Заимов, Ленин, Западен парк, Изток и други, създават най-благоприятни условия за обитаване. Наред с хигиеничните слънчеви и красиви жилищни сгради, обществени и вътрешно-квартални площи, спортни и детски площадки и пр. — всичко това дава ново социалистическо съдържание на жилищните комплекси. Те посочват ясно пътя на бъдещото изграждане на София.

Но както в изграждащите се, така и в проектираните жилищни микрорайони не се провеждат последователно и ясно съвременните изисквания за жилищните райони и микрорайони.

Изграждащите се жилищни комплекси в София са проектирани от 1954 до 1956 година. Оттогава досега много въпроси на градоустройството и изграждането на жилищните микрорайони получиха нови насоки на разрешения. Повишиха се много изискванията на хората за по-големи удобства, за повече хигиена и красота. Това налага ново отношение към съдържанието на микрорайона — повишаване броя на културно-битовите сгради, местата за отдих, по-голям простор между жилищните сгради и пр. Всичко това налага сега, когато в столицата предстои да се разгърне огромно строителство на

нови жилищни микрорайони, да се направи преглед на извършеното, да се изучи досегашният опит и да се извлекат поуки от него. Необходимо е да се посочат положителните страни и да се разкрият причините за допуснатите слабости.

По отношение на избора на площадки за ново строителство може да се заключи, че строителството в последните 5—6 години е насочвано в предимно неза-

7
Жилищен комплекс Ленин.
Градоустройствено решение

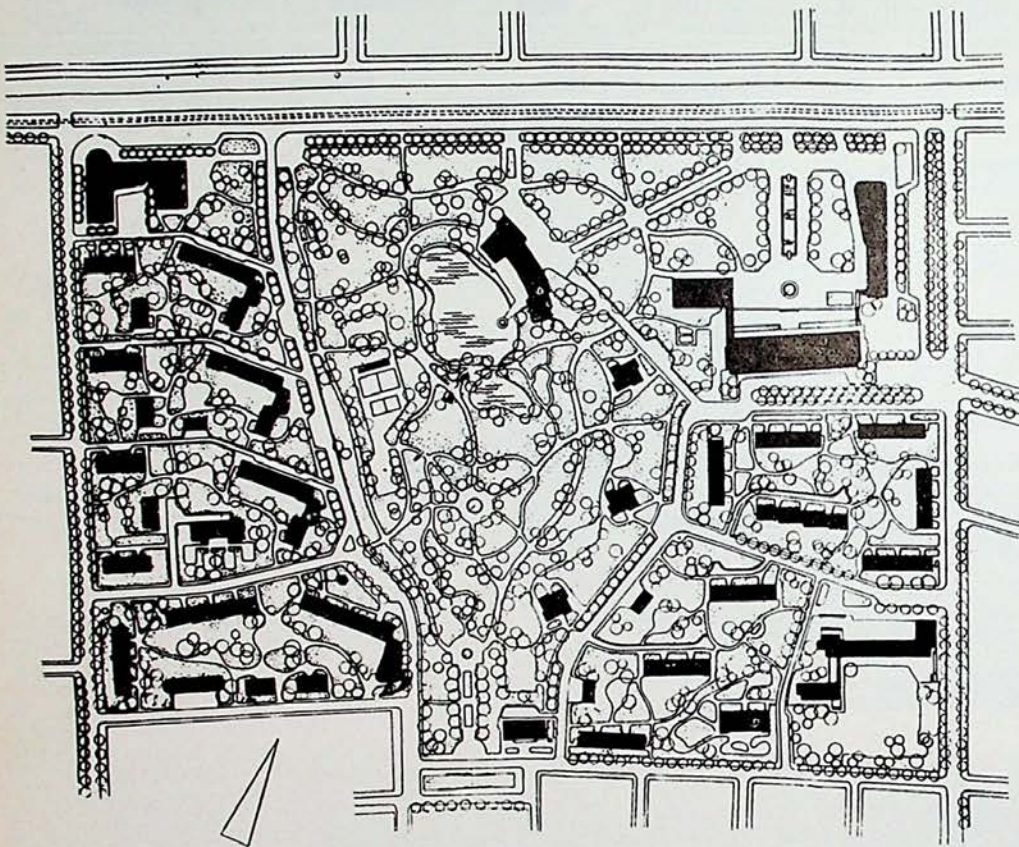
8
Жилищен комплекс Ленин.
Общественият парк

9
София. Жилищен комплекс Хиподрома.
Общественият парк ще се изгради на
незастроения терен към бул. Девети
септември

10
София. Жилищен комплекс Хиподрома.
Градоустройствено решение

10

строени или слабо застроени терени, където израснаха и нови жилищни комплекси. Тези терени са били близо до централните градски части или покрай главни магистрали и тяхното усвояване бе целесъобразно както от икономически, така и от естетически съображения.

Съвременните транспортни и културно-битови изисквания налагат необходимостта от ясно структурно членение на големите градове на жилищни райони и микрорайони. Тази структура на града трябва да се търси още при разработването на общия градоустройствен план. Но тя трябва да се търси също така и при изработването на застроителните планове на отделните микрорайони или жилищни комплекси.

Трябва да се каже съвсем ясно, че нито един жилищен комплекс не е разработван въз основа на схема за целия жилищен район. Освен това, не са изяснявани

даже границите на жилищния район, а от тук не са определяни и местата на необходимите учреждения, съоръжения и зелени площи от районно значение. Недостатък е също, че в повечето случаи на изграждане на жилищните комплекси в София не са изяснявани даже границите и съдържанието на отделните микрорайони. Причините за сравнително слабото разработване на въпроса за границите и съдържанието на жилищните райони и микрорайони се коренят в липсата на утвърден градоустройствен план, в който те да са формирани ясно и прегледно. Когато в Генералния план тези въпроси не са изяснени в тяхната цялост, трудно е да се очаква тяхното частично правилно решение. Освен това възлагането на задачите за проектиране на отделни жилищни комплекси и микрорайони също се поставя задача само в тесните рамки на микрорайона или комплекса. Ако при разработването на всеки микрорайон или ком-

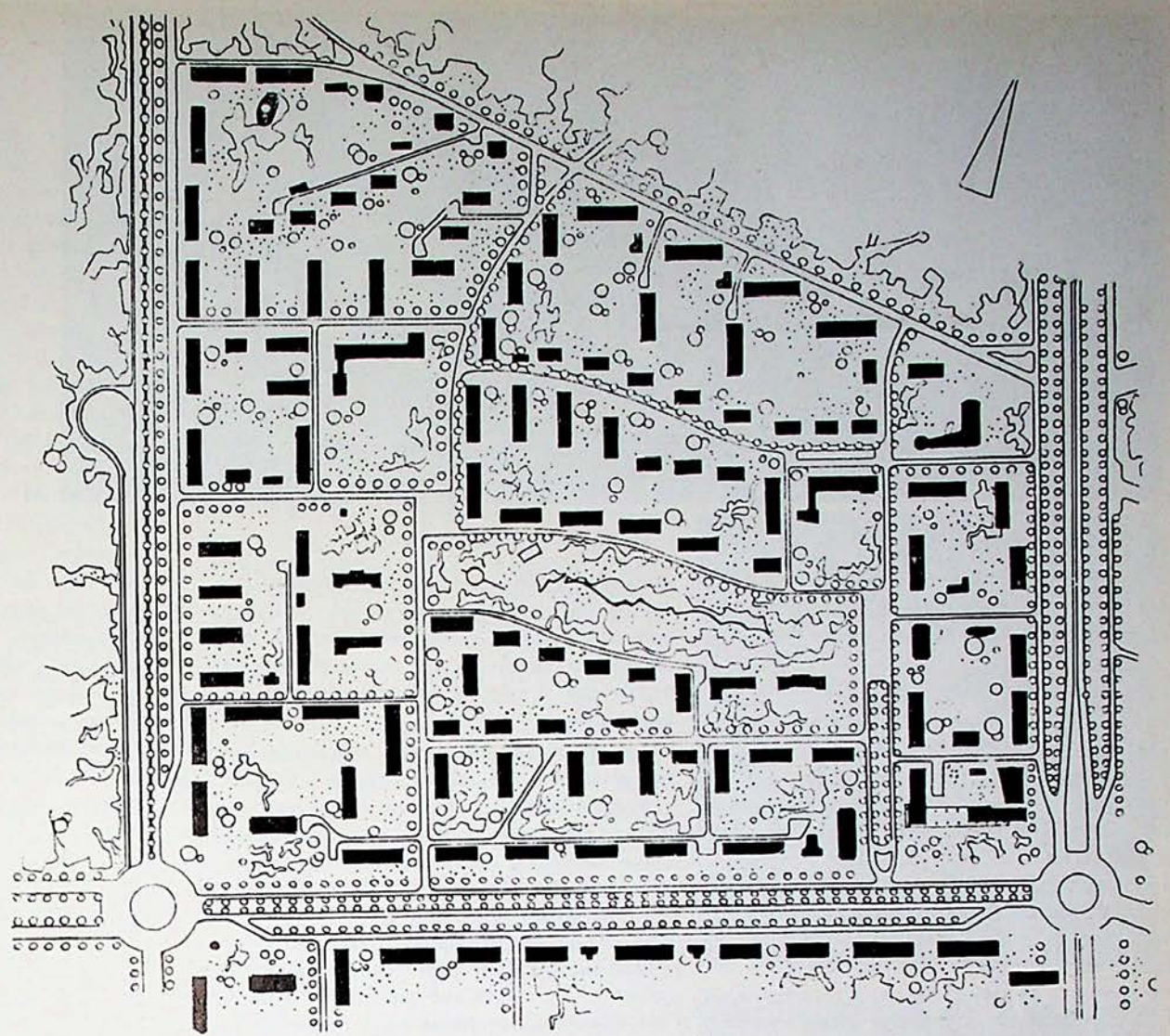
плекс се изискваше макар и схема за съответния жилищен микрорайон, то можеха да се получат по-правилни решения.

Най-характерният белег на социалистическите микрорайони е разполагането на онези обществени сгради и съоръжения в границите на микрорайона, които биха осигурили задоволяване на ежедневните културно-битови изисквания на населението. Тези обществени сгради и съоръжения са: училището, детските ясли и детските домове, търговската мрежа (магазини за млечни и хлебни произведения, за плодове и зеленчуци, колониален магазин, магазини за промишлени стоки), мрежата за общественото хранене (столове, обществени кухни, сладкарници, ресторанти и пр.), занаятчийските услуги, клубни помещения, читалище и киносалон, съоръжения за събиране на сметта, микрорайонният парк, вътрешно-кварталните зелени площи, площадки и съоръжения за спорт и пр. Правилното оразмеряване и разполагане на тези сгради и съоръжения дават на микрорайоните ново пълнокръвно съдържание.

Както се доказва от проучванията, терените за училища и детски учреждения са много намалени и далеч не могат да задоволят нуждите на населението на съответните жилищни микрорайони. Ако сега, когато се изграждат жилищните комплекси, не се запазят необходимите терени, впоследствие ще се наложи или да се събарят новоизградени жилищни сгради, или да се приспособяват такива сгради за детски учреждения.

Причина за направените пропуски в това отношение е преди всичко липсата на утвърдени норми за оразмеряване на броя на учениците в различните видове училища и процента за обхват на децата в детските ясли и домове.

Политиката на Партията и Правителството да освободи жената от домакинската работа трябва да намери израз в градоустройството чрез осигуряване на достатъчно терени за детски ясли, детски домове, обществени кухни и перални и пр. Намаляването пък на работния ден ще наложи създаването на повече паркове и обществени сгради за култура и отдих на населението. Затова е необходимо в най-скоро време да се разработят и пред-

11

12

11
София. Жилищен комплекс Западен парк.
Градоустройствено решение

12
София. Жилищен комплекс Западен парк.
Жилищни блокове

ложат за утвърждаване от КАБ норми за определяне броя на училищата, детските учреждения и пр. за София. В не по-добро състояние е и търговската мрежа.

Необходимо е да се прегледат и преценят още веднъж нормите за търговската мрежа в светлината на новите изисквания за по-бързо и качествено обслужване на гражданите, новите усъвършенствувания в търговското обслужване и пр.

Не са добре проучени също така и нуждите на населението от клубни помещения. Сега тези нужди се задоволяват от многобройни дюкянчета и други помещения, приспособени за клубове, читалища и пр. Това състояние естествено не бива да продължава. Ние отиваме към комунизъм и обществените форми на живота ще се разгръщат още повече. В проектите за новите жилищни микрорайони и райони трябва да се осигурят необходимите терени

13
София. Жилищен комплекс
Владимир Заимов.
Общественият парк

14
София. Жилищен комплекс
Владимир Заимов.
Трите високи сгради прида-
ват характерни черти на
комплекса

13

и подходящи за целта помещения за провеждане на голямата и многообразна обществена дейност сега и в бъдеще.

Главните комуникационни артерии и линиите на масовия градски транспорт, които минават край жилищните комплекси, съществуват или са определени от генералния план. Тези магистрали общо правилно обслужват изброените по-горе жилищни комплекси.

Главната градска улична мрежа се развива с оглед на правилното, бързо и безопасно пропускане на моторното и пешеходно движение, като се отчитат исторически оформените градски улици. Едновременно с това следва да се търси и обособяването на пълноценни жилищни микрорайони, които да не се пресичат от градските артерии и масовия градски транспорт. Трябва да признаем, че досега при планирането на София не е обръщано достатъчно внимание на този въпрос и структурното членение на столицата на жилищни райони и микрорайони не е ясно изразено. Затова е много правилна и навременна препоръката на Правителствената комисия по Генералния план и на Политбюро на Партията, при по-нататъшното подробно разработване на градоустройствените планове да се търси по-ясно оформяне на пълноценни жилищни райони и микрорайони. За правилното решаване на тази важна задача трябва да се изхожда от основното положение, жилищният район да не се разполага около скоростна артерия с транзитно движение. За централни улици на жилищни райони трябва да се търсят такива улици, които имат по-локално значение и свързват дадения жилищен район с центъра на града или пък с друг съседен. Центровете на жилищните райони могат да се разполагат на улици от районно значение, но не бива да се насочват към главните входящи и транзитни магистрали.

Въпросът за изграждането на главните входящи скоростни магистрали в София, които минават покрай жилищни райони, трябва да се проучва много внимателно, всеотдайно и конкретно за всеки случай. Правилното комуникационно обслужване на гражданите е свързано с правилното решаване на уличната мрежа в микрорайона, на пешеходното движение, на алсите за пешеходци и на местата за спирките на масовия градски транспорт. Правил-

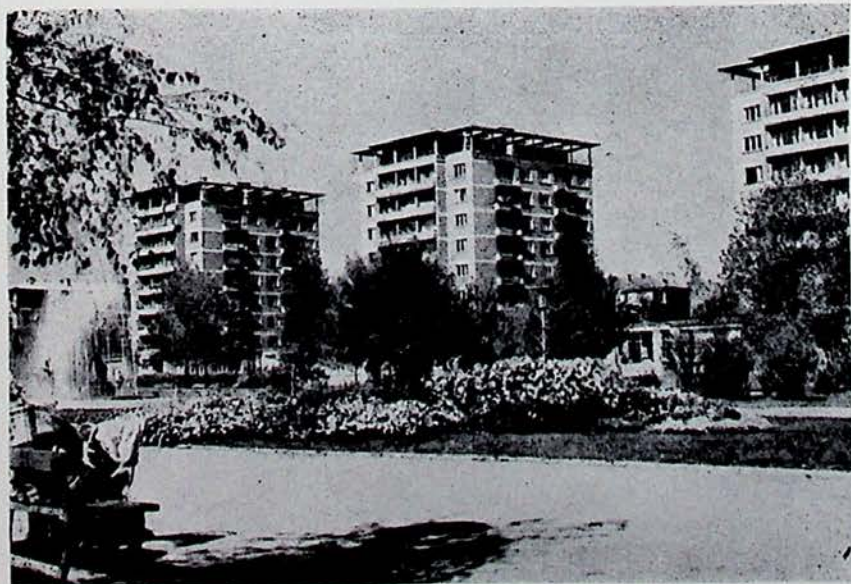
ното отреждане на спирките определя посоката на пешеходния поток към жилищния микрорайон и отделните негови жилищни групи, и това следва да намери отражение в общата композиция на микрорайона.

Каква е картината в това отношение на разглежданите жилищни райони в София? Уличната мрежа в района Изток е изградена реалистично на основата на съществуващата регулация. Това е район, където се прилага реконструкция и авторът правилно запазва оформените улици. Този начин на планиране облекчава етапното извършване на строителството и използването на съществуващото благоустройство. Наред с това обаче не са взети мерки за избягване на транзитното преминаване по някои от жилищните улици. Уличната мрежа в микрорайона Хиподрома обхваща съществуващата регулация извън терена на Хиподрома и новата част — територията на Хиподрома. Новата улична мрежа обгръща новите жилищни блокове на комплекса и се свързва със съществуващата. Изходите към южния булевард Атанас Ненов са сведени до минимум и това е правилно. Очертанието на западната улица, която разделя парка от жилищни комплекси, с нейните завой на къси разстояния не е правилно. Обособяването на парка и училището с уличка също не е правилно. Първоначално проектантът е търсил създаването на ален, които да ограничават обществен парк, но по-къс-

но те са се превърнали в улички. В Западния парк, който е изграден също върху свободен терен, уличната мрежа не можа да получи облик, характерен за нов жилищен микрорайон с оглед на по-голямо разделяне на пешеходното от моторното движение.

Уличната мрежа в жилищния микрорайон е необходима за подхода до самите сгради, за превоз на пътници, багаж, продукти, за извозване на отпадъци и смет и пр.

Трябва да се отбележи, че по въпроса за уличната мрежа в жилищния микрорайон има различни становища. Едни считат, че в жилищния микрорайон не трябва да се допускат леки коли, освен санитарните коли и колите за извозване на смет, а други са на мнение, че в жилищния микрорайон може да се допуска достъп на леки коли до жилището, като улиците се устроят така, че по тях да не може да се развива голяма скорост. Без да се впускаме в изясняване на този дискуссионен въпрос, следва да се каже, че не трябва да се вземат крайни становища, които на всяка цена да намерят отражение в проекта, защото такова решение ще бъде едностранно и недостатъчно реалистично. Винаги трябва да се търси такова решение, което да удовлетворява изискванията както на пешеходците, така и на ползващите превозни средства. При устройството на уличната мрежа вътре в жилищния микрорайон особено внимание следва да се обърне на подхода на тежките коли за смет до

14

сметосъбирателните площадки, като се осигуряват и съответните радиуси при завонте.

Най-ценното в изграждането на жилищните комплекси е тяхното комплексно устройство. Наред с жилищните сгради, образуващи цялостни архитектурни ансамбли, се изграждат и необходимите обществени сгради, благоустройствени съоръжения и пълно озеленяване на територията. Богато озеленената територия на комплексите Заимов, Ленин, 9-и септември, Западен парк и др. създава още от пръв поглед жизнерадостно настроение и поражда светли чувства и мисли у зрителя. Тези безспорни качества на новите комплекси допринасят много за изграждане на новите черти в социалистическото съдържание на жилищните микрорайони.

Във всички жилищни комплекси в София са предвидени всякакъв вид зелени площи, а именно — обществен парк от микрорайонно значение, зелени площи около обществените сгради, зелени площи във вътрешно-кварталните площи и озеленяване на улиците.

В комплекса Ленин са предвидени две обществени зелени площи, съответно за двете части, които се разделят от кръговата артерия. Това е правилно, защото прави достъпът на гражданите от съседните сгради до обществената градина по-непосредствен и безопасен. По територия тези две градинки са достатъчни.

В комплекса Западен парк е предвидена микрорайонна градина в удължена форма. По територия тази градина е също достатъчна.

В комплекса Изток има предвидени две много малки обществени градини с обща площ около 8 декара. За предвиденото население от около 18 000 жители тези две градинки са съвсем недостатъчни, тъй като се пада по 0,45 кв. м на жител вместо по 3—6 кв. м. Тук имаме близо десет пъти снижена норма за обществена зеленина на един обитател. Може би наличието на близостта на Парка на свободата е оказало известно влияние при определяне размера на обществените микрорайонни градинки, но въпреки това толкова голямо 'занижениене е недопустимо.

В микрорайона Хиподрома има голям микрорайонен парк. Известно преоразмеряване на парка тук е оправдано, тъй като големият парк около булеварда създава възможност за широко панорамно разкриване на погледа към Витоша.

Свободните площи в микрорайона — към жилищните сгради, при обществените здания и обществената градина, — за да могат успешно да изпълнят както своите характерни задачи, така и функциите на взаимовръзка между тях, трябва ясно и определено да общуват един с други. За да се осъществи тази взаимовръзка е необходимо да се избягват превозни платна, които да ги отделят един от други. По такъв начин ще се осигури по-спокоен и непрекъсван пешеходен достъп помежду им. В жилищните комплекси в София това изискване не се спазва и в повечето случаи отделните видове зелени площи се разде-

лят с улици. Този похват би намерил оправдание, когато жилищният микрорайон е изграден както комплекса Изток върху съществуващи жилищни квартали и улици. Но при микрорайони, които се изграждат върху нов незастроен терен, както е случаят с комплекса Западен парк и Ленин, за предпочитане е да се търси непосредствена връзка между отделните видове зелени площи.

Особено внимание следва да се обърне и на местата за кофите за смет.

Радостното впечатление от красиво изградения комплекс Ленин в известна степен се помрачава от кофите за смет пред входовете на сградите.

Оказва се много целесъобразно за сградите, в които няма сметопровод, да се устройват площадки за кофите за смет на подходящи места до уличните платна. Самите площадки трябва да са благоустроени, да могат да се измиват и добре озеленени наоколо, за да не се виждат кофите.

Основен въпрос в изграждането на жилищните комплекси в София е и начинът на застрояването на сградите — изборът и разположението на отделните блокове, тяхната дължина и височина, техният обем, начин на групиране и пр. Всичко това създава основата за изграждане на архитектурния облик на микрорайона, а така също и основата за изчисляване на технико-икономическите показатели.

В жилищния комплекс Западен парк са използвани главно дву- и трисекционни сгради на четири етажа.

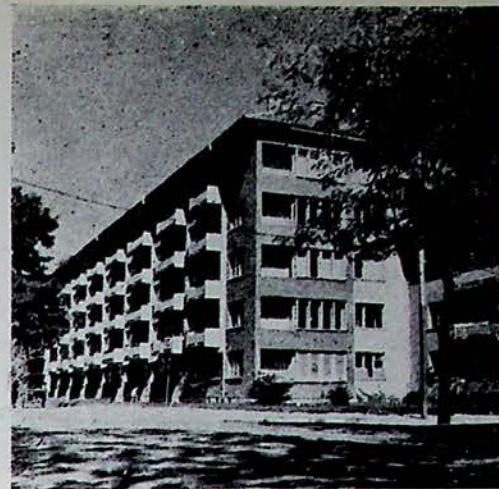
Плътността на застрояването на комплекса Западен парк е сравнително ниска, само 13,8% нето и 12,8% бруто. Това се дължи главно на късите блокчета и на сравнително големите разстояния между тях. Територията на комплекса по този начин не се използва икономически ефективно. Върху същата територия и със същите средства за благоустройство можеха да се настанят повече хора.

Комплексът Ленин е застроен общо взето правилно. Употребата на жилищни сгради с различен брой секции от еднсекционни и пунктови високи сгради до шестсекционни сгради спомага за обогатяването на впечатлението от комплекса. При композицията на жилищния комплекс правилно е използван и релефът на терена, но застрояването около зелената площ е неизразително.

Гъстотата на застрояването на комплекса е около 19%. Тази гъстота е благоприятна. При възприетата етажност би могло да се стигне даже до 20—22%. Това би се постигнало без да се намаляват вътрешно-кварталните пространства, ако дължините на блоковете бяха още по-големи.

В застрояването на комплекса Хиподрома е потърсено по-свободно и по-живописно обемно-пространствено решение около микрорайонната градина.

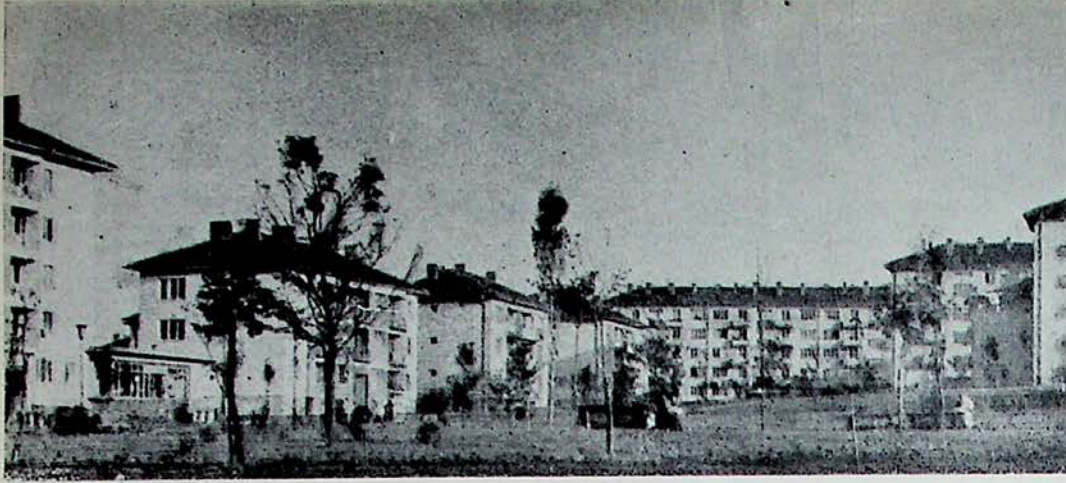
Застрояването на комплекса Хиподрома е също рядко, нето само 12%. Територията, определена за жилищно строителство, не е използвана ефективно. Върху същата площ можеха да се построят повече жилища без да се влошат хигиената и просторността на комплекса. Като недостатък на този комплекс следва да се посочи и това, че

Горе 15, 16, 17

15 и 16
София. Жилищен комплекс Ленин.
Ниските и дългите сгради по бул. Ленин
придават също характерни черти в образа
на комплекса

17
София. Жилищен комплекс Изток.
Отделни характерни сгради по бул. Ленин
допринасят за оформяне на индивидуалния
образ на комплекса

18

София. Жилищен комплекс Ленин. Изграждането около обществения парк не е добре решено.

19

София. Жилищен комплекс Ленин. Вътрешно квартално пространство

училището и детските учреждения са откъснати от парка.

Жилищният комплекс Изток се изгражда в съществуващи жилищни квартали. Както съществуващата улична мрежа, така и съществуващите добри жилищни сгради оказаха влияние върху планирането и застрояването. Това е район, където за пръв път в по-големи мащаби се пристъпи към реконструкция на съществуващите жилищни квартали. При композицията на жилищните сгради посоките на блоковете се определяха от наличието на благоустроените улици, а тяхната дължина — от наличните незастроени или слабо застроени парцели. И въпреки това обемно-пространственото решение на комплекса като цяло е добро.

Гъстотата на застрояването на комплекса Изток не може да се сравнява с гъстотата в другите комплекси, тъй като тук се запазват много малоетажни сгради и застрояването по същество е смесено. Въпреки това в някои квартали, като например тези покрай Парка на свободата, можеше да се постигне по-голямо уплътняване.

Застрояването по бул. Ленин е също общо правилно.

За начина на застрояването на сградите, за обемно-пространствената композиция на жилищните микрорайони не могат и не бива да се слагат твърди норми и указания, тъй като всеки жилищен район може и трябва да получи свой архитектур-

но-градоустройствен облик. И този индивидуален облик трябва да се търси. Той ще зависи от разположението на комплекса в града, от неговата природна и градоустройствена среда. В това отношение трябва да отбележим, че разглежданите жилищни комплекси общо правилно разрешават задачата и действително се отличават едни от друг. Разбира се, за да се постигне високохудожествен образ е необходимо още да се работи върху озеленяването, създаването на малки архитектурни форми, оцветяването на сградите, високото благоустройство и безупречното поддържане на комплексите като цяло.

Извършеното досега у нас строителство на жилищни комплекси е една много голяма крачка напред в изграждането на София. Методът на проучване и изграждане цялостни жилищни комплекси и микрорайони върху свободни терени или съществуващи остарели квартали, които се реконструират, е единствено правилен и той трябва да намери широко приложение в бъдещата проектантска и строителна практика. За осигуряване на по-пълно културно-битово обслужване на населението на територията на София трябва ясно да се обособят пълноценни жилищни райони и микрорайони, като всеки район се проектира във взаимовръзка с цялата територия на града, а всеки микрорайон на основата на схема на съответния жилищен микрорайон. Схемата на тези жилищни райони и микрорайони следва да бъде съгласувана със схемата за комуникацията и градския транспорт.

За по-правилно разработване на жилищните райони и микрорайони в София е необходимо да се създадат правила и норми за тяхното съдържание и устройство, които да отговарят на съвременните градоустройствени изисквания.

При планирането и изграждането на жилищните микрорайони много внимателно трябва да се изучават въпросите на икономиката, за да не се допуска разхищение на ценна благоустроена територия в града. Едновременно с това следва с много голяма любов да се изучават въпросите за създаване на красиви, жизнерадостни, слънчеви, социалистически жилищни райони и микрорайони, които да осигурят най-добри условия в бита на населението и да бъдат част от нашата нова прекрасна действителност.

19

АНАЛИЗ НА ЖИЛИЩАТА В НОВИТЕ ЖИЛИЩНИ КОМПЛЕКСИ В СОФИЯ

Арх. Пантелей Греков, арх. Христо Анастасов

Мощният подем в стопанския и културен живот в нашата страна се съпровожда от огромно жилищно строителство в непознати за миналото размери. Новата жилищна площ в София в периода 1946—1956 се е увеличила с 1 322 000 кв. м, но същевременно населението на столицата е нараснало със 162,581 жители.

За 10 години жилищната площ се е увеличила средно на жител от 5,7 на 6,30 кв. м или с 0,6 кв. м. Ако приемем, че в перспективния период през 1980 този показател ще трябва да се увеличи до 12 кв. м, то за това ще бъде необходимо да се постигне едно увеличение до 5,70 кв. м жилищна площ на жител. А като се има предвид и бъдещото нарастване на жителите и необходимостта да се замени амортизирания фонд, то очевидно наличният фонд ще трябва да нарасне около три пъти.

Задачите, които Централният комитет на Българската комунистическа партия поставят за подобряване живота на народа, задължават специалистите да вземат дейно участие при изясняването на жилищните проблеми, за да съдействуват при тяхното разрешаване. Колектив от научни работници и проектантите си постави за цел да проучи и анализира¹ нашия опит в някои от построените жилищни комплекси в София, с цел след като се установят положителните страни на новите жилища и допуснатите недостатъци, да се дадат препоръки за предстоящото строителство. Избраните комплекси — Западен парк, Ленин, Изток и Хиподрома представляват типични примери, които характеризират жилищното строителство в София.

Анализираните бяха всички проектни решения на жилищните сгради, които са построени или се намират в строеж в проучените четири комплекса. Освен това в рамките на една частична анкета бяха направени проучвания на самото място и водени разговори с обитателите в редица блокове. Особено внимание при разглеждането бе обърнато на съдържанието на жилището.

¹ Проучвателните работи и анализът бяха извършени от колектив, в които влизат научни работници от Института по градоустройство и архитектура при БАН, Катедрата по жилищни сгради при Архитектурния факултет при ИСИ и проектантите на комплексите от Софипроект — чл. кор. проф. арх. Д. Цолов, ст. н. сътр. арх. К. Джангозов, ст. н. сътр. арх. П. Греков, доц. арх. Ан. Дамянов, доц. арх. Ал. Доросиев, мл. н. сътр. арх. Хр. Анастасов, мл. н. сътр. арх. Л. Иванова, ст. асист. арх. М. Минчев, арх. К. Босев, арх. В. Вълчанов, арх. П. Малезанов и арх. Здр. Колев.

Подробно проучени и анализирани бяха следните въпроси: 1) капацитет и планова схема на жилището; 2) съдържание на жилището; 3) типизация и конструкция; 4) състав на секциите; 5) архитектурен образ.

По липса на място, тук се дават само част от проучването и крайните извори и препоръки, които без съмнение са от интерес и значение за жилищното строителство в цялата страна.

За да се установи общ критерий при анализа на проучените жилища бе прието: 1. За обитател се смята всяко лице, независимо от неговата възраст. По този начин се уеднаквяват жилищните норми с нормите на градоустройството. 2. Капацитетът на жилището се определя от броя на леглата и спалните, включително детското легло. В дневната се предвижда място за спане, което ще се използва при евентуални промени в семейството.

Съобразно тези предпоставки проектният капацитет на жилището от една стая е двама души, от две стаи е трима души, а на жилището от три стаи е 4-5 души (в зависимост от това, дали втората спалня е за един или за двама души). Възприетият в анализа начин за определяне на капацитета на жилището не се различава от схващанията на проектантите.

В проучените комплекси съотношението на жилищата съобразно броя на стаите е различно. В комплекса Западен парк, който е предназначен за даване под наем, правилно е предвиден най-малък процент от тристайни жилища (17%) и най-голям процент от двустайни жилища (68%). Същевременно в предназначения за собствени жилища комплекси Изток и Хиподрома са предвидени по еднакъв брой дву и тристайни жилища, а в комплекса Ленин процентът на тристайните жилища е най-голям от разглежданите комплекси (85%). Последното сочи липса на целенасоченост при острата нужда от жилища, като се има предвид, че процентът на 4 и 5-членните домакинства в този комплекс достига едва 46%. Проведената анкета показва, че общо в проучените комплекси най-голям процент представляват домакинствата с по 3 и 4 члена (средно по около 30%).

В комплексите са застъпени предимно жилища с холова схема. Поради това проходната дневна преобладава решително между проучените жилища. В жилищата с повече от една спалня проходната дневна се среща в две разновидности: 1) проходна дневна за двете спални — решение, което се предвижда в малка част от жилищата на всички комплекси и 2) проходна дневна само за една от двете спални, която се среща предимно в жилищата

от комплексите Изток и Хиподрома. Прекият достъп до една от спалните създава известни удобства за обитателите (фиг. 1—А).

При първата разновидност групата на спалните се решава по два начина: а) необособени в отделна група и направо достъпни от дневната са спалните в тристайните жилища в комплекса Западен парк (фиг. 1—Г) и в една част от жилищата със същия капацитет в комплексите Изток и Хиподрома (фиг. 3—Б; 5—В), като този случай се явява най-неблагоприятен за организацията на нашето масово жилище; б) обособени в отделна група и достъпни от дневната чрез антре, в което е включена и банята, са: тристайните жилища в комплекса Ленин (фиг. 2—А и част от тристайните жилища в Изток и Хиподрома (фиг. 5—А). Това решение е значително по-добро от първото и съдържа достатъчно качества, които ни дават основание да препоръчаме да се преоцени онази част от строителните правила и норми, която го отхвърля категорично.

Схемата с пряк достъп до всички стаи е общо взето по-слабо застъпена, с изключение на комплекса Ленин, където достига до 85% (фиг. 7, 8, 9 и 10). В комплекса Западен парк с такава схема са проектирани приблизително 30% от жилищата, в комплекса Изток — 19%, а в комплекса Хиподрома — 33%. Това решение се приема много добре от гражданите. Вестибюлната схема е застъпена само в комплекса Западен парк с около 3% от всички жилища (фиг. 11). Тя правилно не намира повече приложение в комплексите, тъй като останалите две схеми притежават значително по-благоприятни качества.

Проучените жилища обикновено съдържат елементите, които съответствуват на техния капацитет.

Дневна. По проект дневната в проучените комплекси трябва да се използва почти изцяло за пребиваване и само като втора, допълнителна функция тук се предвижда и спане на един член от семейството. Хранене в дневната се предвижда в някои жилища в комплекса Хиподрома, в които кухненският бокс е пряко свързан с дневната. Анкетата показва, че само в половината от проучените жилища дневната действително се използва за пребиваване. Причините за това са много и разнообразни и нерядко те действуват съвкупно. Така например: 1. По-голямата част от домакинствата са заети с работа в администрацията, производството и др. Поради това престоят им в къщи преминава главно в кухнята и около тях се събира цялото семейство. 2. Когато домакинствата не е заета в производството, необходимостта от надзор над малките деца принуждава рабо

тещата в кухнята домакиня да ги прибере при себе си. 3. Типичното за нашия народ гостоприемство налага една от стаята да се поддържа винаги подредена. Повишените изисквания на нашите граждани допринасят за бързото изживяване на този обичай, като все повече дневната се използва за пребиваване. 4. Зимно време в жилища без централно отопление кухнята е най-често единственото отоплено помещение.

Влиянието на тези фактори би се значително намалило, ако проектантите предвиждаха удобна връзка между дневната и кухнята. Такова решение на групата от дневна и кухня до неотдавна беше обаче необичайно за нашата практика, а от друга страна неговото осъществяване е свързано с известни трудности. Те произлизат от стремежа дневната да се ориентира на благоприятната, а кухнята на неблагоприятната страна на блока (както и от липсата на добра вентилация на кухнята, фиг. 7, 8, 10). До известна степен това е преодоляно в част на жилищата в комплексите Западен парк и Хиподрома, където дневната е свързана с кухнята (фиг. 3—Б, 4 и 5—А). В преобладаващата част от проучените жилища не се предвижда всекидневното хранене да става в дневната. Проучванията между обитателите показват, че във всички случаи, където няма пряка връзка между дневна и кухня, храненето става вън от дневната.

Освен пребиваването, по проект в дневната трябва да се предвиди и спането на един член от домакинството, когато детето излезе от родителската спалня. На практика обаче това твърде рядко се среща, тъй като в тристайните жилища от груповото и кооперативно строителство най-често обитателите са под проектния брой и не е необходимо да спят вън от спалните, а в двустайните жилища обикновено леглото на онзи член от семейството, за който няма вече място в спалните, се поставя в кухнята.

Спането в дневната е неудобно по много и поиятни причини. Особено неудобна за спане е преходната дневна. В това отношение известно предимство имат някои преходни дневни в комплекса Изток, към които се предвиждат пряко проветряеми и осветени спални-ниши, но несъмнено по-удобно е спането в непреходната дневна.

В проучените комплекси преобладаващите площи на дневните се движат както следва: при едностайно жилище, което се среща само в комплексите Западен парк, Ленин — в първия от 16,60 до 19,40 кв. м, а във втория — до 21,20 кв. м; при двустайното жилище — от 15,00 до 20,00 кв. м; при тристайното жилище от 14,30 до 22,30 кв. м. Долните граници се срещат в комплекса Западен парк (строителството през първия етап), където в стремежа да се приложат икономични проекти, се е стигнало до някои неприемливи решения. В следващите етапи на строителството на Западен парк това положение е значително подобро. Горните граници на площите на дневните са приемливи именно като горни граници.

Кухните в проучените жилища са решени по два начина: като кухня за готвене и хранене и като кухня-бокс. Кухнята за готвене и хранене се среща масово във всички проучени комплекси. Някои от решенията в комплекса Изток предвиждат в нея отделна ниша за готвене, което се посреща добре от гражданите (фиг. 9—А и В). Кухнята-бокс от своя страна се среща в две разновидности: а)

кухня-бокс, свързана направо с дневната, при което храненето се извършва в дневната. Такова решение има само в някои малки жилища от Западния парк и Хиподрома (фиг. 1 — Д и 6—Б); б) кухнята-бокс, свързана с кът за хранене, се среща в комплексите Изток и Хиподрома, както и в индивидуалните решения в комплекса Ленин (фиг. 3 — Б и 4 — А).

Като по-правилно трябва да се приеме решението да се обособи храненето в кът за хранене, който да служи за връзка между дневната и кухнята. Разбира се за правилното функциониране на подобно решение е абсолютно необходимо да се осигури напълно ефикасна вентилация на кухненския бокс, което понастоящем твърде рядко се предвижда и още по-рядко се осъществява.

Проучванията между обитателите показват, че в действителност претоварената с функции кухня трябва да поеме несвойствената за нея и непредвидена по проект функция за спане. Особено често това се среща в двустайните жилища и по-специално в комплекса Западнен парк, където обитателите са настани при по-голяма гъстота. Налага се да се освободи кухнята от несвойствената за нея функция спане. В настоящия момент мерките за това ще трябва да се насочат към създаване на повече удобства за спане в дневната, като към нея се организира отделна ниша за спане или пък се създаде място за спане в къта за хранене. В това отношение непреходната дневна представлява несъмнено благоприятно решение.

Преобладаващите площи в кухните и кухненските боксове в проучените комплекси се движат в следните граници: при едностайните жилища — от 8,00 до 12,80 кв. м; при двустайните жилища: за боксовете — около 6,50 кв. м; а за кухните за хранене и готвене от 6,60 до 11,60 кв. м; при тристайните жилища: за боксовете — около 5,70 кв. м, а за кухните за хранене и готвене — от 6,60 до 11,00 кв. м.

Площите на боксовете над 5 кв. м., предвидени в някои от проучените комплекси, са завишени. При двустайните жилища долната граница на кухните за хранене и готвене — 6,60 кв. м (комплекса Ленин) е под необходимия минимум. Тук би могла да се препоръча площ от 8—9 кв. м, която е напълно достатъчна. Двустайни жилища с такава площ на кухнята има в комплексите Изток и Хиподрома. Горната граница на кухните от двустайните жилища (11,60 кв. м — комплекса Западен парк) трябва да се смята завишена. При тристайните жилища долната граница на някои решения от комплекса Изток (6,60 кв. м) е неприемлива, а горната граница е малко завишена (11,00 кв. м). Предвидените площи за кухни за хранене на пет души в комплексите Западен парк, Изток и Хиподрома от 9—10 кв. м могат да се отбележат като задоволителни.

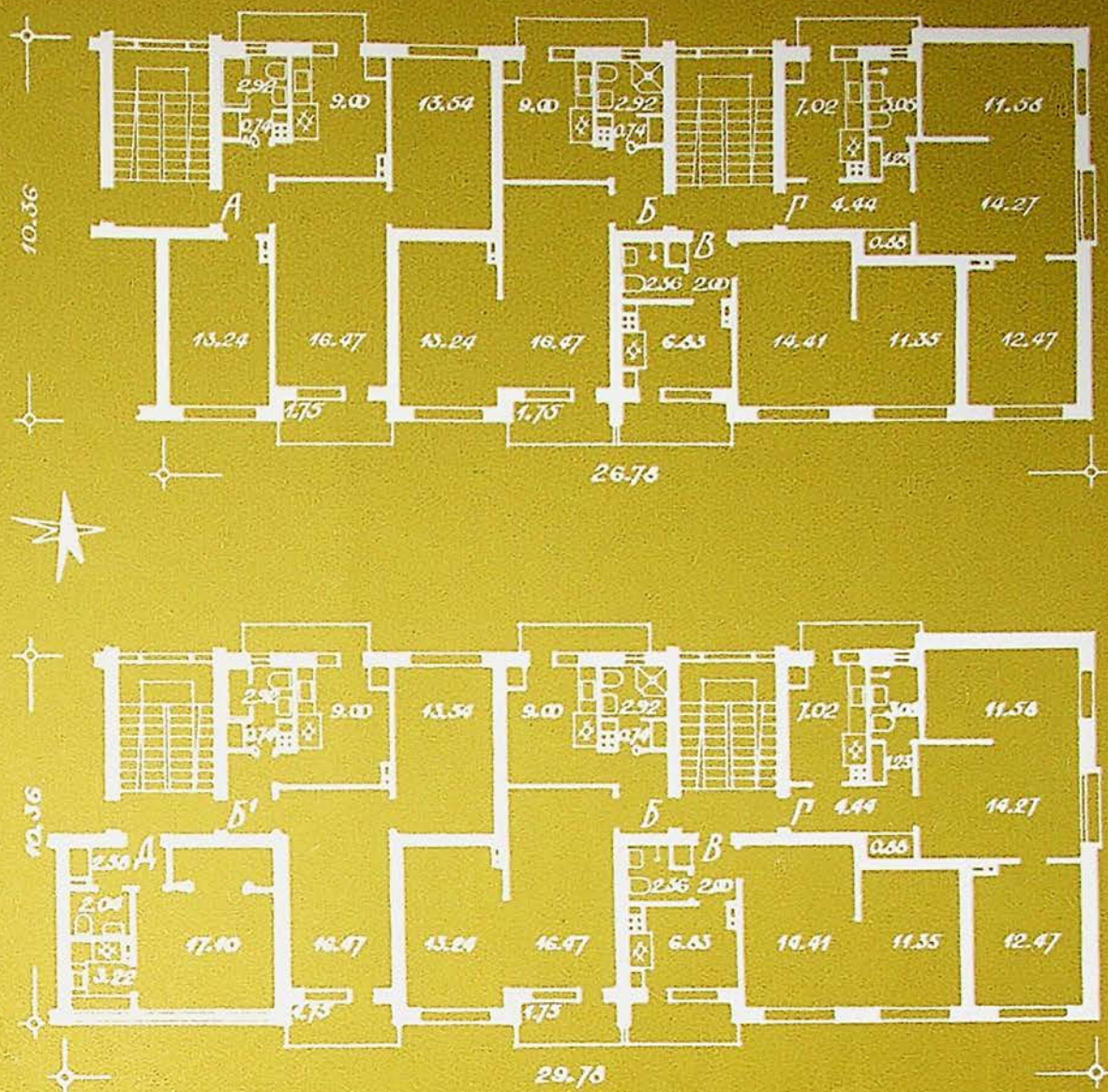
Спални. В зависимост от капацитета на жилището, в проучените комплекси се предвиждат жилища с една или две спални, а в някои отделни случаи и с три спални. Само в малка част от жилищата в комплексите Западен парк и Ленин, решени като едностайни, спането се отделя в спална ниша към дневната (фиг. 1—Д и 12—Г). В жилищата с две спални обикновено едната от тях, разположена в съседство с дневната на страната на по-доброто изложение, е по-голяма по площ и е разчетена за родителска спалня с място за

две родителски легла и едно детско креватче, а втората спалня е решена като „детска спалня“ и оразмерена да побере две нормални легла. Тъй като е желателно през нощта децата да бъдат по-далеч от дневната, в много случаи е трябвало детската спалня да се разположи на по-неблагоприятно ориентираната страна на сградата (фиг. 2—А, 7 и 8 9—Б, 10). При изложението изток-запад това може да се избегне, като дневната се разположи в съседство с кухнята, а двете спални да получат източно изложение. По този начин детската спалня се отдалечава и от дневната. Преобладаващите площи на помещенията за спане в проучените комплекси се движат в следните граници: спалня-ниша — 8,40 до 9,70 кв. м, първа (родителска) спалня — от 12,10 до 16,40 кв. м, втора (детска) спалня — от 10,50 до 15,80 кв. м. Долната граница на родителските спални не създава удобства за разполагане на детско легло, а горните граници и в трите вида спални трябва да се смятат завишени. Правилно са оразмерени родителските спални в комплексите Изток, Хиподрома и някои решения в комплекса Западен парк, където те достигат около 14 кв. м.

Санитарната група — баня и клозет се решава в проучените комплекси по два начина: 1. Обединени в едно помещение баня и клозет се предвиждат във всички малки жилища с по две стаи включително (фиг. 1—Б и В, 2—Б), а по изключение — и в някои жилища с пет обитатели и застроена площ до 80 кв. м в комплексите Западен парк, Изток и Хиподрома (фиг. 1—А и Г и 6—А), което трябва да се счита за неправилно. 2. Решенията със самостоятелна баня и отделен клозет се прилагат по правило в жилища с повече от две стаи. Тези решения се срещат в две разновидности: а) банята и клозетът в отделни помещения се разполагат в съседство с кухнята и се свързват инсталационно с нея в обща кухненско-санитарна група. Такива са решенията с отделна баня и клозет в трите комплекса Западен парк, Изток и Хиподрома. Това решение е наистина икономично, но създава известни усложнения при използването, особено когато дневната е проходна; б) банята се отделя от клозета и се включва в групата за спалните, а клозетът остава инсталационно свързан с кухнята. Такова е решението в тристайните жилища от комплекса Ленин и в част от решенията в комплексите Изток, Хиподрома (фиг. 2—А, 5—А, 8, 9—В). От гледна точка на известно по-високо жизнено равнище това решение е за предпочитане.

Преобладаващите стойности на площите на санитарните помещения в проучените комплекси се движат в следните граници: баня и клозет в общо помещение — от 2,30 до 3,00 кв. м; самостоятелна баня без клозет — от 2,00 до 4,10 кв. м. Долните граници на площите са под необходимия минимум, горната граница на банята-клозет е занижена, а горната граница на самостоятелната баня е завишена. В част от баните няма място за перална машина. Правилно са оразмерени и онези отделни бани, които достигат площи от около 3 кв. м.

Дрешници и килери се предвиждат с малки изключения в почти всички проучени проекти, обаче не всички са изцяло решени. Освен дрешници, във всички проучени комплекси (с изключение на Западен парк) се предвиждат и антресоли. Анкетата показва, че обитателите плътно използват цялата тази

1
София. Жилищен комплекс
Западен парк.

Секция АБВГ с вариант
ББ1 ВГД

складова площ, обаче тя все още им е недостатъчна (даже и там, където е разширена чрез антресоли).

Площи на жилищата. В проучените комплекси преобладаващите величини на застроената площ на жилищата се движат в границите: при едноетажното жилище — от 39,00 до 57,20 кв. м за цялото жилище и от 19,5 до 28,6 кв. м на обитател; при двуетажното жилище от 53,00 до 77,70 кв. м на жилище и от 17,70 до 25,80 кв. м на обитател; при триетажното жилище — от 76,20 до 99,00 кв. м на жилище и от 15,75 до 19,80 кв. м на обитател. Долните граници на тези показатели са занижени, а горните — завишени. Като разумно оразмерени могат да се отбележат: едноетажното жилище от комплекса Ленин със застроена площ — 47,50 кв. м, двуетажните жилища със застроена площ около 56,00 кв. м в комплексите Западен парк, Изток и Хиподрома и триетажните жилища със застроена площ около 84,00 кв. м от комплекса Хиподрома.

За жилищната площ преобладаващите величини по проект се движат в границите: при едноетажното жилище — 7,9 до 12,7 кв. м обитател; при двуетажното жилище — 9,0 до 12,6 кв. м обитател; при триетажното жилище — от 7,8 до 12,3 кв. м обитател. В сравнение с нормите на „Строителни правила и норми“ долната граница на анализирания показател на жилищна площ се приближава до нормите, а горната граница на показателите значително надхвърля нормите

(с 41 до 46%). Като се имат предвид данните от анкетата, които показват, че в повечето случаи жилищата от комплексите Ленин, Изток и Хиподрома се обитават при гъстота по-малка от проектната, става ясно, че в действителност в немалка част от жилищата на тези три комплекса показателят за жилищна площ на обитател още по-значително ще надхвърли нормите от „Строителните правила и норми“ и показателя от Генералния план на София.

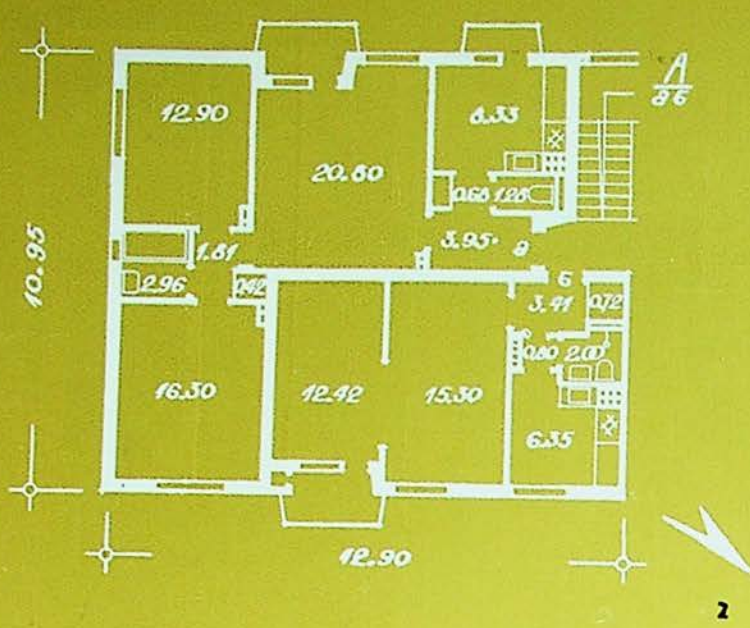
Липсата на определена закономерност и големите амплитуди на показателите за застроената и за жилищната площ показват, че при строежа на анализирания комплекс не е имало още определена тенденция и целенасоченост при оразмеряването на жилищата.

Проучванията по архитектурния образ на анализирания жилищни сгради показват, че в условията на жилищния комплекс възникват нови задачи както в плановото, така и в обемно-пространственото изграждане. Отделната сграда става неразделна част от общата композиция на жилищния комплекс и следва да се приобщи към неговия цялостен архитектурен характер. По начало външният образ на отделните блокове правилно е извлечен от съдържанието на плановата и конструктивната схема. При обемното проектиране етажността естествено е изиграла решителна роля, за да се получат добре пропорционирани жилищни блокове. Така едносекционните сгради са предимно триетажни, но при пунктовите сгради едносекционното решение логично се развива

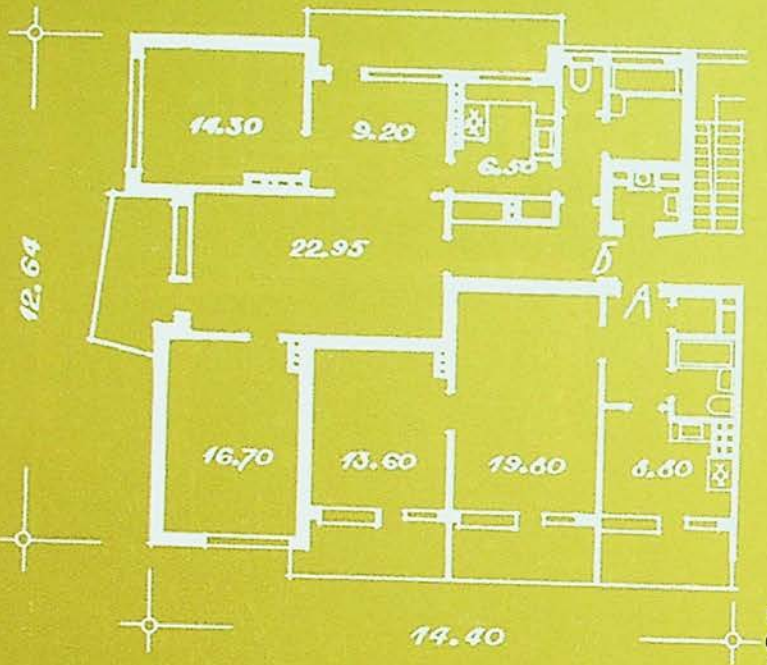
във височина до 10-14 етаж. При високите едносекционни сгради правилно е търсено известно членение на основната форма като трилъчка (кв. Изток) или с извисени ризалити, за да се получи по-голяма стройност в корпуса на сградата, която значително надвишава околните и се налага на погледа отдалеч. Двусекционните сгради са предимно от три до четири етажа, а три до четирисекционните — от пет до седем етажа. По този начин общо взето обемното решение на отделните блокове е задоволително.

Симетричните блокове преобладават във всички комплекси. В зависимост от обстановката обаче на много места е следвало да се търси асиметрично решение. Ритъмът, който е естествена последица от редуването на секциите, е повече застъпен в по-дългите блокове.

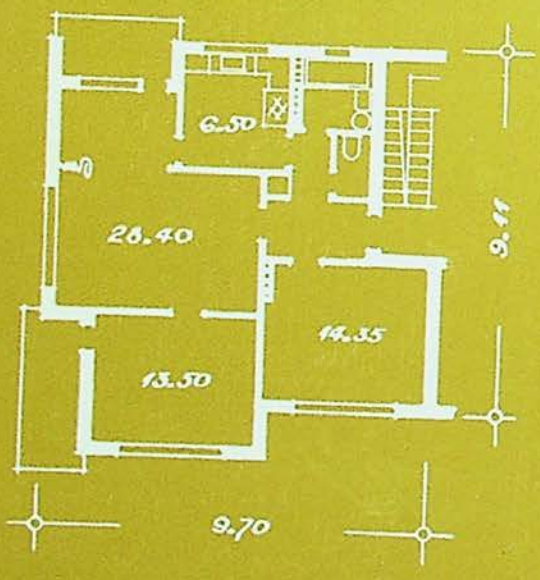
Пластичността като елемент, който внася повече живот в общата композиция и е характерен национален белег на българската къща, се изразява главно чрез лоджии и балкони, по-рядко чрез еркери. Такава пластичност намираме във всички комплекси, но някои от икономичните жилищни блокове в комплекса Западен парк правят тягостно впечатление с липсата на лоджии и балкони. Плоските фасади на тези блокове, особено при три до четирисекционните сгради, са чужди на парковата обстановка на комплекса. Напротив, употребата не само на лоджии и балкони, но и на други архитектурни елементи, като например бетонни решетки за закриване част от балконите (за простирание), пластичното

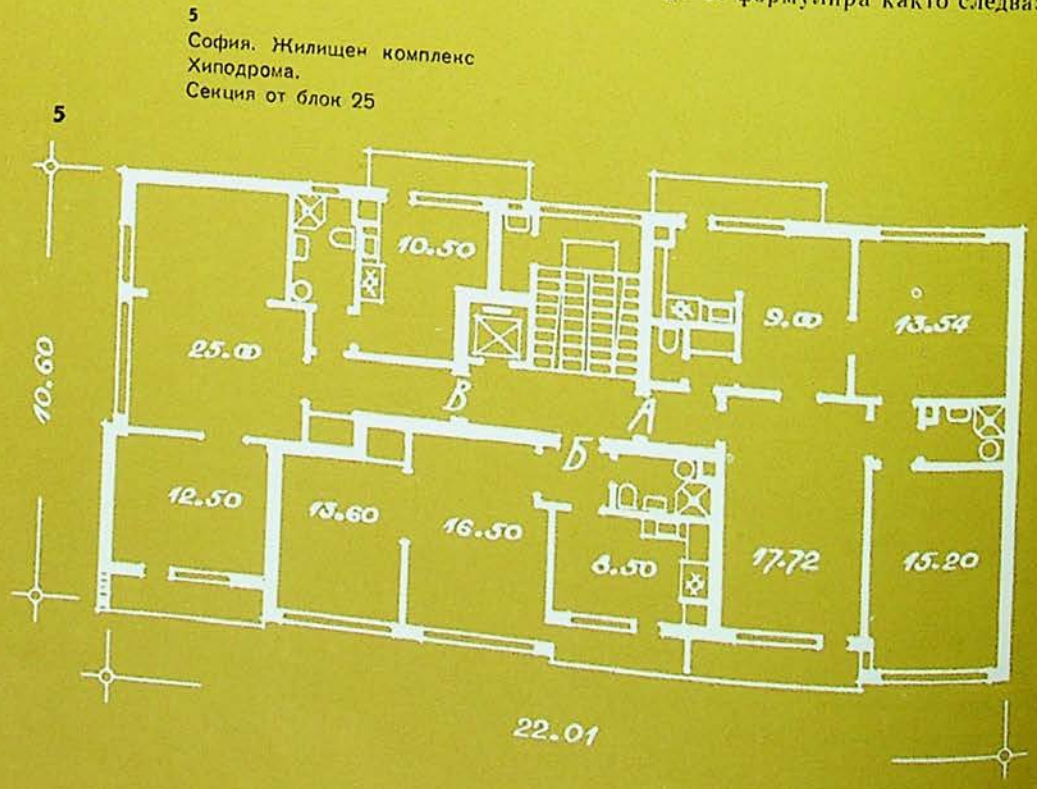
2

3

4

5

- 2 София. Жилищен комплекс Ленин. Полусекция Ааб
- 3 София. Жилищен комплекс Изток. Полусекция от блок 14
- 4 София. Жилищен комплекс Изток. Полусекция 4 А
- 5 София. Жилищен комплекс Хиподрома. Секция от блок 25

третиране на стълбищните клетки и др. са внесли доста живот и са дали жизнерадостен израз на някои блокове в комплексите. В това отношение обаче има още да се желае и да се работи, за да се стигне до по-добри постижения.

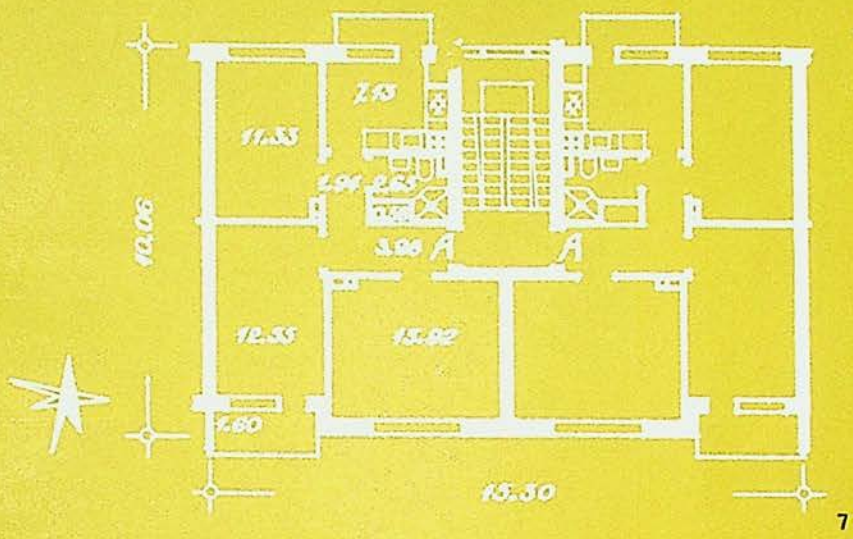
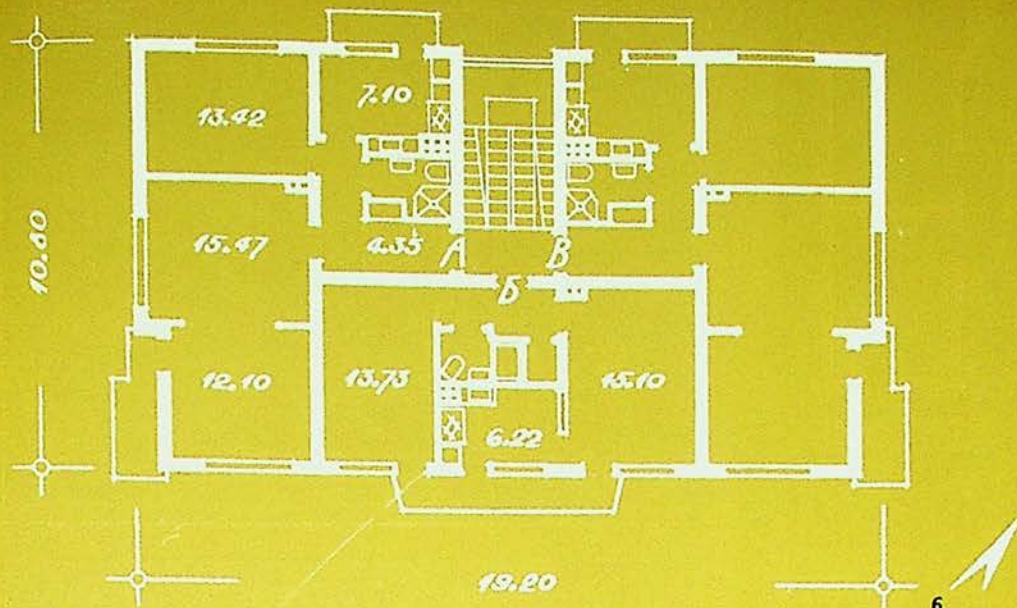
При обемно-пространственото изграждане голямо значение има и завършването на блоковете към покрива. В това отношение за съжаление в различните комплекси се установяват най-различни решения без здрава система. Така например налице е смесица от двускатни, четирискатни и плоски покриви в един и същ комплекс, даже в малък район от комплекса (Изток, Западен парк). Това се дължи на известни опити, правени без оглед на цялостната композиция на комплекса. Би трябвало такива експериментални строежи да се координират винаги от автора в единство с архитектурно-градоустройственото изграждане на съответния жилищен комплекс. По единни по отношение на покрива са комплексите Ленин — с предимно четирискатни и Хиподрома — с плоски покриви.

Колоритът, като средство за създаване на жизнерадостен образ (толкова характерен за нашето национално наследство), е използван доста предпазливо, а на места дори несполучливо. Неблагоприятна роля тук до голяма степен е изиграло и лошото качество на материалите. По-сполучливо са оцветени блоковете от комплекса Ленин, построени по продължение на бул. Ленин, и някои блокове от комплекса Изток.

При изграждането на жилищните комплекси на повечето места е възприето правилно отношение и степенуване при разполагането на магазините на подходящи места — като по-ниски сгради. Такъв подход трябва да се установи като принцип, за да се избегне съжителството на магазини и жилища в един блок, от което произтичат редица неудобства.

Като основни фактори, които в перспектива ще окажат съществено влияние върху съдържанието на жилището, неговите функционални зависимости и оразмеряване, могат да се набележат: все по-голямото участие на жената в производството и тенденцията за намаляване на работния ден.

Отражението, което тези фактори ще хвърлят върху организацията на жилището, може да се формулира както следва:

При двустайно жилище за трима души:
 а) дневна с кѳт за хранене — около 18—20 кв. м;
 б) дневна без кѳт за хранене — около 16—18 кв. м.

При тристайно жилище за четирима души:
 а) дневна с кѳт за хранене — около 18—20 кв. м;
 б) дневна без кѳт за хранене — около 16—18 кв. м.

При тристайно жилище за пет души:
 а) дневна с кѳт за хранене — 20—22 кв. м;
 б) дневна без кѳт за хранене — 18—20 кв. м.

При кухнята — наличието на заведения за обществено хранене, полуфабрикатите, обществените перални и гладачници и изобщо механизацията на домакинските процеси дават възможност за намаляване на площите на кухнята. За кухненския бокс могат да се препорѳчат приблизителни площи от около 4,5 до 5 кв. м.

Наред с кухнята бокс за настоящия етап и за една близка перспектива ще се наложи да се удовлетворяват още изисквания на собствениците за кухни за хранене. За този вид кухни могат да се препорѳчат площите:

- в жилища за до 2—4 обитатели около 7—8 кв. м;
- в жилища за до 4—5 обитатели около 9—10 кв. м.

При дневната — намаленият работен ден и улесненията в домакинската работа ще създадат благоприятни условия за по-продължително пребиваване в дневната, която ще стане наистина център на жилището. Това налага тя да бъде напълно освободена от функцията спане, а храненето да се извършва в подходяща обстановка. Затова е необходимо да се създаде удобна връзка между дневната и кухнята. Осъществяването на тази връзка може да се извърши по най-различни начини. Така напр. в случай че дневната и кухнята се намират в непосредствена близост, кухнята може да се устрои като кухня за хранене, при който случай би могло да се търси едно заделяне на мивката и печката в една ниша (компл. Изток), но също така е възможно и решението с кухня (бокс) за готвене, като храненето се извършва в кѳт за хранене към дневната. В случай че е наложително дневната да се отдели от кухнята (например при изложение С-Ю), то площта на кухнята обязательно трябва да позволява храненето в нея.

След обстойно проучване на жилищата в четирите анализирани комплекса, авторският колектив намира, че може да препорѳча известни оптимални размери на помещенията, които предлага на обсъждане. Така например проучването показва, че при дневните най-благоприятните площи се очертават както следва:

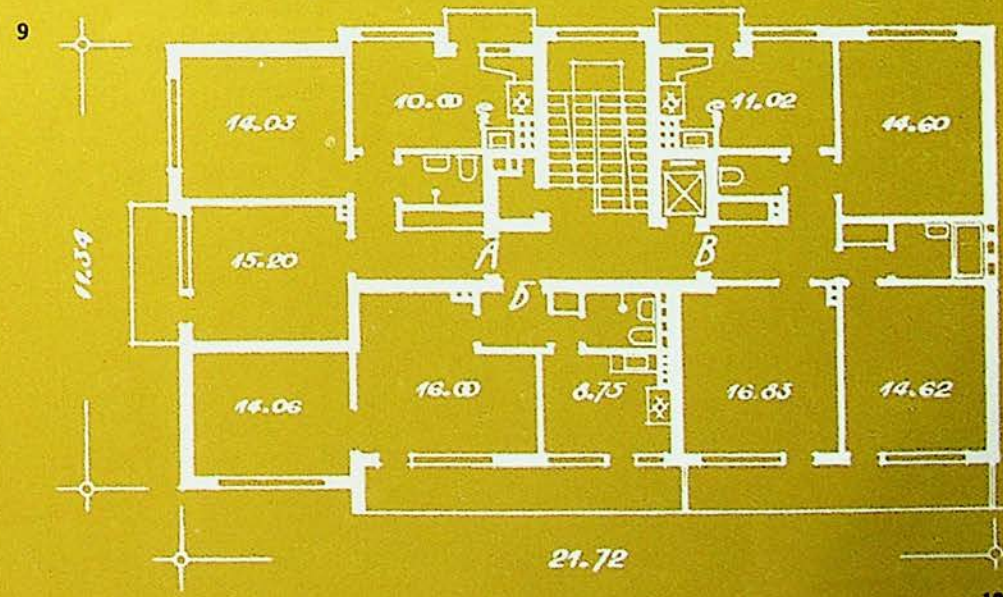
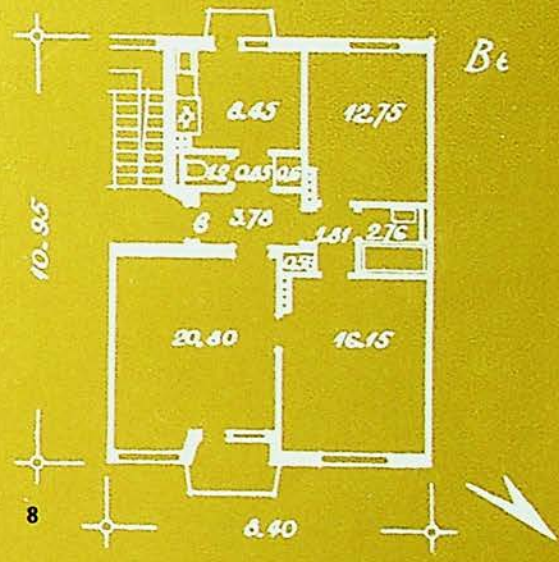
При едностайно жилище за двама души:
 а) дневна-спалня около 20—22 кв. м.

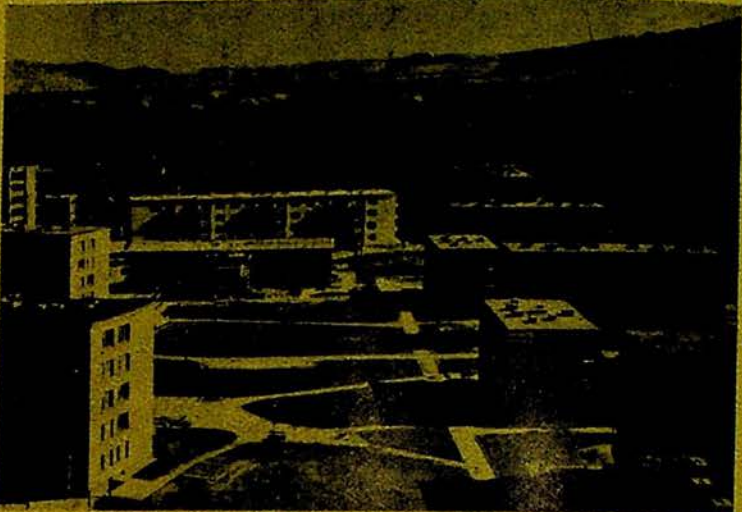
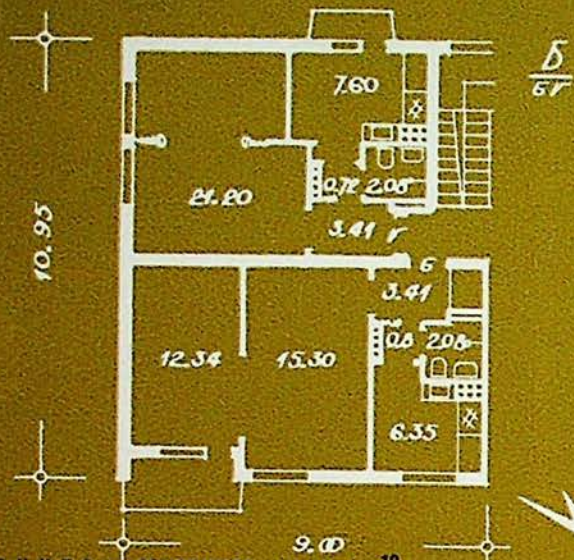
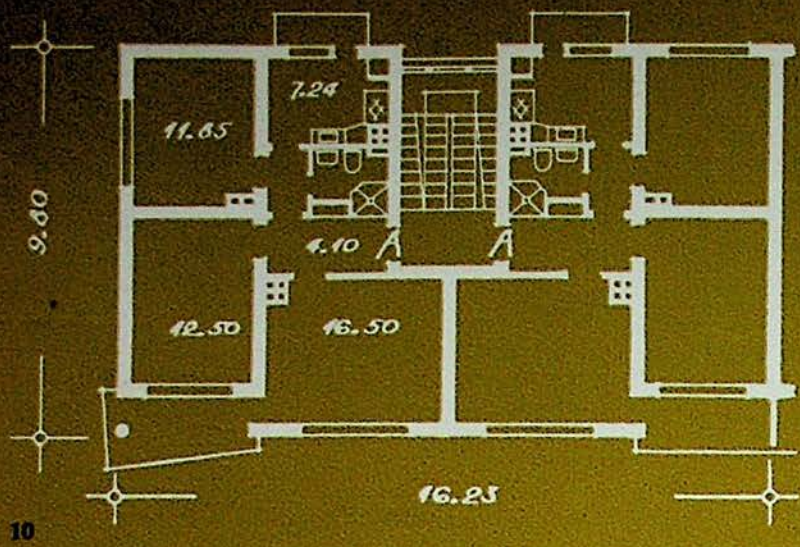
6
 София. Жилищен комплекс Хиподрома.
 Секция от блоковете 3, 5, 7, 10, 12, 14

7
 София. Жилищен комплекс Западен парк.
 Секция А—А

8
 София. Жилищен комплекс Ленин.
 Секция Вв

9
 София. Жилищен комплекс Изток.
 Секция от блок 112

При спалните — основният принцип в перспектива трябва да бъде: по възможност всеки член от семейството да получи отделна стая. Оразмеряването и начинът на обзавеждането на детската спалня да осигурява изпълнението на функциите: спане, игра на малките и възможност за подготовка на уроците. За отделните видове спални могат да се препоръчат следните площи:

- Спалня ноща около 7—8 кв. м.
- Спалня за един човек около 8 кв. м.
- Спалня за двама души 10—12 кв. м.
- Родителска спалня 13—14 кв. м.

При санитарните помещения — за да може да се решат трудностите около обслужващите елементи на жилището, би трябвало да се направи всичко възможно по-скоро да се създадат условия за извършване на голямото пране вън от къщи. При това положение за малкото пране все още остава необходима перална машина, която пере и суши бельото.

Мястото на пералната машина трябва да се търси в банята. Така за санитарните помещения могат да се препоръчат следните площи за близко бъдеще:

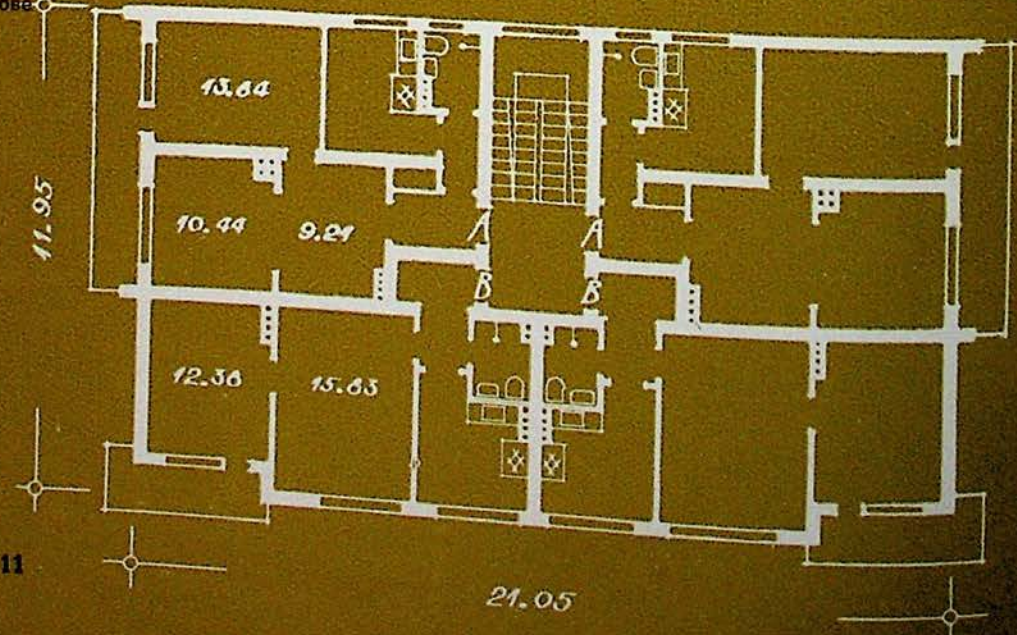
- баня с клозет в едно помещение около 4,00 кв. м;
- самостоятелна баня около 3,00 кв. м;
- самостоятелен клозет около 1,20 кв. м.

Да се обединява банята с клозет е допустимо само в жилища за до трима обитатели. В жилища за четири и повече обитатели е необходимо банята и клозетът да се отделят в самостоятелни помещения.

- 10 София. Жилищен комплекс Хиподрома. Секция от блокове 2, 4, 6 и 8
- 11 София. Жилищен комплекс Западен парк. Секция от блокове 92 и 96
- 12 София. Жилищен комплекс Ленин. Секция Бг
- 13 и 14 София. Жилищен комплекс Хиподрома. Жилищни блокове
- 15 София. Жилищен комплекс Хиподрома. Смесено застрояване от едносекционни високи и многосекционни средноетажни блокове

горе 13, 14 и 15

11

21.05

При дрешниците — отпадането на таванските помещения и очакваното повишаване на жизненото равнище налагат да се увеличат площите на дрешниците. Наред с дрешниците трябва да продължи практиката за направа на антресоли. При това положение площите, които могат да се препоръчат за дрешници, са следните:

- за жилище за двама души около 1,00 кв. м;
- за жилище за трима души около 1,00—1,20 кв. м;
- за жилище за четирима души около 1,20—1,50 кв. м;
- за жилище за пет души около 1,50—1,80 кв. м.

Независимо и отделно от дрешниците е необходимо да се предвиди във всяко жилище шкаф за домакински пособия, мястото за хладилник в кухнята и отделно шкаф за продукти.

При така изяснените площи на помещенията се очертават следните благоприятни площи на жилището:

З а с т р о е н а п л о щ

- Едностаино жилище за двама души общо 43—45 кв. м.
на обитател 21,5—22,5 кв. м/обит.
- Двустаино жилище за трима души общо 57—66 кв. м.
на обитател 19—22 кв. м/обит.
- Тристаино жилище за четирима души общо 70—75 кв. м.
на обитател 17,5—19,0 кв. м/обит.
- Тристаино жилище за пет души общо 82—90 кв. м.
на обитател 16,5—18,0 кв. м/обит.

- Жилищна площ на обитател
- Едностаино жилище за двама души 11—12 кв. м/обитател
- Двустаино жилище за трима души 10—11 кв. м/обитател
- Тристаино жилище за четирима души 9,5—10,0 кв. м/обитател
- Тристаино жилище за пет души 9,0—10,0 кв. м/обитател.

Авторският колектив предлага тези показатели да бъдат обсъдени, за да послужат по-нататък при изготвяне на съответни показатели.

В заключение бихме желали още един път да се спрем върху няколко съществени въпроси:

1. Нуждите от жилища за градовете в цялата страна за един период от 20 години, т. е. до 1980, се изчисляват на 35 000 годишно. В последните години обаче построените жилища възлизат на около 16 000 или 45% от необходимия брой. В почти същото съотношение се намира изпълнението на жилищното строителство в София. Горните данни показват необходимостта да се вземат решителни мерки за радикалното разрешаване на жилищния въпрос, тъй като ако се запази същото темпо на строеж, срокът от 20 години ще се окаже недостатъчен, за да се разрешат поставените задачи.

2. Във връзка с това възниква въпросът: правилно ли е да се свързва въпросът за задоволяване на жилищните нужди на народа с достигане на средна норма 9 кв. м на обитател в перспектива?

Проучванията в софийските комплекси и специално в комплекса Ленин показват, че в него е постигнат среден показател

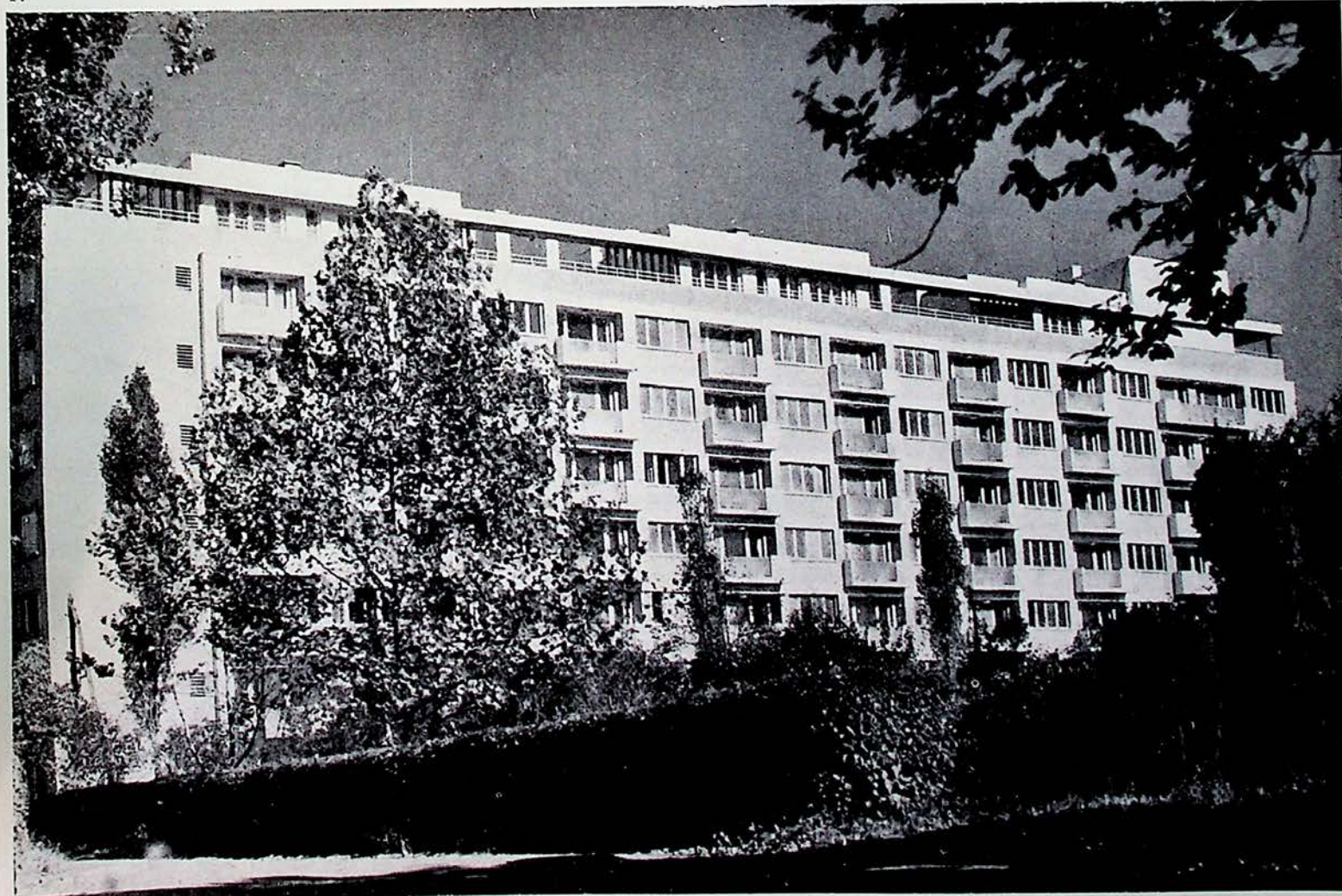

16

16
София. Жилищен комплекс Изток.
Решения на лоджии-балкони

17
София. Жилищен комплекс Изток.
Асиметрично решени блокове

17

18

18

София. Жилищен комплекс Ленин.
Решение на фасадата с входовете и кухненските балкони

19 и 20

София. Жилищен комплекс Ленин.
Решения на жилищни балкони и лоджии

19

13 кв. м (при среден показател за София 6,30 кв. м), също така е установено, че в този комплекс 40% от тристайните жилища този показател е 17 кв. м.

Приведените данни показват, че съществува голямо несъответствие между възприетия норматив и извършеното ново строителство. При това известно е, че в София около половината от населението обитава жилища, в които са настанени две и повече семейства, който факт се отразява неблагоприятно върху здравето, трудоспособността и морала на гражданите и възпитанието на младото поколение, без да се говори за големите неудобства, с които е свързано неедносемейното обитаване. Следователно първостепенна задача е едносемейното обитаване. От приведените данни в анализа се вижда, че докато средната норма е още доста ниска, то показателят в повите жилища е вече надминал желаната норма за 1980 г. (12 кв. м), но от това не следва, че общото положение на гражданите се е подобрило. Тъй като жилищният проблем е първосте-

пенен социален въпрос, необходимо е да се вземат всички мерки за неговото разрешаване. Ако в бъдеще резултатите от жилищното строителство се преценяват по жил. площ кв. м на обитател, не е изключено при покачването на тази норма фактическото положение да е даже по-лошо, отколкото в настоящия момент, тъй като новите собственици получават жилища със завишени площи.

Следователно изводът може да бъде само един: нуждата от жилища трябва да се изчислява не на кв. м, а на жилища, които да отговарят на известни нормативи.

3. Какви мерки са необходими да се предприемат, за да се направи жилищното строителство по-ефективно?

Преди всичко налага се едно умерено измеряване на жилищните площи, които да осигуряват едно оптимално живеене. Тристайните жилища в София достигат до 110 кв. м, би следвало да се препоръча като горна граница площта около 90 кв. м. Случаите в други градове като Пловдив, при които горната граница достига

до 130 кв. м, се намират в абсолютно противоречие с изискванията, които ни налагат действителните жилищни нужди на страната и Столицата.

Схващането, да не се ограничава площта на жилището на новите за собствени нужди жилища, може да доведе само до изостряне и влошаване на сегашното положение, което естествено е недопустимо. Такъв подход би почивал на дребнобуржоазното схващане за собствено добруване без оглед положението на огромното мнозинство от трудещите се.

В нашата страна всички ресурси принадлежат на народа — финансови средства, материали, работна ръка и т. н., и тяхното използване може да се извърши само съобразно обществения интерес, а не против него, в угода на личния интерес.

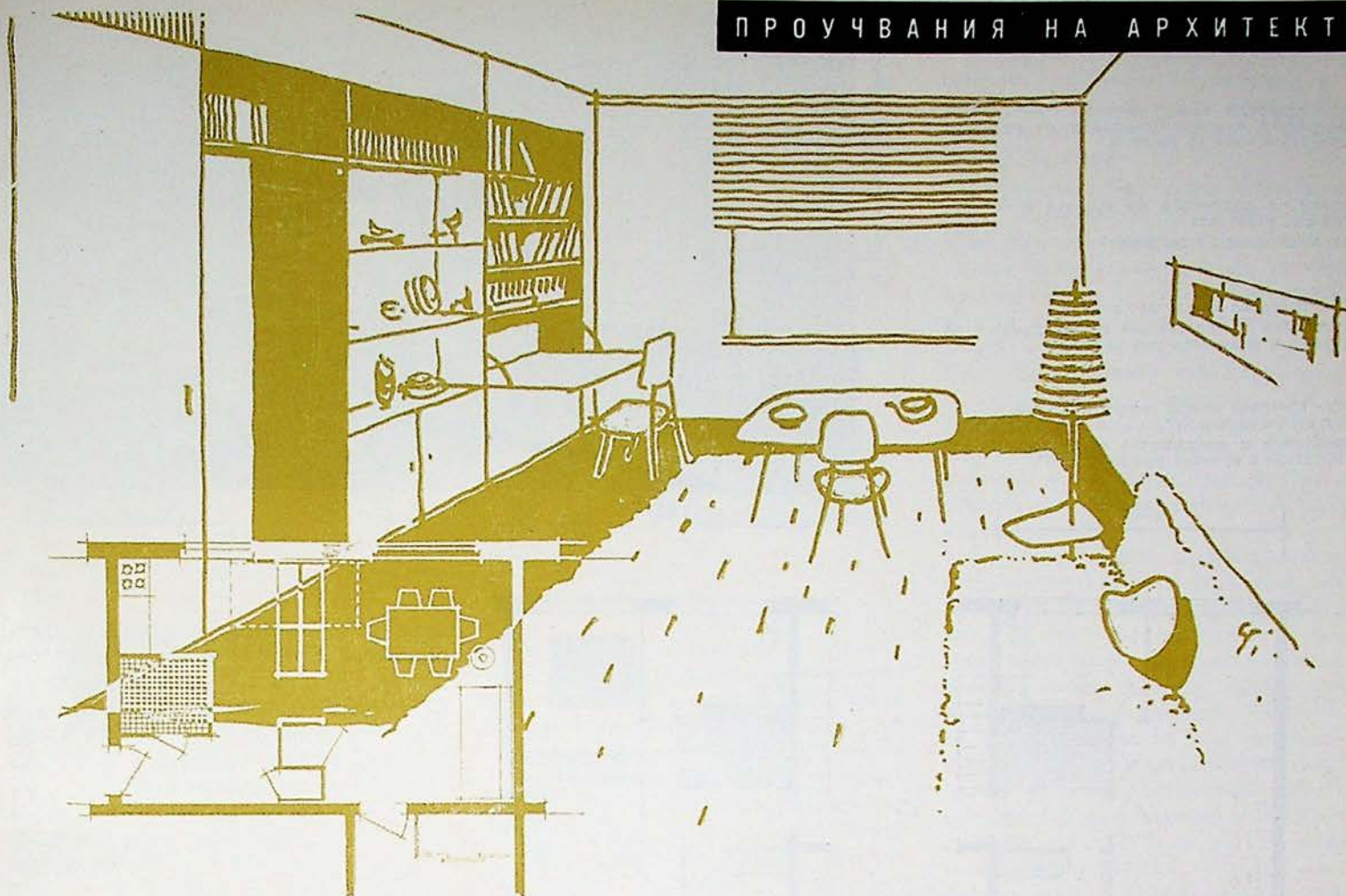
Примерът на СССР, Чехия и Швеция, Дания и други страни показва, че пътят за действителното задоволяване на жилищни нужди е свързано със строежа на жилища с умерени площи, а също така — и с едно явни предпочитание на жилища с малък брой стаи. Паралелно със степента, с която се задоволяват жилищните нужди следва бавно да расте площта, а така също да се изменя съотношението на жилищата по броя на техните стаи.

Сегашното съотношение отблизко 50% на тристайни жилища изглежда нецелесъобразно. Големите 3 и 4-стайни апартаменти в София, в които живеят по няколко семейства, следва да се заменят с предимно 1 и 2-стайни нови жилища, за да се ускори темпа, с който трябва да се осъществява едносемейното обитаване. Ето защо по-целесъобразно би било да се възприеме едно съотношение, при което едно- и двустайните жилища ще бъдат 60—70%, а тристайните — 30—40%.

Сложността на жилищния проблем налага всеостранни проучвания, за да се осигури изграждането на необходимите качествени и евтини жилища във възможно най-къси срокове. За това без съмнение ще съдейства и нашата колегия като разгледа и обсъди поставените въпроси.

20

ВАРИАНТИ ПРИ ПЛАНИРАНЕТО НА ЖИЛИЩАТА В БЛИЗКОТО БЪДЕЩЕ

Вячеслав Етенко

сътрудник на Академията по строителство и архитектура на СССР

Подобрието на жилищните условия на трудещите е една от най-важните задачи при построяването на комунистическото общество в СССР. Пълното ликвидиране на едностайното заселване на жилищата и преминаването към едносемейно обитаване е голяма крачка напред в това отношение. Но заедно с подобряване на благоустройството и повишаване качеството на жилищата растат и потребностите на хората. Това, с което хората се примиряваха вчера, в условията на голям недостиг от жилища, днес вече предизвиква неодобрение, а утре ще бъде признато за свършено негодно.

Типовите жилищни домове, внедрени понастоящем в строителството, имат твърда архитектурно-планировъчна схема на жилището с една, две и три стаи. Опитът по заселването на такива жилища дава основание да се каже, че във връзка с ограниченото количество типови квартири значително се съкратиха възможностите за по-целесъобразното им използване от семейства с различен демографски състав (т. е. семейства, отличаващи се по пол на членовете, по възраст и бройки и по други признаци, които при проектирането на жилищата не се вземаха под внимание). В сегашните типови жилища могат да се настанят удобно само незначителен брой семейства. При това трябва да се има предвид, че сега като правило някои чле-

нове от семейството имат спални места в общата дневна, през която се преминава. С такова положение днес не бива вече да се примиряваме. Такива решения не биха могли и в най-малка степен да задоволят нашия град в най-близко бъдеще.

В такъв случай изниква въпросът: какво трябва да бъде жилището, за да отговаря на изискванията на населението, за да бъде то на нивото на съвременните технически и естетически изисквания? Решаването на тези въпроси е основна цел в работата на много колективи от архитекти, инженери, технолози и лекари-хигиенисти в СССР. В масовото жилищно строителство, при развитието на формите на обществено обслужване и хранене, усъвършенствването на обзавеждането на жилищата и широкото внедряване на електроенергията в бита на хората, изниква сериозна опасност от преждевременен «морален износ» на планировъчната структура на жилищата. Не малко влияние за това ще оказва също и растящото осигуряване на населението с жилищна площ. Следователно, nivelul на комфорта на жилището може да се окаже по-нисък от общия жизнен уровень на населението. И ето стремежът към задоволяване на многообразните изисквания, произтичащи от конкретните условия за настаняване, предизвиква появяването на нов архитектурно-планировъчен принцип в проекти-

рането на жилищни домове, основан на видоизменение в планирането на жилищата. Същността на този принцип се състои в това, че на една и съща полезна площ с непроменено разположение на санитарно-кухненския възел трябва да се получи възможно по-голямо количество от разнообразни планировъчни решения на жилищата. При това много важно е изискването при осъществяването на вариантността на жилищата да се има предвид не простото изменение на тяхната планировка или предназначение на стаите, а увеличаване количеството на неголеми по размери стаи, с цел да се осигури на всеки член от семейството спално помещение.

Чрез експериментално проектиране е установено, че най-големи възможности за по-гъвкаво планиране на жилищата може да се получи при норма около девет квадратни метра на човек.

В края на седемлетката растежът на жилищното строителство в СССР ще позволи да се увеличат средните норми от жилищна площ до 8,5—9 кв. м на човек. По такъв начин още в края на 1965 ще бъдат създадени условия, при които ще могат да се осъществят такива типови жилища, които ще обезпечат предоставянето на спални помещения на всеки член от семейството, независимо от демографския му състав; ще се освободи стаята за дневно ползуване от не-свойствените ѝ функции на спалня и ще

1
Варианти на планировка на жилище за семейство от 4 души

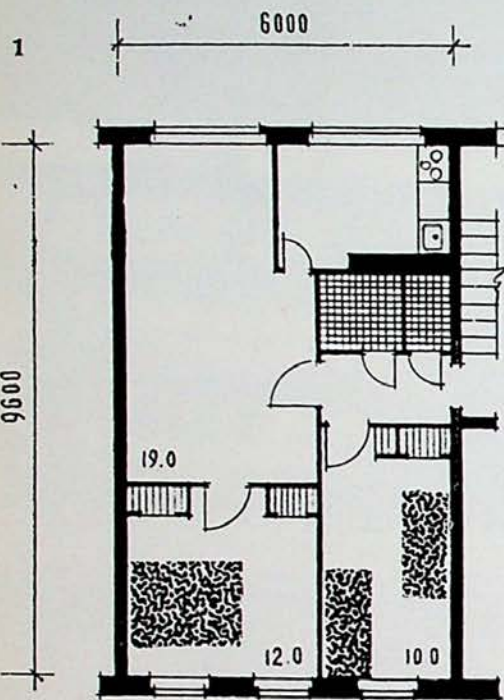
2
Шкаф - преграда между дневна и кухня. В преградата е предвиден отвор за подаване на храната и маса за хранене

3
Варианти на решението на кухнята и нейната връзка със столовата
(Предложение на Естонпроект)

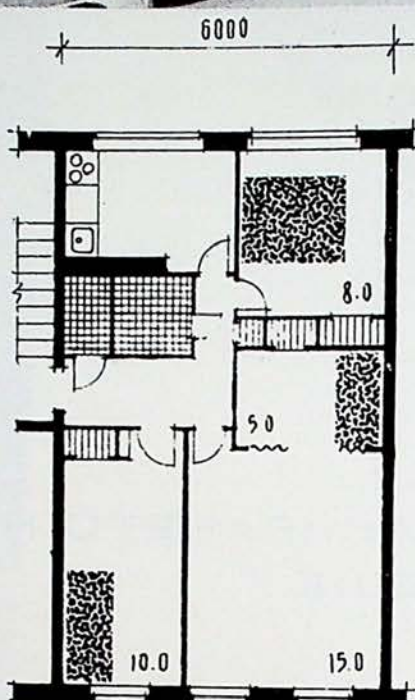
4
Шкаф - преграда между две спални
(Разработена и предложена от Академията по строителство и архитектура на СССР)

5
Шкаф - преграда между дневна и спалня. Изглед откъм дневната
(Разработена и предложена от Академията по строителство и архитектура на СССР)

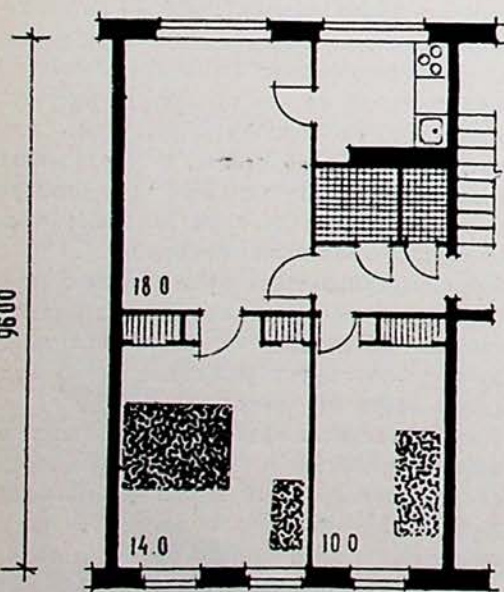
2

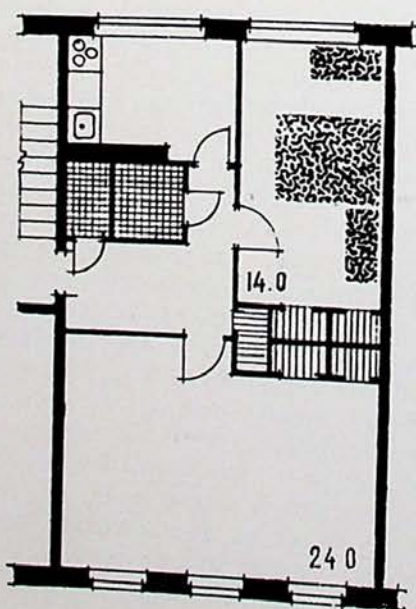
ВАРИАНТ I

ВАРИАНТ II

ВАРИАНТ III

ВАРИАНТ IV

може да се използва за прякото ѝ предназначение, т. е. за почивка на цялото семейство, за хранене и домашни занимания. Освен това, такава относително висока норма за настаняване ще позволи да се създадат жилища с възможности за изменение на техните планировъчни структури в процеса на експлоатацията, в зависимост от изменилия се състав на семейството по възраст или брой, т. е. с оглед на неговото развитие.

Измененията в планирането могат да се извършват в рамките на стабилната свободна площ на жилището с помощта на подвижни прегради или шкафове-прегради. При това е нужно да се отбележи, че размерите и количеството на стаите могат да се определят от самите обитатели в съответствие с техните потребности, вкусове, вид на занимания и т. н.

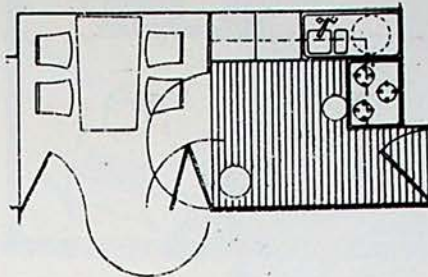
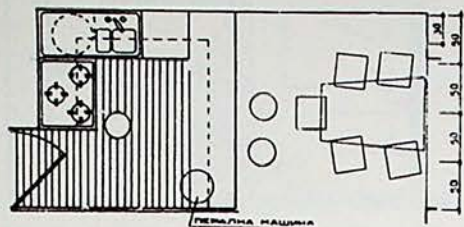
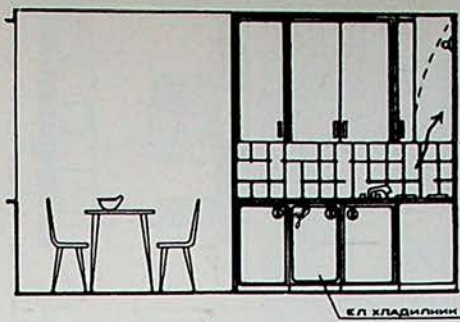
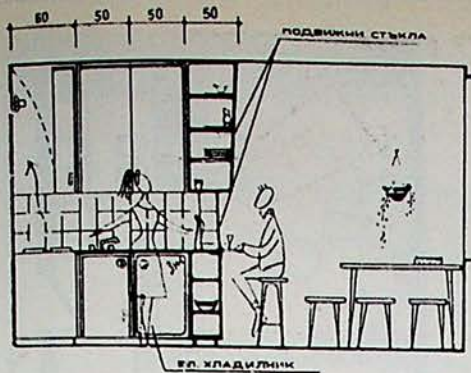
В живота често се срещат случаи, когато вследствие на изменения, станали в семейството, обитателите са принудени да прибегнат към различни средства за разделяне на едно помещение на две или три с помощта на паравани, съответно разместени шкафове и т. н.

Възможност такива «самодейни» изменения в планирането на жилищните помещения в повечето случаи влошават битовите удобства на жилището или на отделната стая. Това може да се избегне, ако предварително се предвидят в проекта за жилищата няколко варианта с една и съща обща площ, но с различна планировка. Тогава при настаняването могат да се задоволят каквито и да са изисквания по отношение планирането на жилищата за семейства с най-различни състави по възраст, пол, родствени отношения (но при постоянен числен състав, тъй като общата площ на жилищата си остава неизменна).

Като пример може да се разгледат някои от вариантите за четиричленно семейство. Вариант I — семейството се състои от двама родители и две деца (момичета от 12 до 16 години).

Вариант II — Двама родители и две деца (момче и момиче на възраст от 12 до 16 години).

Вариант III — Двама родители и две деца (момиче от 12 до 16 години и малко дете).

3

Вариант IV — Двама родители и две малки деца (фиг. 1).

Очевидно е, че независимо от еднакъв числен състав на тези семейства, те значително се отличават едно от друго. Следователно, макар и общата площ на жилищата във всичките четири случая да е еднаква, всяка от тях би трябвало да се различава от другите по силата на тази специфика, която е присъща за семейството, настанено в това жилище.

Различното в планировката на тези жилища може да бъде постигнато с помощта на няколко варианта размествени шкафове-прегради. Такива прегради представляват от себе си шкафове, съставени от сборни елементи. Тези шкафове могат да бъдат с различно предназначение и да се отварят откъм едната или откъм другата стая. В град Киев на ул. Анжеевска е построена експериментална сграда, където жилищата са обзаведени с такива шкафове-прегради. Понастоящем в югозападния район на Москва се строи Десети квартал, където също ще има сгради с такива жилища. Шкафове-прегради се разполагат между съседните помещения на жилището. В едно и двустайни жилища те отделят стаите от кухнята и се състоят от секции, предназначени за съхраняване на съдове, книги и дрехи. В тристайното жилище освен това те разделят стаите, а така също могат да бъдат използвани за прибиране на бельо и дрехи (фиг. 2, 3 и 4). В шкафове-блокове, намиращи се между дневната стая и кухнята, отделните секции са разделени с вътрешна преградка, която позволява да се използват за домашински цели откъм жилищната стая и кухнята. Долните части на блоковете се правят с цяла дълбочина и могат да имат различно предназначение, в зависимост от нуждите на семейството — за поставяне на хладилника, пералната, машини за съхраняване на съдове, продукти и пр. (фиг. 5). Плоскостните елементи, от които се монтират шкафове-прегради, се обработват от дървени стърготини и са дебели от 19 до 2 мм, без облицовка или с облицовка с пресована непронускаща хартия. Вратите и задната стена се правят от дървесинни плоскости с дебелина 4 мм. Много

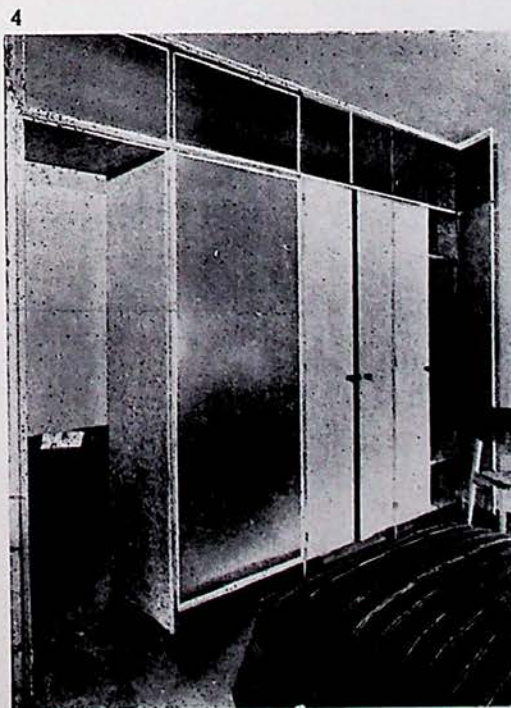
важен е фактът, че простите по своето решение възлови съединения от сборно-разборни плоскостни елементи дават възможност да се променя планирането на жилището със силите на самото семейство без привличане на квалифицирани работници. Устройството на шкафове-прегради създава възможност за по-рационално използване на жилищната площ в сравнение с употребата на подвижна мебел. Така например, в едностайно жилище с площ 18 кв. м (при трима обитатели) подвижната мебел запълва не по-малко от 46% от общата площ, а при наличието на вградени шкафове, процентът от запълването на мебел се снижава до 35%, тъй като една част от нея се заменя от шкафове-прегради. Площта, заета с мебел в първия случай, съставлява около 8,0 кв. м, във втория — 6,0 кв. м. Следователно, освобождава се около 2 кв. м площ. Същото се отнася и за дву- и тристайни жилища, където се освобождават 8 до 12% от жилищната площ.

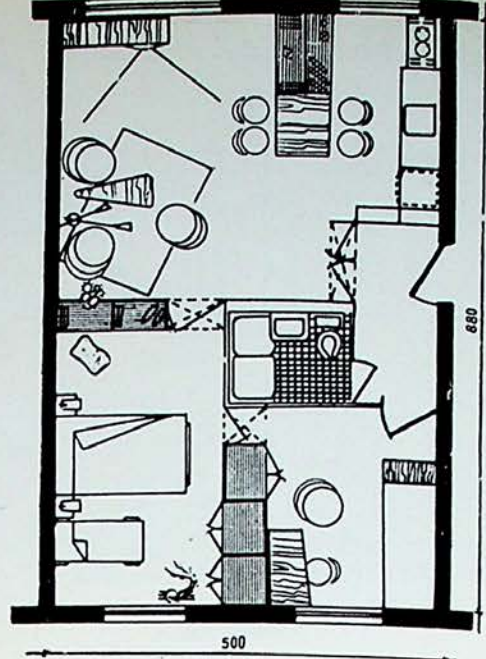
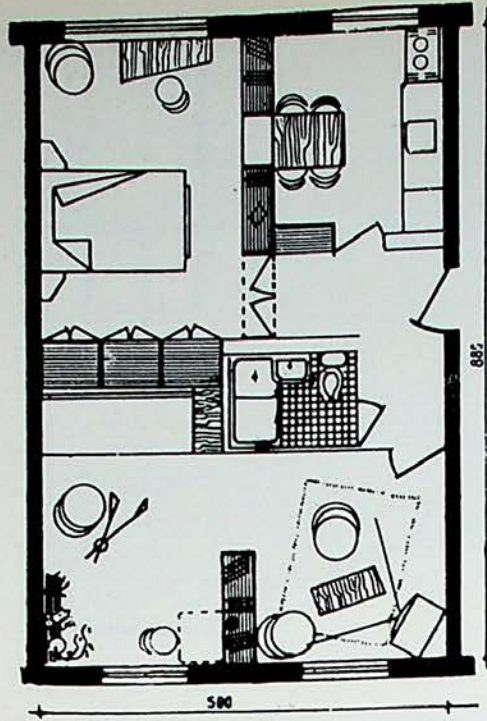
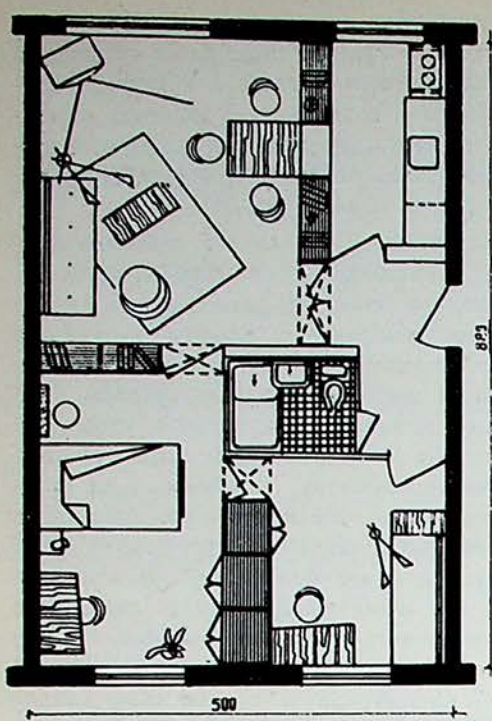
Освен това ефикасността от такова обзавеждане може да бъде повишена още и чрез премахване на масите за хранене в едно-

и двустайните жилища. В този случай мястото за хранене може да се организира в едностайното жилище в кухнята, в двустайното — в дневната с помощта на съваеми маси, монтирани в шкафове-прегради, които отделят тази стая от кухнята (фиг. 6, вариант I и II).

Конструкцията на такива шкафове-прегради, състоящи се от сборни елементи, позволява освен това да се извърши известна препланировка в процеса на нейната експлоатация в случая, когато в семейството са настъпили някакви промени и дадената планировка вече не ги удовлетворява. Да се върнем към нашия пример, с четиричленното семейство. Да предположим, че жилището е било получено, когато семейството се е състояло от двама родители и две малки деца. В този случай тях очевидно напълно ги задоволява планировката на жилището (фиг. 7), състоящо се от дневна, отделена от кухнята с шкаф-преграда и голяма обща спалня за родителите и децата. Това е удобно за майката, която има възможност да наблюдава своите малки деца, но с течение на времето, когато децата пораснат, такава планировка на жилището, безспорно ще се окаже неудобна за това семейство. В такъв случай необходимата препланировка леко може да бъде осъществена или с преместването на съществуващите в жилището шкафове, или с набавяне допълнително на нови елементи. Тогава спалнята може да бъде разделена с тези шкафове на две неголеми спални помещения, съвсем изолирани едно от друго или с врата помежду им. Освен това в случай на необходимост от увеличаване размерите на дневната това може да стане за сметка на намаляването на кухнята до кухня-ниша, отделена от общата стая с подвижна преградка. Може да има варианти, включващи в себе си по-големи и по-малки количества вградени мебели, подвижни стъклени преградки и т. н.

Освен удобствата, които предоставят шкафове-прегради в експлоатацията, тяхното използване е изгодно за семейството и по икономически съображения: стойността на шкафове-прегради в едно тристайно

6

6
Варианти на планировката на жилище за семейство от 3–4 души в съответствие на нуждите на единия или другия състав. Тази вариантност се постига посредством шкафове-прегради. (Разработени от Академията по строителство и архитектура на СССР)

7
Пример за гъвкава планировка на жилище

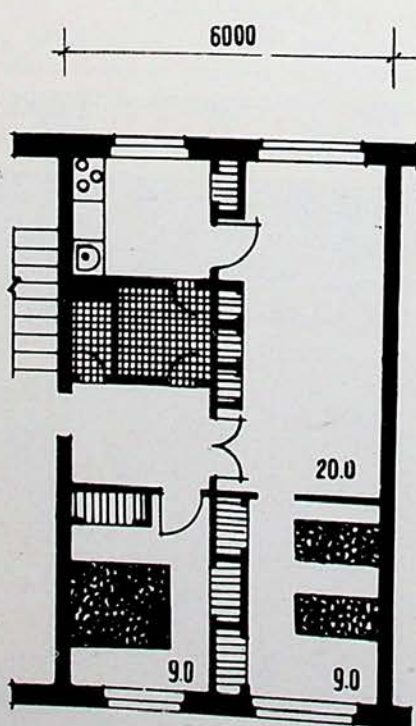
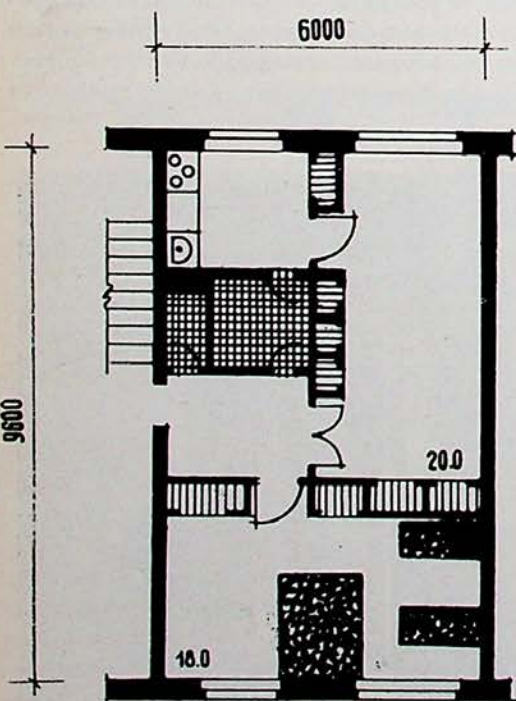
7

жилище се определя по проектни данни на 345 рубли, а стойността на «корпусната мебел» с аналогично предназначение по днешни цени е около 510 рубли. При това трябва да се отбележи, че полезната вместимост на шкафове-прегради е до два пъти по-голяма отколкото в «корпусната» мебел. Това се дължи на използването на цялата височина на помещението и на възможностите за по-рационално разпределение на вътрешните обеми на шкафове-прегради. Конструктивният принцип, заложен в шкафове-прегради позволява да се получат разнообразни решения на блокове от едни и същи елементи. В това отношение твърде поучителен може да бъде за нас задгранич-

ният опит при използване на такива шкафове-прегради. Така например в Швеция и САЩ широко разпространение в междустайни прегради имат шкафите за дрехи и бельо. В шкафите-прегради между дневната и кухнята е включен бюфет с подвижна врата, образуващ свободен преход помежду им. Такъв преход е доста удобен, тъй като много облекчава труда на домакнията, която в случая няма да ходи по няколко пъти от дневната в кухнята по време на храненето на семейството. Подаването на яденето и прибирането на съдовете става направо в кухнята. Често в общия комплекс на преградите се включва тоалетна масичка, съвременно легло и други видове мебели.

Обработването на повърхността на блоковете-шкафове може да бъде най-различна; тя зависи главно от материала, който се използва за изготвяне лицевата повърхност на елементите на тези шкафове. Доколкото шкафите-прегради по тяхното функционално предназначение могат да се отнесат към мебелите, то изискванията към тяхната обработка трябва да бъдат също така сериозни, както и към обикновената подвижна мебел. А тук, както е известно, понастоящем особено изискателно се подхожда към съблюдаване на строгите пропорции; освен това за съвременната мебел са характерни големите гладки повърхности. С такива черти се отличават и шкафите-прегради. За придаване по-привлекателен вид на техните големи повърхности, обикновено ги покриват със специални лакове, разнообразени с пластмаси, а понякога и с изкуствени тъкани.

Имайки предвид, че съвременното жилище има някои особености — височината на помещението е ограничена до 2,5 м, малко междинни стени, широки прозорци — използването на шкафите-прегради в качеството на мебели, отговаря на всички икономически изисквания, които могат да бъдат предявени към такова жилище.

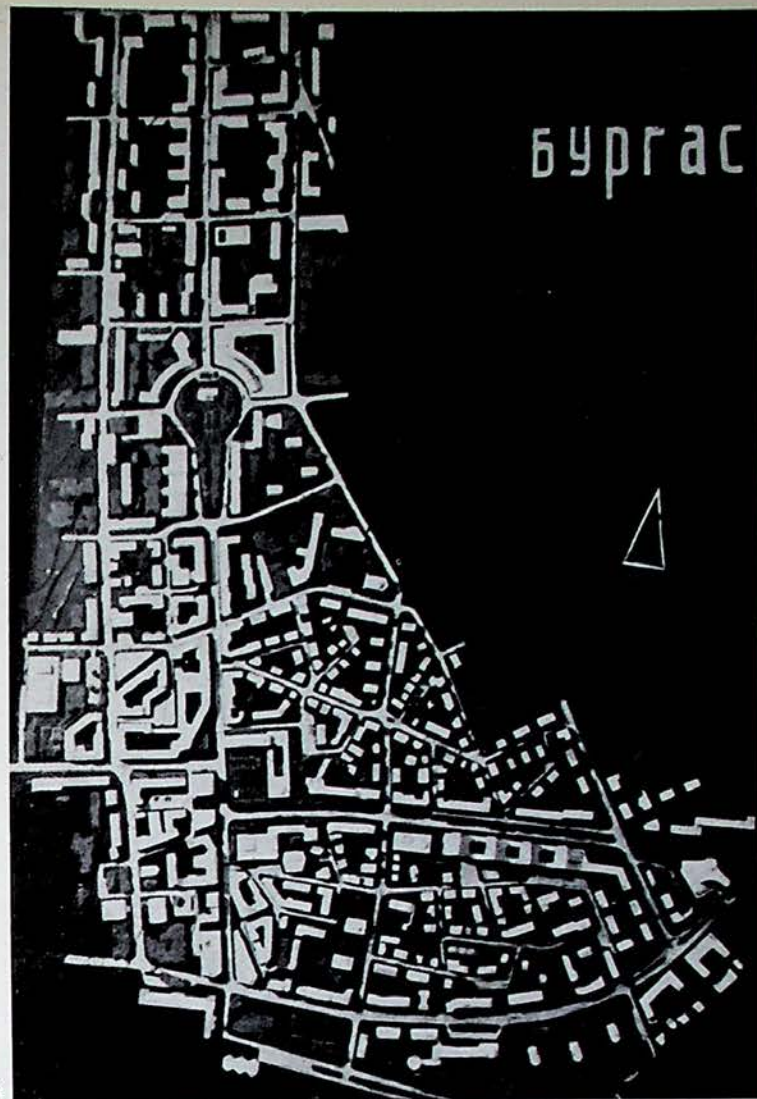

ГРАДОУСТРОЙСТВЕН КОНКУРС ЗА ЦЕНТЪРА НА БУРГАС

В периода между последните две войни Бургас се разви с изключително бърз темп като важен търговски, промишлен и административен център. Той се изгради почти безпланово с масивни сгради, притежни улици, оскъдна зеленина и недостатъчно площи пространства.

Това състояние създава големи трудности при решаването проблемите по новия градоустройствен план на града. По тези причини конкурсът за градоустройствено, комуникационно и архитектурно решение на централното градско ядро на Бургас представлява изключително трудна и обемна задача.

Бургас е характерен крайморски град, обграден от трите страни с вода. Утвърденият пристанищно-гаров район е в южната част на градската територия, връзките с вътрешността на страната (София и Варна) идват от север, а тези с вътрешността на окръга (Грудово, Малко Търново и Мичурин) — от запад. Основната транзитна транспортна схема по генералния план е околоръстна по бул. Москва за първия етап и по нова магистрала западно от първата — за втория етап. Така се свързват шосетата, водещи от София, Варна, Мичурин, Малко Търново и Грудово към Бургас и неговите две промишлени зони. Вътрешната градска транспортна мрежа трябва да бъде съобразена с основната комуникационна схема. Възприе се като правилно градският трафик да мине по улиците Хр. Ботев и К. Фотинов, които водят успоредно към гаровия и пристанищния райони в двете половини на града — западната и източната; бул. Сталин да се

1

1
Втора премия. Мото „26788“.
Архитекти: Н. Бояджиев, Ат. Агура,
Ал. Вакирилов, Н. Бачков, Б. Делев,
Манет

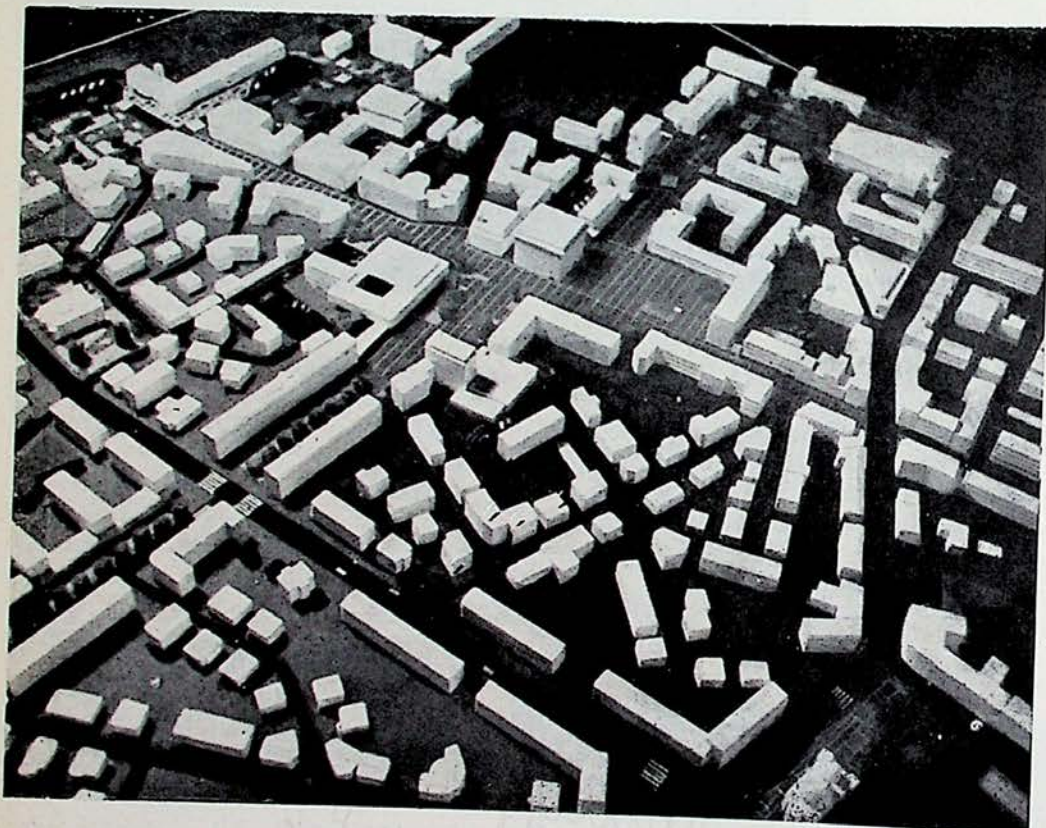
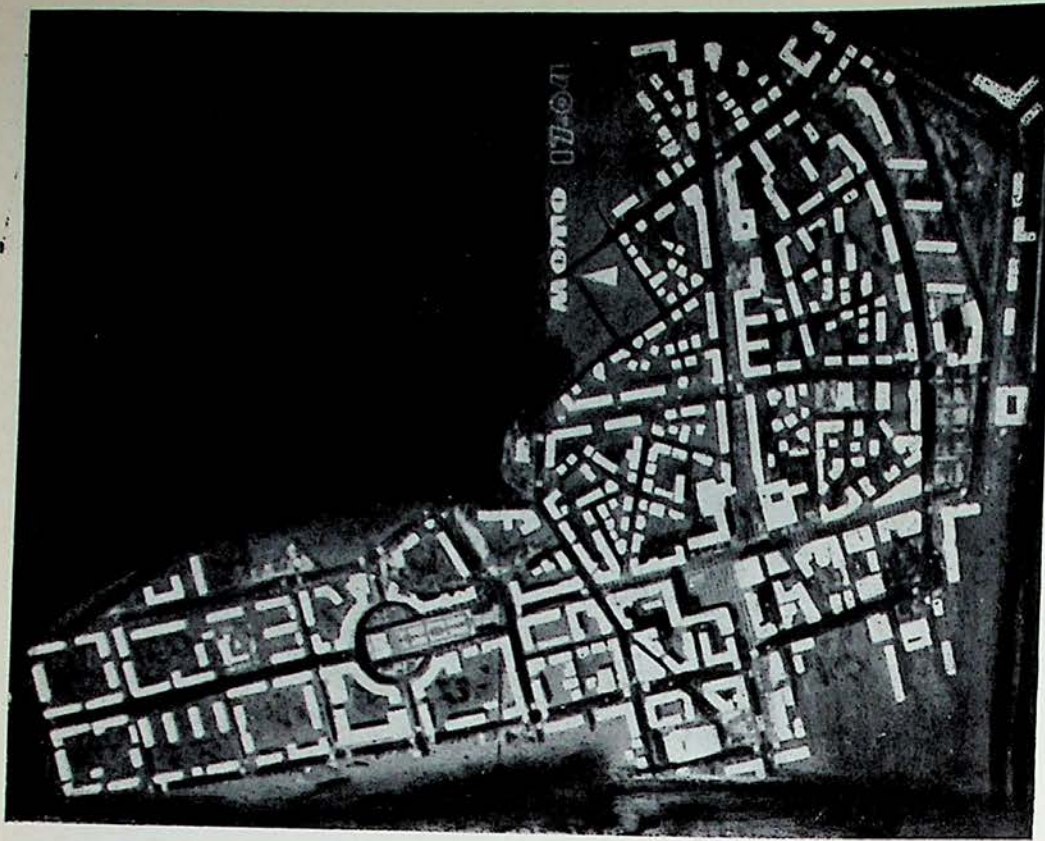
2
Втора премия. Мото „26788“.
Детайл от централния градски площад

освободи от всякакъв вид автотранспорт, а ул. Първи май да остане само за движение на леки коли, като в бъдеще се освободи и от това движение.

Гръбнакът на централното градско ядро е образуван надлъжно от ул. Първи май, която води от пристанищно-гаровия площад на север, свързва се с шосето София-Бургас и напречно — от бул. Сталин, който води от приморската градина към сградата на Градския народен съвет и продължава на запад по ул. Девети септември, която се влива в шосетата за Грудово, Мичурин и Малко Търново. Правилно е административно-политическият център да се оформи при кръстовището на улиците Първи май, Сталин и Девети септември, където е построена и монументалната сграда на ГНС, а площад Георги Димитров с паметника на Съветската армия да се запази, като се подобри неговата неудачна кръгла форма и се съобрази с изградената вече околна среда.

Съобразно с архитектурно-градоустройствената специфика на Бургас, обществените сгради и райони не следва да се съсредоточават в строго обособени площи, а подходящо е да се диференцират и ситуират в общата композиция, определена в логична система от площадите при пристанището и гарата, при ГНС, при паметника на Съветската армия — свързани с ул. Първи май, бул. Сталин и ул. Девети септември до пл. Птичи пазар. В тази композиция желателно е да се осигури максимална поточност на ежедневиия и целодневния градски живот.

горе 3 и 4

Конфигурацията на терена на централното градско ядро е изключително характерен: околновръст бреговете са високи и плавно се спускат ниско от изток и запад към надлъжната ос — ул. Първи май. Силуетът на града се очертава единствено по югоизточния бряг и търсенето на подчертани доминанти във вътрешността на централната градска територия остава до голяма степен безпредметно за общия силует на града, освен ако това е необходимо за вътрешното обемно оформлене на отделните пространства.

Особено важна предпоставка при оценката на конкурсните проекти бе икономичността и възможностите за етапна реализация на отделните архитектурно-градоустройствени предвиждания, като се знае, че Бургас в централната си територия е значително изграден от масивни сгради. Журито констатира високото ниво на

конкурсните материали, независимо от обстоятелството, че липсва проект, който цялостно да решава всички проблеми по конкурсната програма. Конкретно по отделните проекти журито оцени като най-добри тези с мото «26788» и «17-64». На проекта с мото «26788» е определена втора премия от 30 000 лева. Авторският колектив с ръководител арх. Калин Бояджиев решава икономично, целесъобразно и сполучливо пълната реконструкция на централното градско ядро с ясна и реална етапност за осъществяване. Комуникацията е ясна и решително подобрява тази по генералния план, без да изменя основната схема. Бул. Сталин, който води от главния градски площад към приморската градина, се разширява на 40 м и се превръща в красиво широко. Улиците Хр. Ботев и Републиканска остават като главни артерии на вътрешния

градски трафик, като последната се облекчава от улиците Славянска и К. Фотинов. Бул. Сталин се освобождава от всички излишни пресечки. Особено сполучливо е предложението околновръстната артерия Толбухин да мине в подлез на бул. Сталин пред входа на приморската градина. Осигурено е странично стопанско обслужване на отделните части на централната градска територия, което позволява в перспектива бул. Сталин и ул. Първи май да се освободят напълно от всякакъв автотранспорт. Предложението за две платна по булевард Сталин не е сполучливо.

Главният градски площад — административно-политическият център — правилно е намерен при кръстовището на улиците Първи май, Девети септември и бул. Сталин. Той е решен сполучливо в североизточната част на това кръстовище и развит по бул. Сталин, с което гравитира към морето и приморската градина. Площад Георги Димитров се запазва и опитът да се излезе от неблагоприятната кръгла форма с изграденния вече паметник на Светската армия е за препоръчване.

Обществени сгради са правилно разположени в различните части на централната градска територия и е осигурена значителна точност на целодневния градски живот: административните и политическите учреждения и институти са разположени на главния градски площад при построената монументална сграда на ГНС. За една част от тях е намерено място на пл. Георги Димитров. Между двата площада, по ул. Първи май е оформен търговският център. По бул. Сталин към приморската градина са ситуирани културните учреждения и институти, което е логично и правилно и завършва с представителния градски хотел при входа на градината. Едни от най-трудните въпроси на конкурса — ситуирането на театъра е решен в проект с разполагането му на пл. Птичи пазар, което е сполучливо, обаче твърде скъпо за осъществяване.

Общата архитектурно-градоустройствена композиция е добра. Проектът е предпазен от увлечения и обемите са решени в мащаба на Бургас и съществуващите сгради. Предложенията за обемното и силуетно изграждане на града в централното му ядро са сполучливи както в крайморската част,

3

Трета премия. Мото „17-64“.
Архитекти: Л. Сеченски, П. Момчилов.
Макет

4

Трета премия. Мото „17-64“.
Детайл от централния градски площад

5

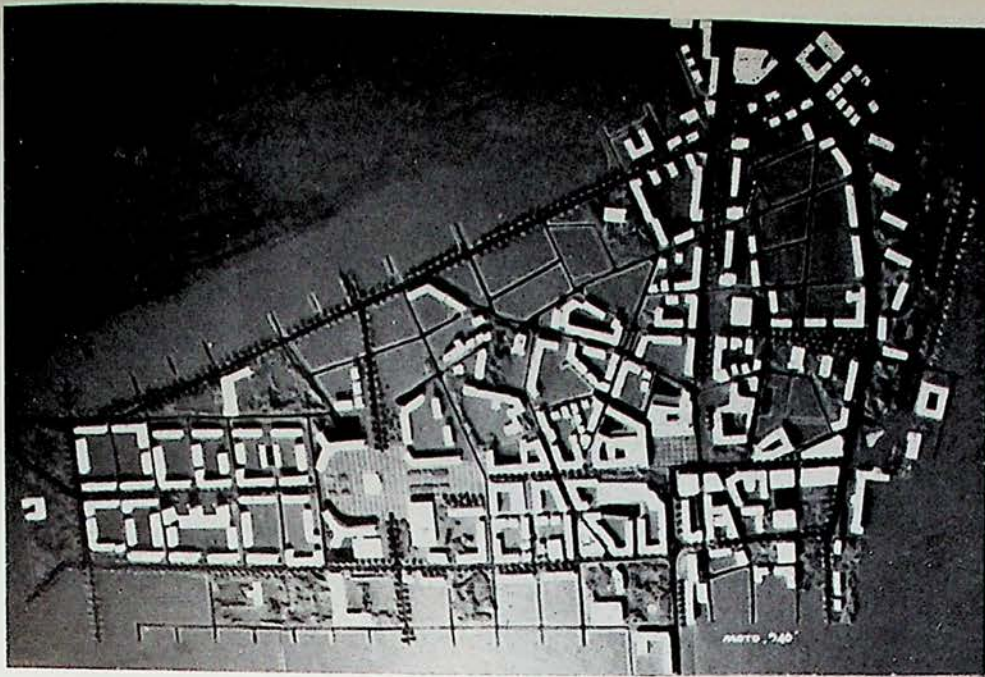
Първа завишена откупка. Мото „546“.
Архитекти: Я. Аргиров, В. Няголов,
В. Бравов.
Макет

6

Първа откупка. Мото „Пристан“.
Архитекти: А. Рангелов, Ив. Глухаров,
Р. Робев.
Макет

7

Първа откупка. Мото „Болшевик“.
Архитекти: Ас. Топрев, Ст. Орозов,
Ст. Матеев, Г. Кръстанов.
Макет

ресно — открива главната фасада на монументалната сграда на ГНС и с разширението на ул. Девети септември намира сполучлива връзка с бъдещия театър на пл. Птичи пазар. Проектът запазва съществуващата кръгла форма на пл. Георги Димитров, което е нежелателно. Обществените сгради правилно са разположени в отделни, обособени за себе си части: административно-политическа част е основните сгради на главния градски площад и някои от тях на пл. Георги Димитров. Между двата площада по безтранспортната улица Първи май е устроен търговският център, а по бул. Сталин са предвидени културните учреждения и институти. Изключение прави бъдещият театър, който (подобно на първия проект) е намерил място на пл. Птичи пазар, но по-удачно в конкретното си решение. Сградата сполучливо е удължена на юг, като прекръсва ул. Атанас Манчев и така не само запазва новозградената четириетажна жилищна

5

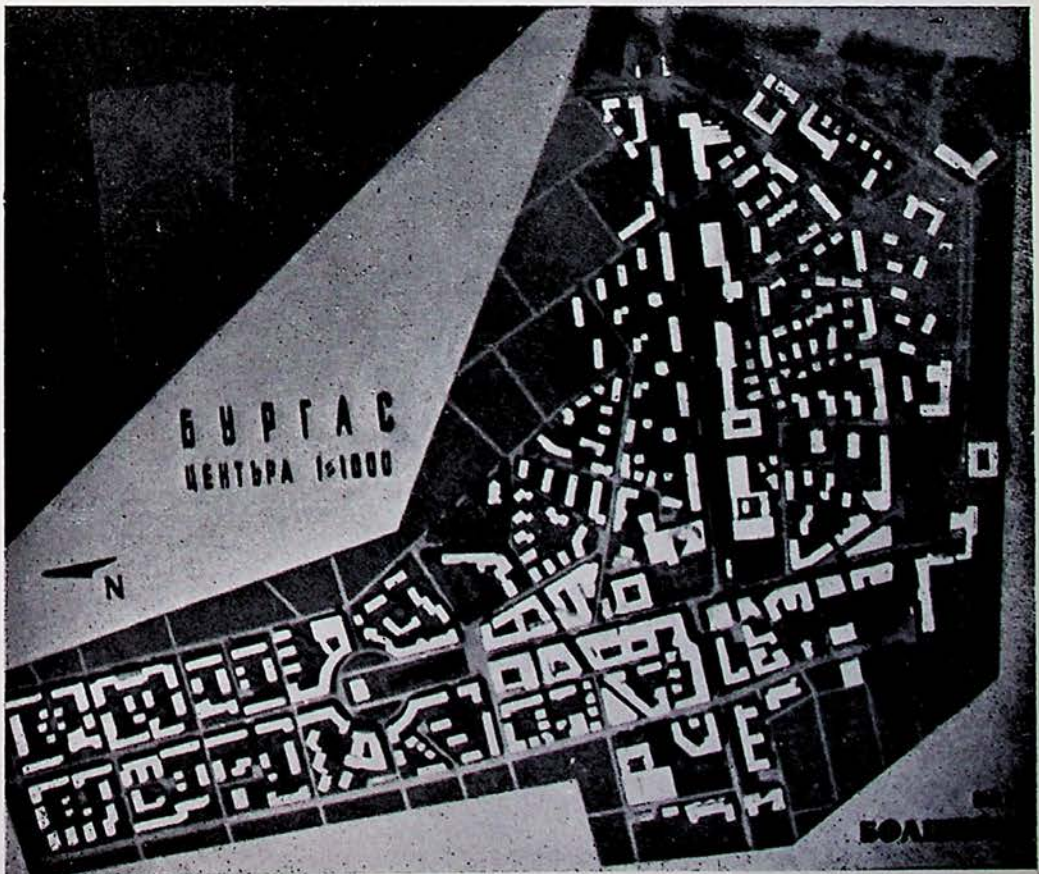
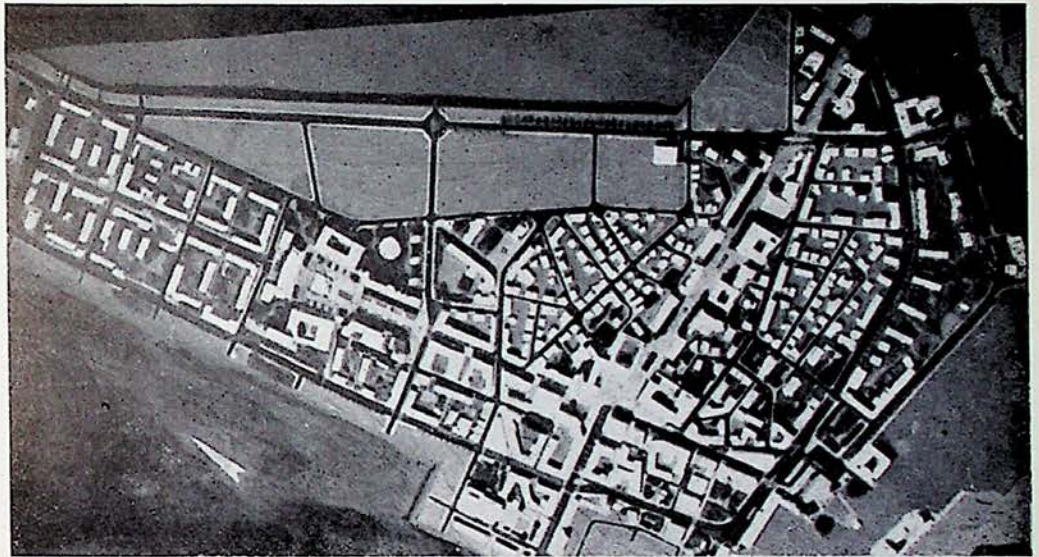
така и в частта северно от пл. Георги Димитров. Заслужава да се отбележи хубавият силует по югоизточното крайбрежие на града с хотела и трите жилищни блока, поставени перпендикулярно на бреговата ивица. Високите сгради по южната страна на бул. Сталин са нежелателни. Зелените площи по предлаганата реконструкция са значително увеличени. Проектът е икономичен. Държано е сметка за съществуващия масивен жилищен фонд. Единствено ситуирането на театъра и предлаганата нова форма на площад Георги Димитров засягат значително масивни постройки, което може да се избегне при по-задълбочено проучване. Проектът дава възможност за етапна реализация.

На проекта с мото «17—64» е определена трета премия от 25 000 лева. Авторският колектив с ръководител арх. Любомир Сеченски дава оригинално и сполучливо решение на проблемите от конкурсната програма.

Проектът предлага опростено, ясно и икономично решение на вътрешно-градската комуникация: за основни транспортни артерии са приети ул. Христо Ботев и ул. Републиканска с две облекчителни на последната по улица К. Фотипов (най-пряката до пристанищния район) и ул. Славянска. Желателно е ул. Славянска да не пресича бул. Сталин с оглед неговото успокояване. Бул. Сталин се разширява на 40 м и като ларго води от централния площад към приморската градина. Заедно с ул. Първи май от гарата до ул. Кирил и Методий те се освобождават от всякакъв вид транспорт и напълно «успокоява» центъра, което е неизбежно и наложително в близка перспектива. Това се улеснява и от предвиденото странично стонаанско обслужване на отделните части на централния градски район. Стесняването на бул. Сталин пред входа на приморската градина е погрешно.

Главният градски площад с административните и политически учреждения и институти е правилно търсен на кръстовището при трите главни улици. Предложенето площадът да се разположи по ул. Първи май и да кореспондира с ул. Девети септември с югоизточно изложение е ните-

долу 6 и 7

сграда, но и обемно околната среда е по-задоволително оформена.

С предложеното решение е ясно очертан естественият целодневен поток на градското население — от жилищните квартали към административно-политическия център, от търговските заведения — през културните занимания към обектите за отдих, почивка и увеселения.

Общата композиция и архитектурното оформяване, които предлага проектът, са добри и решени в мащаба на Бургас, без излишни увлечения. Площадните пространства са предвидени с убедителни обеми на сградите. Акцентирането на градския силует правилно е намерено по крайбрежното в югоизточната част на града.

Проектът предлага икономично решение с изключение на главния градски площад, където се засяга масивна четириетажна сграда — нереализуемо за първия етап.

На проекта с мото «546» е определена първа завишена откупка от 15 000 лева. Авторският колектив с ръководител арх. Яни Аргиров предлага твърде различни от първите два колектива решения на основните архитектурно-градоустройствени проблеми.

Комуникационната схема на централното градско ядро е съобразена с основната комуникация по генералния план, като запазва двете транспортни артерии — ул. Хр. Ботев и ул. Републиканска. Улица Първи май и бул. Сталин, която се разширява на 32 м, са проектирани за лек автотранспорт. Желателно е бул. Сталин да се разшири до 40 м в южна посока и се освободи от всякакъв автотранспорт, за да се осигури спокойния пешеходен характер на ларгото, което води към приморската градина. Слабост на проекта е запазването на всички пресечни на бул. Сталин улици. Твърде оригинален е предложеният в проекта подлез при площад Георги Димитров пред паметника на Съветската армия за напречна връзка на източната и западната градски територии, но за съжаление неосъществим по технически причини.

Главният градски площад е правилно намерен в североизточната част на кръстовището при бул. Сталин и ул. Първи май, но удължаването му по последната улица неблагоприятно поставя сградата на ГНС в средата на площада.

Общата композиция и архитектурното оформление са сполучливи. Много добре е решен силуетът на града по брега в югоизточната му част и задвижването на улица Хр. Ботев.

Две първи откупки по 8 000 лева са дадени на проектите с мото «Пристан» — авторски колектив с ръководител арх. Ангел Рангелов и с мото «Болшевик» — авторски колектив с ръководител арх. Асен Топрев.

Журито направи предложение при разработването на окончателния проект за централното градско ядро на Бургас да бъдат ползувани всички проекти, като първите три от тях послужат за основа и се потърси място на бъдещия театър или на пт. Птичи пазар, или по бул. Сталин.

Арх. Атанас Сиркаров

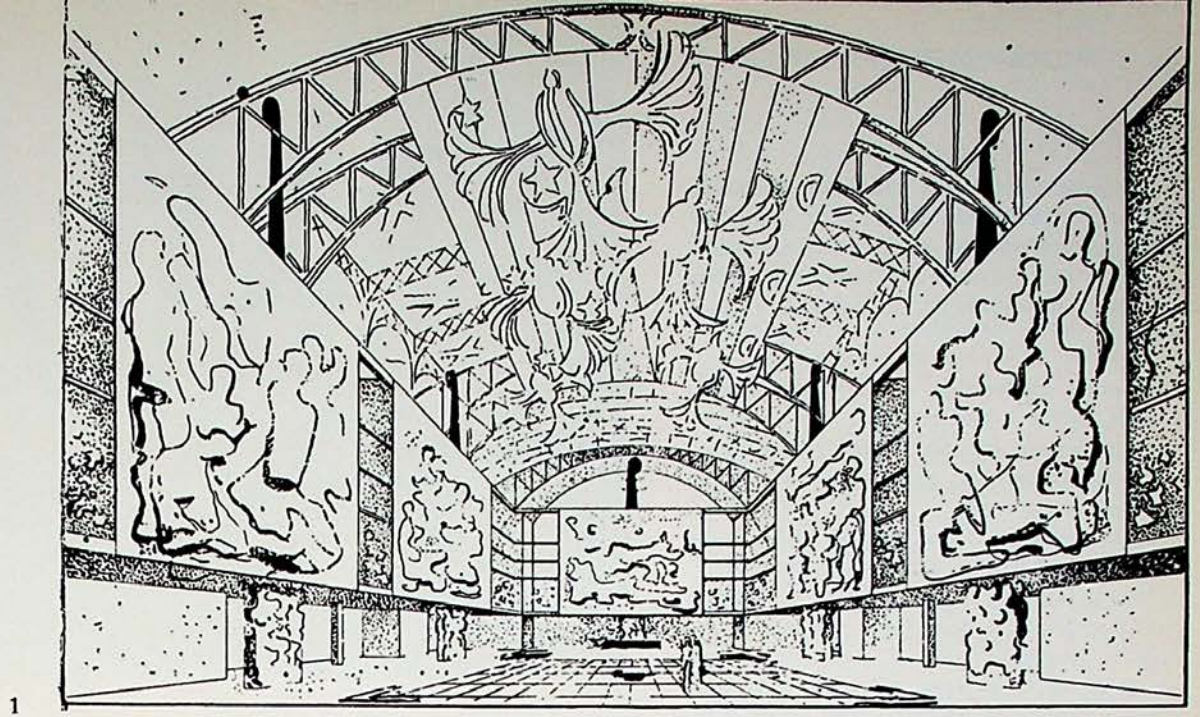
ПРОФЕСОР ИРЖИ КРОХА

народен художник
на Чехословашката
социалистическа република

Личността на Иржи Кроха играе голяма роля не само в развитието на чешката архитектура, но и в развитието на целия културен и обществен живот в Чехословакия преди и след Втората световна война.

Иржи Кроха е роден през 1893 в Прага. Още като студент в Пражката политехника той привлича внимание върху себе си като талантлив и всестранно развит младеж, но твърде опасен за застоялата атмосфера на буржоазния конвенционализъм и академизъм. Той страстно търси новото и правдивото в архитектурата, изкуството и живота и с това влиза в разрез с консервативния дух на тогавашната школа. След завършване на следването си Кроха развива творческа дейност на широк фронт — като архитект, художник, скулптор и даже като постановчик и режисьор. Театърът го привлича с възможността за непосредствено социално въздействие и с динамичността си. Като един от основателите на „Социалистическа сцена“ той работи за приближаване на сценичното изкуство до народните маси, но поради дефект на слуха той е принуден завинаги да се откаже от тази своя голяма любов.

През периода на политическите борби в 1920 Кроха намира своето място — на страната на работническата класа. Той започва интензивно да проучва социалистическата литература, изнася лекции пред работници, изучава задълбочено архитектурата от гледна точка на нейната социална функция. Широки възможности се откриват пред него, когато едва 34-годишен става професор на Бърненската политехника. Неговите лекции, начинът му на работа със студентите са пропити с нов дух. Школата на Кроха се очертава все по-ясно като авангардна, социалистически ориентирана школа. През 1930 той е на посещение в Съветския съюз и след своето завръщане в цикъл от лекции запознава слушателите си с истината за Съветския съюз. С цялата си политическа дейност той влиза в остър конфликт с реакцията и когато през 1933 при генералната стачка на миньорите упреква професорската колегия в политическа незаинтересованост, бурята около него избухва. Реакционният печат жестоко го атакува, инсцениран е и политически процес срещу него, в резултат на който Кроха е снет от професорското му място и осъден на затвор. Против това беззаконие се надига протестен глас на много чешки и чужди архитекти и граждани, които подават меморандум за ликвидация на този недостоен процес, като на Кроха бъдат възвърнати всички права. Едва през 1937 Кроха е реабилитиран и се връща пак на професорското си място, обаче не за дълго. Идва окупацията, войната и Кроха е изпратен в концлагера Бухенвалд. След освобождението през 1945 година — макар и с разнебитено здраве — Кроха с голям ентузиазъм се включва в работа за събуждане на потиснатия от нацистите културен живот

в Чехословакия. Той става декан на Архитектурния факултет при Бърненската политехника, след това и ректор на същата. През 1948 е удостоен с най-високото звание — народен художник на ЧСР. В Прага той сформира „Майсторско ателие“, в което се работят обекти от държавно значение. Сега професор Кроха завежда отдела за запазване на старините при Министерството на културата и е постоянен съветник на Министерския съвет по въпросите на строителството на ЧСР.

Архитектурното творчество на Кроха е твърде богато, за да може да бъде обхванато в тези кратки биографични бележки. Той проектира жилища, интериори, обществени сгради, работи като градостроител. Още от самото начало на творчеството си той обръща голямо внимание на жилищния въпрос. Освен проектите за типови работнически жилища, той изработва и норми за жилищни сгради, по които се работи и днес. Вътрешният творчески процес при Кроха е сложен и многообразен. Той е една изключителна личност, оригинален във всеки свой замисъл. Той никога не допуска неговата богата фантазия да го увлече към абстрактно творчество. В началото на неговото творчество, в търсенето на новите пътища и новите форми в архитектурата — той се повлиява от експресионизма и кубизма, но скоро се отърсва от тях и идва до здравето разбиране, че проблемът на архитектурата не е в тази или онази нейна модна форма, а главно в нейната социална функция. Неговата ясна научна мисъл го води до признание на функцията и конструкцията в архитектурата, но неспокойният му дух търси да създаде и чрез тази утилитарност обстановка, атмосфера за духовното израстване на човека.

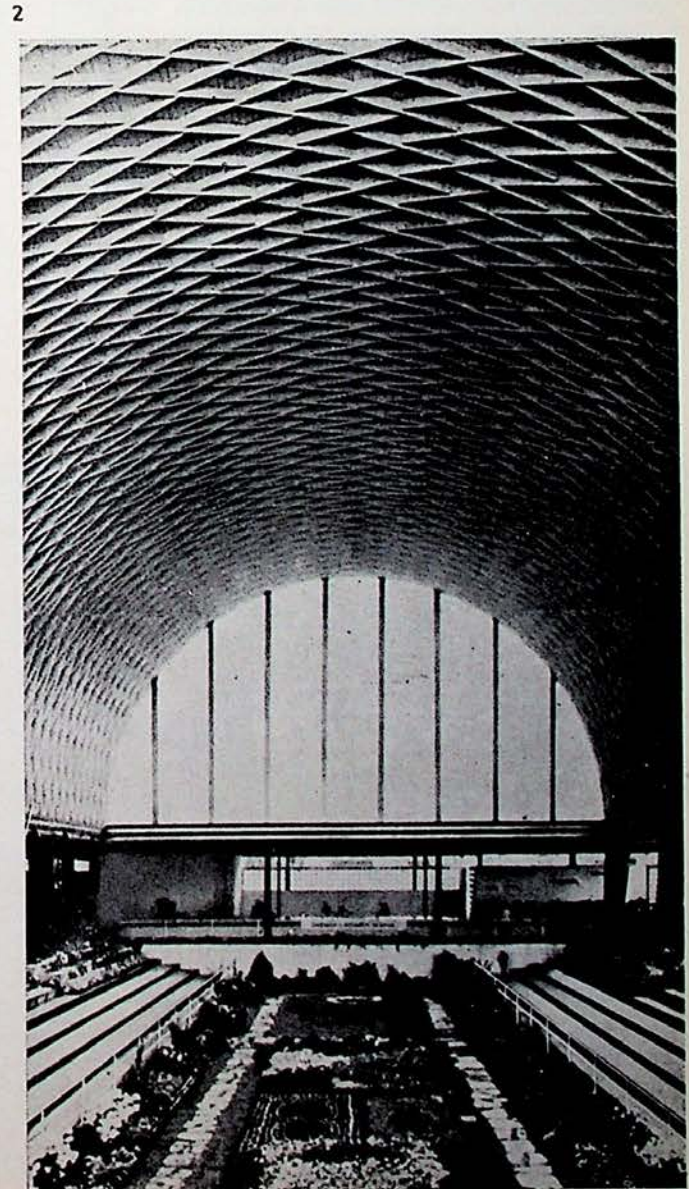
На голям успех се радват неговите работи по изложенията, особено на грандиозното славянско селскостопанско изложение през 1948 в Прага, където той може да развие в цялата си пълнота творческия си замах и организационни способности. Същото може да се каже и за Спартакиадата през 1955, където Кроха бе главен проектант не само на всички сгради, свързани с това общонародно спортно тържество, но и на всички работи, свързани с подготовката и украсата на целия град.

Освен архитект, проф. Кроха е отличен художник, скулптор и даже поет. С целия си живот и творчество проф. Иржи Кроха показва в какво се състои задачата на социалистическия архитект — да служи на народа, да гради неговото ново, социалистическо бъдеще,

Арх. Нина Увирова-Жечева

1
Славянско селскостопанско изложение
в Прага, 1948.
Главен проектант проф. Иржи Кроха.
Проект за павилиона за земеделски
култури

2
Приемна зала. Изложба на цветя

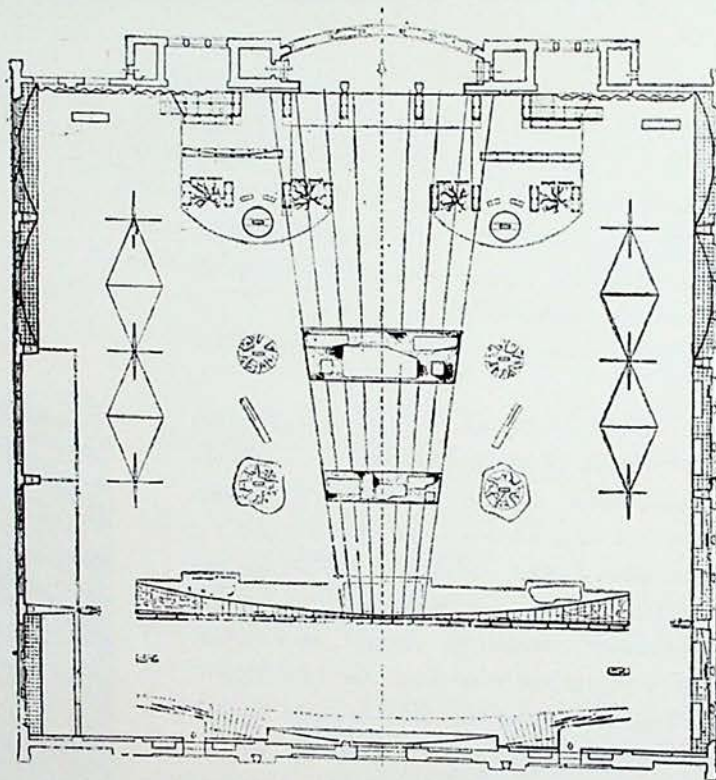
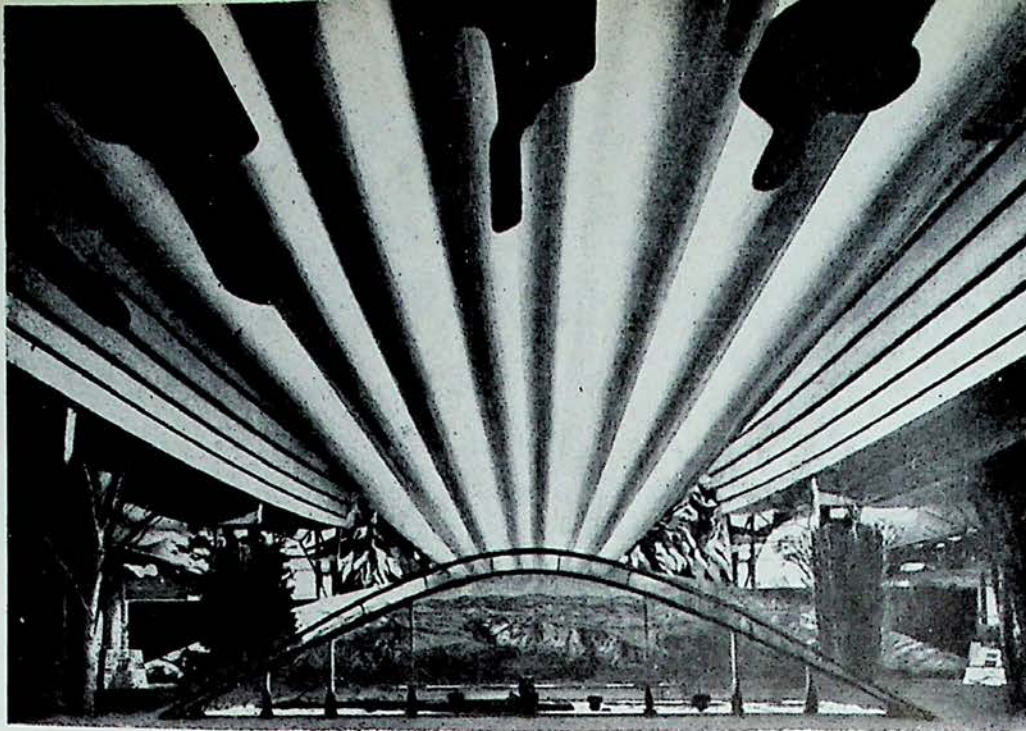
С професор Кроха се срещнахме в последния ден от гостуването му в нашата страна. Той беше развълнуван от видяното, изпълнен с мисли за постиженията на българската архитектура и за нейния път на развитие в бъдеще.

— Вашата архитектура е модерна в много висока степен и има традиция в наследството, каквато ние нямаме. Тя носи типичните белези на българската архитектура и именно за това ми харесва.

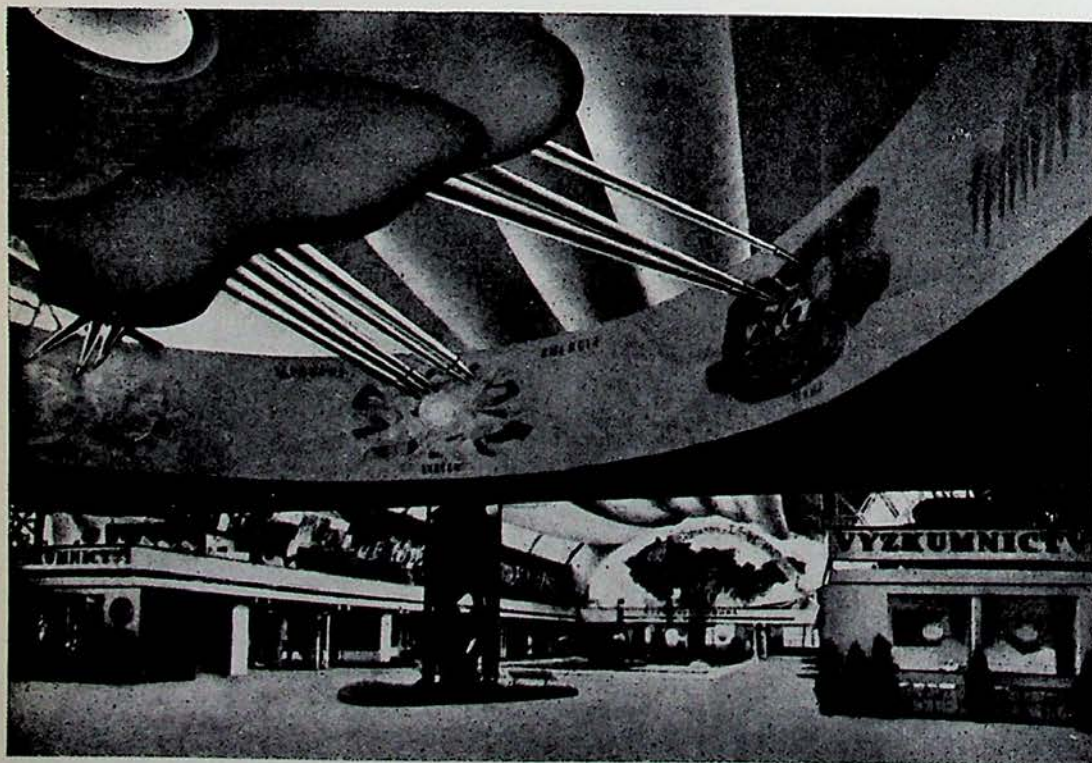
При посещението ми в Пловдив наблюдавах един факт, който би могъл да се нарече символичен. При изкопите за една от новите сгради, работниците извадиха капител от йонийска колона. И как е възможно на това място да не се направи хубава архитектура! Не съм смятал, че имате толкова много исторически паметници на културата, характерно български.

Богатата историческа култура виждаме в градоустройството и строителството и днес. Удивлявам се колко бързо и добре строите. Познавам немската и френската архитектура, но те са по-напред само по отношение на строителните материали, не и по качествата и образа на архитектурата. Но трябва внимателно да се строи, да се пази традицията, да се създава характерно българска и нова архитектура. Не бива да се копира от Запад. Конструктивно-функционалната концепция архитектурите могат да изразят и по своему.

В този смисъл смятам да пиша след завръщането ми в Чехословакия.

Горе 3 и 4

3
Славянско селскостопанско изложение в Прага, 1948.
Главен проектант проф. Иржи Кроха.
Павилион за лесовъдство.
Изглед от входа

4
Разпределение на павилиона

5
Павилион за растителна продукция и научни изследвания.
Изглед от алегоричното изображение на слънчевата енергия

6
Павилион за животновъдство.
Общ изглед

7
Проект за павилиона

— Какво знаете за българската архитектура преди идването Ви в нашата страна и какви са новите Ви впечатления?

— Знаех и виждахме, че проектирате модерна архитектура. За вас, както и за Унгария, Румъния, Полша знаем, че строите по конструктивно-функционалната концепция. Старата българска архитектура познавам отдавна. Преподавател по история на архитектурата не може да не познава българската архитектура.

Характерна е разликата между вашата архитектура от 16-17 в. и западната от това време. Сравнението между турските конаши тук и замъците в Европа не е в полза на замъците, както е възприето да се смята. В световната литература тези конаши са били подценявани за сметка на замъците, въпреки че са по-добри по разпределение и удобства. И като голям плюс е, че и обикновеният жилищен дом носи безезите на това разпределение — представителна зала с подход към останалите помещения, докато замъците остават изолирани явления и нямат нищо общо с масовото народно жилище, което е на много по-ниско ниво.

Въпреки примитивната уредба на старите жилища у вас и това, че някои от тях имат само елементи от тази планова концепция, може да се говори за висока степен на развитие на битовата архитектура. За нас е задължение да коригираме това схващане в литературата.

Като съветник на министъра на културата по запазване на старините, посещениято ми в България много ми помогна. Реставрацията на замъците е по-лесна, защото са изградени главно от камък, докато тук дървото създава големи трудности.

Новата архитектура, както казах, много ми хареса. Вие имате действително по-модерна от нашата архитектура и го казвам не за да ви лаская, а като архитект и учен. У нас механизацията, нормализацията и типизацията в строителството слагат отпечатък върху архитектурата — изсушават я, правят я монотонна.

Сега, като разглеждам вашето списание, виждам още една разлика. В нашето списание има много и хубави проекти и малко реализации — у вас има именно много реализации на хубави проекти.

— Какво от старата традиция смятате, че бихме могли да ползуваме в новата архитектура?

— От старата архитектура може да се ползува много — духът, пластичността, живите форми. Лошото е, че когато трябва да строим масово, се явяват други фактори със силно влияние върху архитектурния образ. Така когато типизираме от него ще отпадне едно, при нормирането, т. е. възприемането на нормативи — второ и при механизацията — трето. Какво остава от богатия архитектурен образ?

Тъй че от степенята, в която ще овладеете механизацията, ще зависи обликът на вашата архитектура. Аз пожелавам на българските архитекти творчески да разрешат този конфликт на съвременното строителство.

Какви характерни постижения има чехословацката архитектура?

— Още през 30-те години в Чехословакия се строеше по конструктивно-функционалната концепция, във французкия дух на Корбюзие, но в големи размери и стандартно. Обществено това е голям плюс, но що се отнася до общия вкус в архитектурата е ми-

нус. Масовото и стандартно механизано строителство превръща архитектурата в мъртъв кубизъм, докато днес вие имате живи форми.

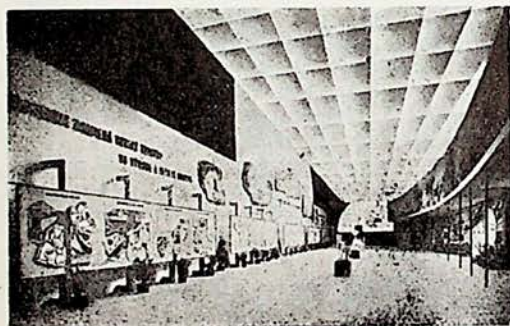
Нашите постижения обаче са в огромните размери, масовостта на строителството, във високата степен на механизацията и типизацията, в обществената страна на архитектурното творчество.

— Какви са творческите проблеми на чехословацките архитекти в настоящия момент?

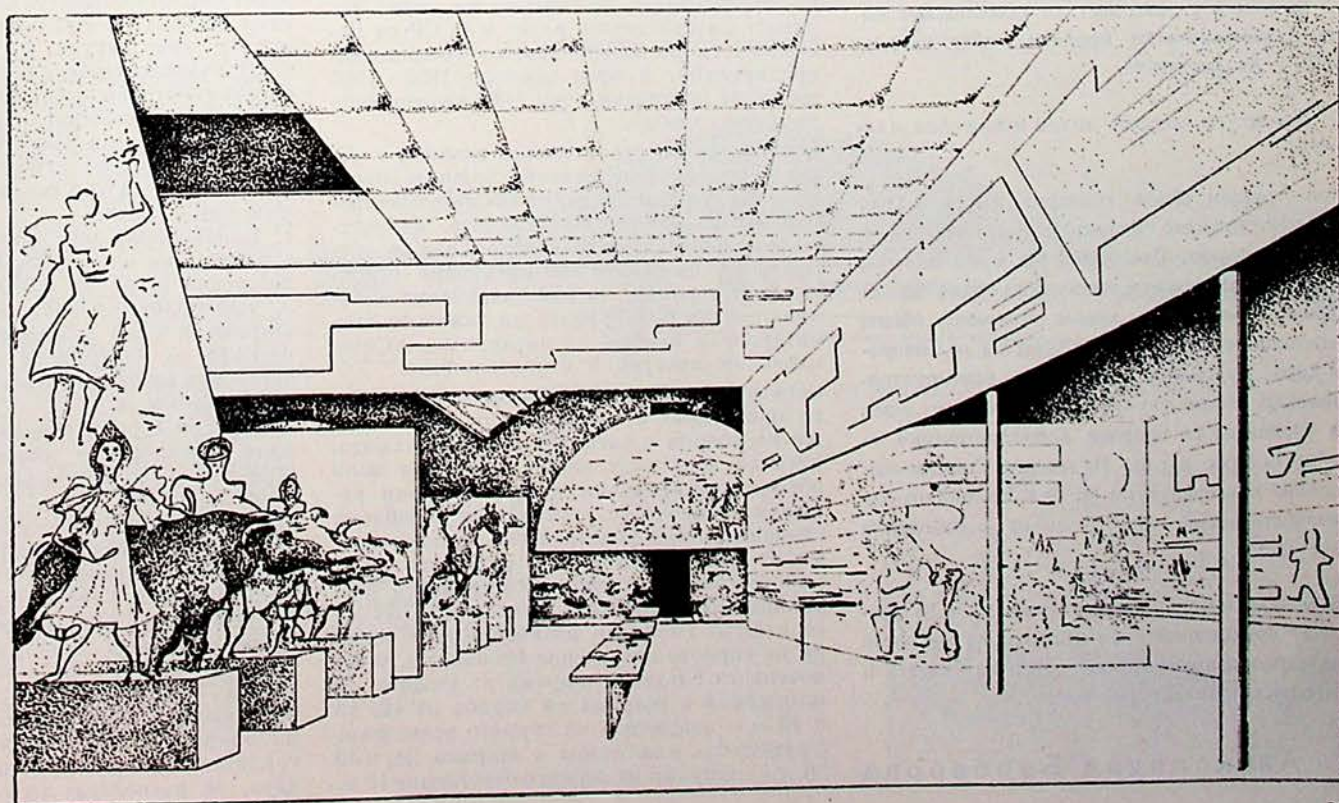
— На първо място това са въпросите на строителството на заводи — промишлени обекти със жилищни комплекси към тях, които са изцяло нови селища. Строителството в градовете е на второ място. Ние изграждаме много нови селища, които са добре решени архитектурно, но са еднообразни, монотонни. У вас малко се използва един и същ тип в строителството. Това е предимство по отношение на архитектурния облик на селищата, но не и по отношение на строителството. И тук именно е конфликтът, за който говорих вече.

— Каква е ролята на Съюза на архитектите в разрешаването на този конфликт?

Съюзът на архитектите е централна организация, която би трябвало да играе голяма роля в това отношение, но засега тази роля е повече теоретическа, отколкото практическа. У нас типизацията и индустриализацията осъществяват държавната политика в строителството и производството. При конкурси Съюзът поддържа премирания проект, но той не се реализира, ако не е пригоден за такъв вид строителство. За вас типизацията не е задължителна и ние смятаме, че се работи по-лесно. Вие нямате Съюз на архитектите и създаването му е една от важните задачи, които стоят пред вас. Необходимо е да имате самостоятелен съюз, чрез който внимателно и ръка за ръка да се провежда партийната и държавна политика в строителството.

9

10

33

НАСОКИ И ПОСТИЖЕНИЯ В АРХИТЕКТУРАТА НА ПРОМИШЛЕНИТЕ СГРАДИ И СЪОРЪЖЕНИЯ В СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ

— Как се утвърждават и докога се използват типовите проекти в строителството?

— Те се изработват постепенно, но обикновено 2-3 години се работи само с едни типове. Това се отнася главно за жилищното строителство. В промишлените, обществени, болнични и училищни сгради имаме само частична типизация.

При промишлените сгради е задължителна само механизацията на строителството. Там можем да експериментираме, което има за цел утвърждаването на нови типове.

— Как виждате прилагането метода на социалистическия реализъм в архитектурата?

— Социалистическият реализъм е свързан с изискването за национално по форма и социалистическо по съдържание изкуство. Новата архитектура трябва да вземе от старото тези форми, които са разумни и утвърдени, но не и недовършените или спорни форми. Сами виждаме, че старата форма като цяло не може да поеме новото съдържание. Затова се връщаме към конструктивно-функционалната концепция, като изходно начало, но не и като метод в архитектурата.

В САЩ тази концепция е станала задължителна, но изразява живота на капиталиста, а у нас трябва да служи на народа. И тук има конфликт — разрешаването му зависи от качествата на социалистическия архитект.

Бързо растат нуждите на народа, променя се неговия бит. Това, което се строи сега, трябва да може след десет години да отговори и на новите изисквания. Науката върви също бързо напред — овладяването на новите материали и техните художествени възможности е още един проблем за архитекта.

Ще кажа на младите — не откривайте това, което е открито преди 40 години! Търсете самостоятелно — архитектът трябва да вижда далеч напред в бита на народа.

Ликвидирането на труда на жената в кухнята например е само част от комплексния битов социалистически проблем, който принадлежи и на архитекта.

— Какви са вашите лични творчески планове?

Понастоящем пиша обширна книга върху архитектурните форми в историческия и модерен аспект. Възложено ми е да изготвя и един фантастичен, ако мога така да се изрази, проект за висше училище. Моите търсения се въртят около това, да го направя като художник или като конструктор-инженер. Всеки случай още отсега е ясно, че трябва да го направя социалистически — да не остарее и след 10 години. Социалистическият консерватизъм би бил по-лош от капиталистическия, защото спъва освободения вече човек.

На българските архитекти пожелавам да решат предстоящите им въпроси на масовото индустриализирано строителство на същата и по-голяма архитектурна висота.

Александра Берберова

Дореволюционна Русия заемаше първо място в света по размера на територията, трето — по численост на населението, петро — по количеството на произведената промишлена продукция и шесто място между европейските страни по производство на електроенергия. В настоящия исторически период, при който като основен проблем се поставя осъществяването на мирно съществуване между социалистическата и капиталистическата системи в света, още по-ясно се подчертава огромното значение за развитието на промишленото строителство и особено на енергетиката и тежката промишленост в Съветския съюз, което е от решаващо значение за по-нататъшния подем на цялата социалистическа икономика.

В седемгодишния стопански план на страната се предвижда общата продукция на промишлеността през 1965 да се увеличи в сравнение с 1958 с около 80%, производството на предмети за употребление да нарасне с 62—65%, а до края на 1965 производството на електрическа енергия да достигне 500—520 милиарда квт. ч. В своя доклад пред XXI конгрес на КПСС др. Хрущов казва: «Комунистическата партия на Съветския съюз винаги е смятала като първа своя задача обезпечаването на високи темпове за електрификацията на народното стопанство, която, както е известно, се явява основата на целия технически прогрес и повишаване на техническото съоръжаване на труда.» За осъществяването на това огромно развитие на електроенергията ще се проектират и построят топлоелектрически централи със значително увеличени мощности на турбоагрегатите от 100, 200 и 300 хиляди квт. до 600 хиляди квт. В настояще време се строят големи ТЕЦ като: Новочеркаският, Троицкия—Том—Усинският и др.

Благодарение на ускореното електрифициране на страната и на успешното развитие на строителната промишленост, през годините на съветската власт в СССР са построени около 32 000 крупни промишлени предприятия, а през периода 1959—1965 ще бъдат построени нови 7 000 крупни промишлени завода.

В областта на строителната техника с успех се разработват основно важните проблеми за унифициране на обемно-планировъчните параметри на сградите, на носещите и ограждащите конструкции и елементи за създаване на ефективни строителни материали, за най-съвременна механизация, за подобряване на типовото проектиране и изобщо за внедряване на техническия прогрес в строителството.

Сега почти всички производствени сгради се проектират с унифицирани осови мрежи на колони и височини на помещенията, като се получават добри, прости и ясни обемно-планировъчни и архитектурни решения. Широко се употребяват сглобяеми стоманобетонни конструкции. Голямо внимание при проектирането се отдава и на въпроса за естественото осветление и вентилация на работните помещения. За да се избегне голямото разнообразие в избора на горното осветление (фонарите), установени са следните ширини на същите: за помещения с ширина на кораба от 12, 15 и 18 м — ширината на горното осветление е прието 6 м, а за такива с ширина 24, и 30 36 м — ширина на горното осветление 12 м.

Като известна слабост в работата на проектантските организации по прилагането на сглобяемия стоманобетон в промишленото строителство се отбелязва все още недостатъчното внедряване на ефективни, предварително напрегнати стоманобетонни конструкции.

За съкращаване срока, за намаляване стойността на промишленото строителство и подобряване условията при експлоатацията, напоследък в проектантските организации се въвежда нов начин на проектиране на промишлени сгради — със изменение на конструктивната схема на съоръжението, на обемно-планировъчното решение и с широко използване на леките материали като армоциментни детайли, специални сплави, алуминий, пластмаси, азбестцимент и др.

Търси се такъв тип универсална промишлена сграда, която при дълговременна експлоатация да не се нуждае от коренно преустройство във връзка с неизбежните изменения на технологическия процес, като се осигури и значителен икономически ефект при експлоатацията.

Новият тип универсални промишлени сгради дават възможност в тях свободно да се разполагат различни отрасли на промишлеността. Обемно-планировъчната и конструктивна схема на сградите е проста и ясна. Плановото решение е логично свързано с конструктивната схема, като не се предвиждат излишни и допълнителни спомогателни устройства и конструкции.

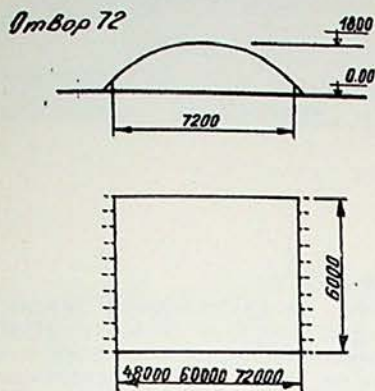
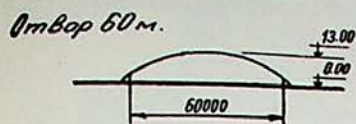
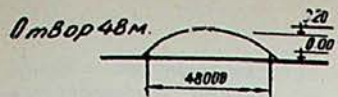
От друга страна използването на пространствените конструкции осигурява най-икономични показатели по отношение разхода на материала и др. Поради трудности при изготвянето и монтажа, внедряването на пространствените конструкции е все още недостатъчно.

В последните три години в Ленинград са проектирани и построени по този начин около 40 000 кв. м площ. Отделът за пространствени конструкции на Ленинградския филиал на Академията по строителство и архитектура на СССР, съвместно с Научноизследователския институт за експериментално проектиране при същата академия разработват понастоящем научноизследователската тема «Нов тип на универсално-промишлена сграда».

Разработени са три основни схеми на промишлени сгради:

1. Еднокорабна или многокорабна сграда с ширина на кораба 48, 60 и 72 м с обща застроена площ от 3 000 до 72 000 кв. м.
2. Трикорабни сгради с два странични широки и един междинен тесен кораб — 48/12/48 м, 60/12/60 м и 72/12/72 м със застроени площи респективно от 6 500 кв. м до 38 000 кв. м, и
3. Кръгли в план сгради за някои специални промишлени отрасли с диаметър 60/90/120 и 150 м, със застроени площи от 3 000 до 18 000 кв. м.

При първия вид сгради се употребяват тънкостенни цилиндрични черупки с вълнообразно напречно сечение. При втория тип габаритната схема има 2 конструктивни решения — като сводово покритие и с окачена висяща конструкция. При третия тип схемата има 3 конструктивни решения — като сводово покритие, с окачена висяща конструкция и с куполовидно покритие. При кръглият тип — в централната подпорна кула в средата на сградата, се разполагат едновременно пультът

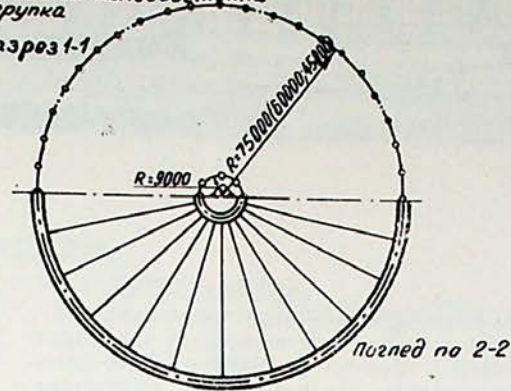
1

Вантова конструкция

Сглобяема железобетонна черупка

Разрез 1-1

Поглед по 2-2

Като резултат от обстояните проучвания и научни изследвания, извършени от Академията по строителство и архитектура на СССР, установени са следните основни насоки и препоръки, които успешно се внедряват при проектирането и строителството на новите промишлени предприятия:

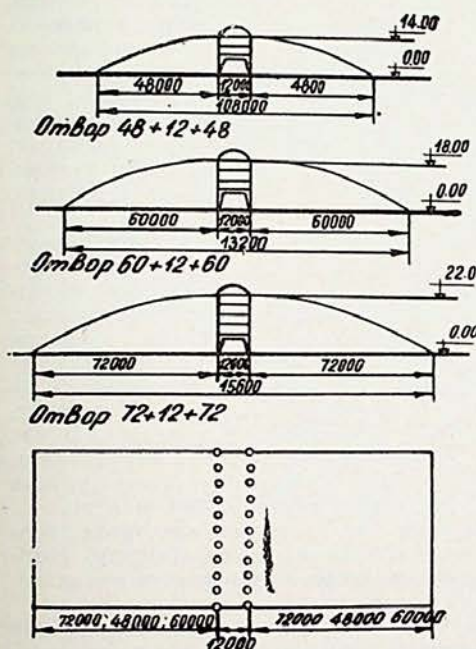
1. Проектирането на нови промишлени предприятия да става само въз основа на предварително установено районно планиране на промишлените зони.
2. Проектирането на различни промишлени предприятия да е комплексно: с общо обслужващи (кооперативни) транспортни, енергетични, ремонтни и складови стопанства, културно-битови, административни сгради и др. съоръжения.
3. Да се отделя особено внимание на основното проучване на вътрешно-заводския транспорт.
4. В генералния план да се предвижда максимална блокировка на производствените сгради и съоръжения.
5. Да се посвети значителна работа за подобряване на обемно-планировъчните архитектурни и конструктивни решения на промишлените сгради.
6. Да се унифицират все по-пълно сградите и съоръженията за отделните отрасли на промишлеността.
7. Да се премине към уедрени оси на конструкцията 18—24 м, като се прилагат предварително напрегнати стоманобетонни конструкции.
8. По възможност да се избягва проектирането на многоетажни производствени сгради с изключение за известни промишлени отрасли.
9. Максимално да се внедрява полуоткрито и открито разположение на технологичното оборудване.
10. Да се търси най-ефективен вътрешно-цехов транспорт, вместо тежките и сложни кранове.

1 Схеми на нови типови промишлени сгради. Сграда с правоъгълен план и сводова конструкция от стоманобетонни елементи

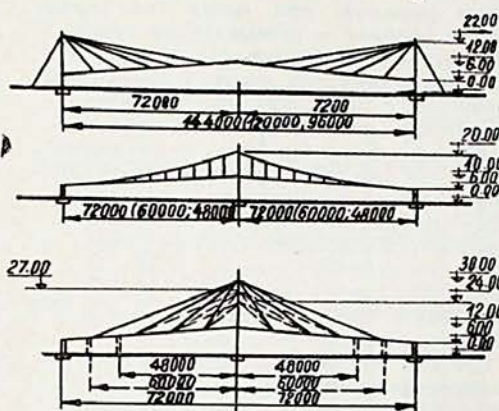
2 Сграда с кръгъл план

3 Трикорабна сграда с правоъгълен план и сводова конструкция от стоманобетонни плоскости

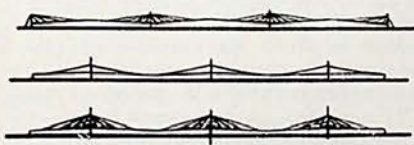
4 Сгради с правоъгълен план и окачена висяща конструкция

3

Схеми на блокировката

5

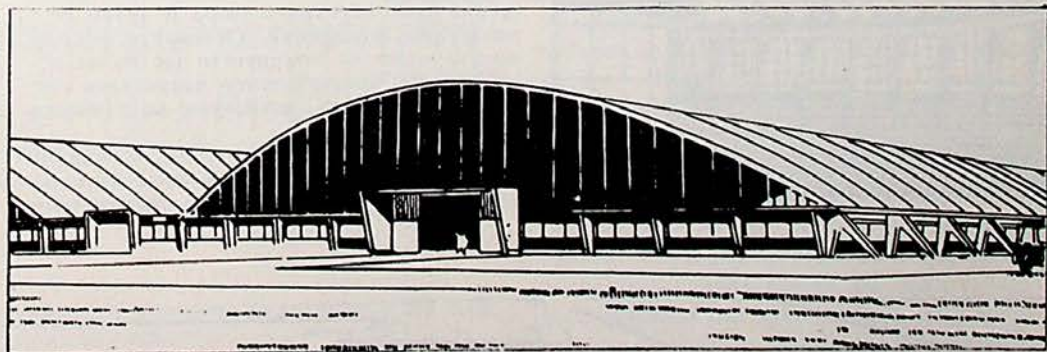
4

за автоматично управление на производството, вентилационни, санитарно-битови устройства и други спомагателни и административни помещения.

За да се проверят на практика резултатите от строителството на «новия тип» универсални сгради, през м. май 1959 се взе решение за построяването в Москва на две промишлени корпусни сгради с площ от по 10 000—12 000 кв. м, като в тях ще се инсталират едновременно съоръжения за производство на електродвигатели и текстилно производство.

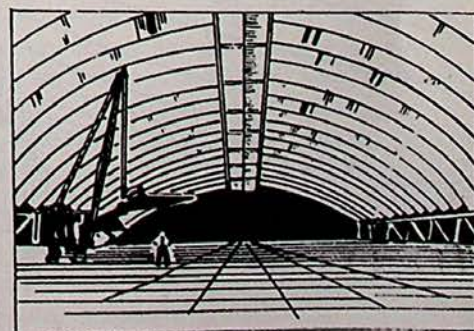
При тези цехове, проектирани от «Промстройпроект», се предвиждат уедрени оси на колони, плоски покриви без горни осветления (фонари), с изкуствено осветление, вентилация и конденционирание на въздуха. Употребяват се предимно предварително напрегнати стоманобетонни конструкции и различни едропанелни детайли, азбестоциментни плоскости и др.

Предварителните икономически и други сравнения доказват редица предимства, свързани с проектирането, изготвянето и монтажа на промишлени сгради от «новия тип». При това може да се строят ширококорабни цехове без подпори, при съществени икономии по тяхното строително изпълнение и експлоатация.

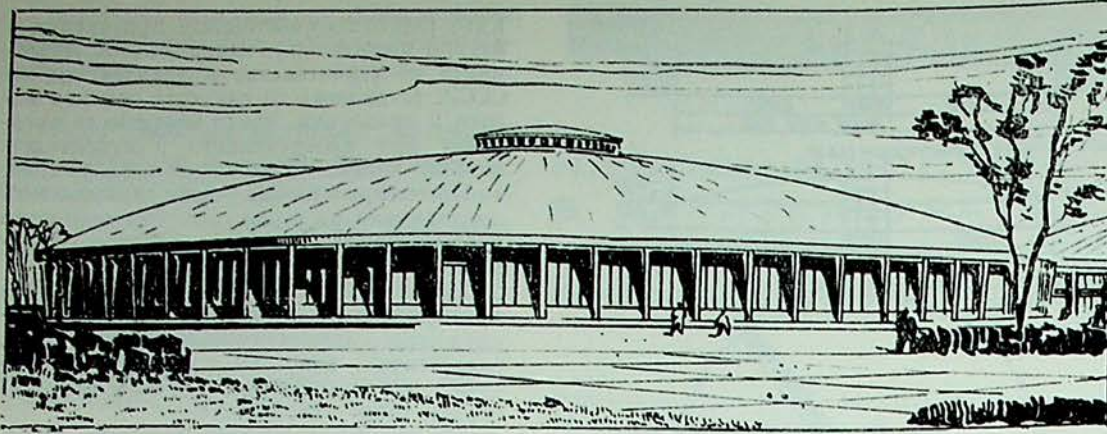

5 Проект за универсална промишлена едно- и многокорабна сграда с правоъгълен план. Общ изглед

6 Интериор

6

7

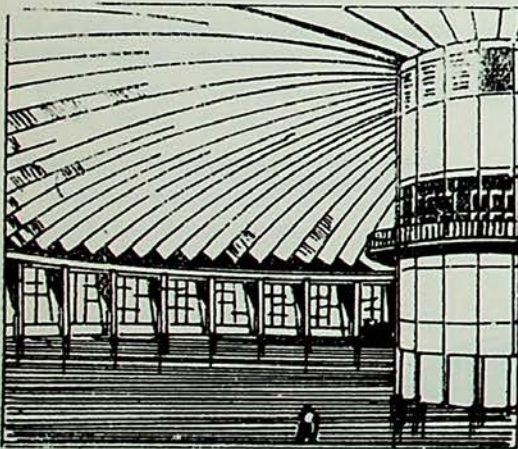
7
Универсален тип на промишлена сграда с кръгъл план.
Общ изглед

8
Интериор

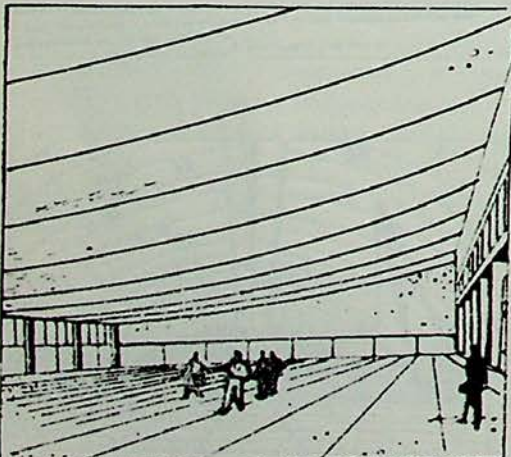
9
Промислена сграда с правоъгълен план.
Интериор

10
Универсален тип на промишлена трико-
рабна сграда с правоъгълен план.
Общ изглед

8

9

Въз основа на посочените препоръки, изготвени са вече нов тип проекти за захарни заводи с мощност от 15 000 и 30 000 центнера цвекло. За разлика от досегашния начин на проектиране на такива заводи със сложно разчленени обемно-планировъчни решения, при новия тип сгради всички основни и спомагателни цехове и административно-битови устройства са проектирани в един общ корпус с плоско покриване и с оси на конструкцията — 12 x 18 м за залните производствени помещения и 6 x 6 м и 6 x 12 м — за етажните. С този нов тип проекти се постига до 50% намаляване на застроената площ и с около 10% снижение на себестойността на строителството. Цялостният строеж ще се извърши по сглобяем начин за 18 месеца, докато при досега проектираните заводи със същата мощност строителството се извършва за около 32 месеца.

В проекта на завод за производство на трансформатори с живачни токоизправители в гр. Ставропол — Куйбишевска област е залегнал принципът за максимална блокировка на различните производствени цехове в един общ корпус. Такъв тип производствени сгради могат да се приложат за различни отрасли на промишлеността. Широкоплощната производствена част на корпуса е проектирана в 8 кораба с ширина от 24 м и един среден кораб с ширина 36 м и с различни височини. Всички кораби се обслужват с мостови подеми кранове от 5 до 250 тона. Осите на външните колони са 6 м, а на вътрешните — 12 м. В челната част на производствената сграда е пристроена триетажна сграда, в която са проектирани санитарно-битовите помещения, конструктивни бюра и други спомагателни помещения. Основните носещи конструкции на покривното ще бъдат изпълнени от предварително напрегнати стоманобетонни дъги, изготвени по заводски начин.

Съветските архитекти с голямо разбиране и опитност разрешават проблема за естетическите изисквания и архитектурното

оформление на промишлените сгради от готови стоманобетонни елементи. Прогресът в строителната промишленост и особеностите на нейния метод и организация оказват решителна роля в процеса за създаване на нов социалистически стил в архитектурата на промишлените сгради. Чрез обезпечаването на добри и разнообразни качества на лицевата повърхност на готовите панели и чрез правилно съчетание на отделните детайли (входове, корнизи, рамки и др.), в правилно контрастиращи тонове и фактури, съветските архитекти постигат с прости средства художествено-реалистични образи на заводските комплекси.

В последно време все по-голямото приложение на изкуствените материали в строителството значително разшири палитрата от керамични, стъклени, метални, пластмасови, азбестоциментни и други произведения. В помощ на проектантите и строителите са издадени каталози на новите ефективни материали и изделия, които се произвеждат в страната. В тях са посочени всички данни за структурата, технико-икономически показатели, начини на изпълнение, размери, форми и др. Разработват се и отделни препоръки, които ще подпомогнат по-нататъшното подобряване на заводско изготвените крупнопанелни елементи.

В резултат на мощния подем на съветската икономика, наука и техника и на високото съзнание и майсторство на съветските специалисти — архитекти, инженери, техници и др. — пред завършване и в строеж са много промишлени предприятия в страната, които в скоро време ще усвоят предвиденото в седемгодишния стопански план промишлено производство.

В началото на тази година са пуснати в експлоатация десетки заводи за едропанелно жилищно строителство с обща мощност 6 600 000 кв. м жилищна площ в индустриалните райони на Жигулевск, Горки, Краснодар, Курган, Запороже и други. В гр. Кроляжме е завършен вече

11

Проект за трансформаторния корпус на завода за живачни токоизправители в Ставропол, Куйбишевска област, СССР.
Перспектива

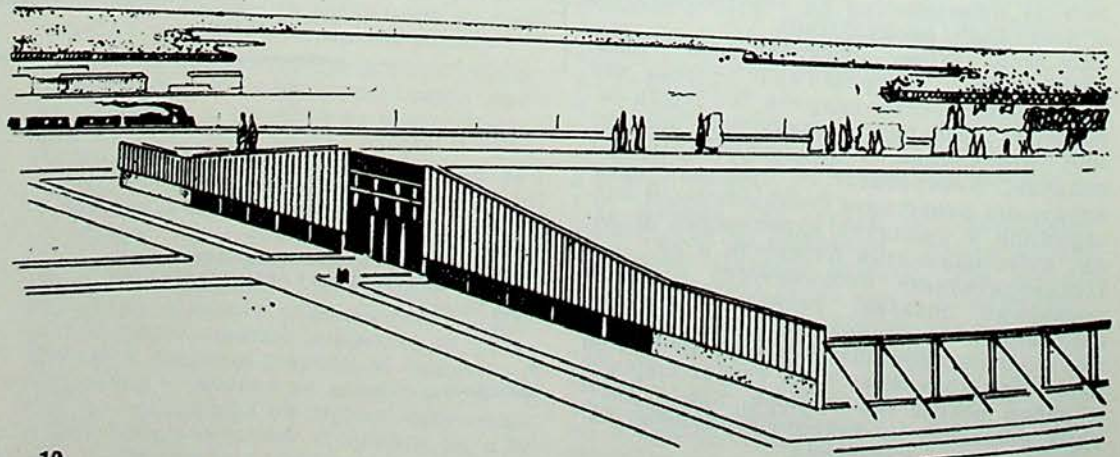
12

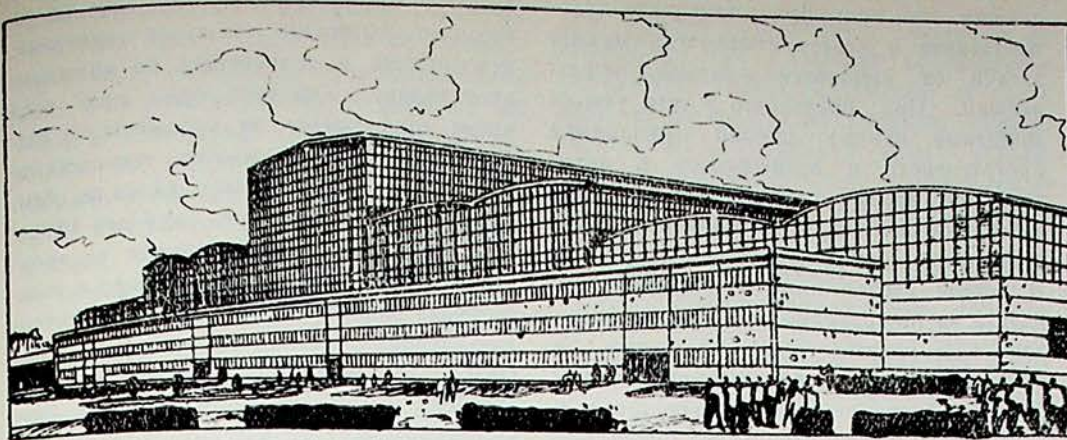
Напречен разрез

13

Схема на разпределението

10

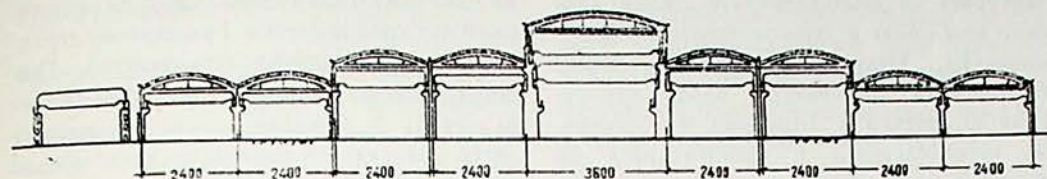

АРХИТЕКТУРНОТО
ОБРАЗОВАНИЕ
В СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ

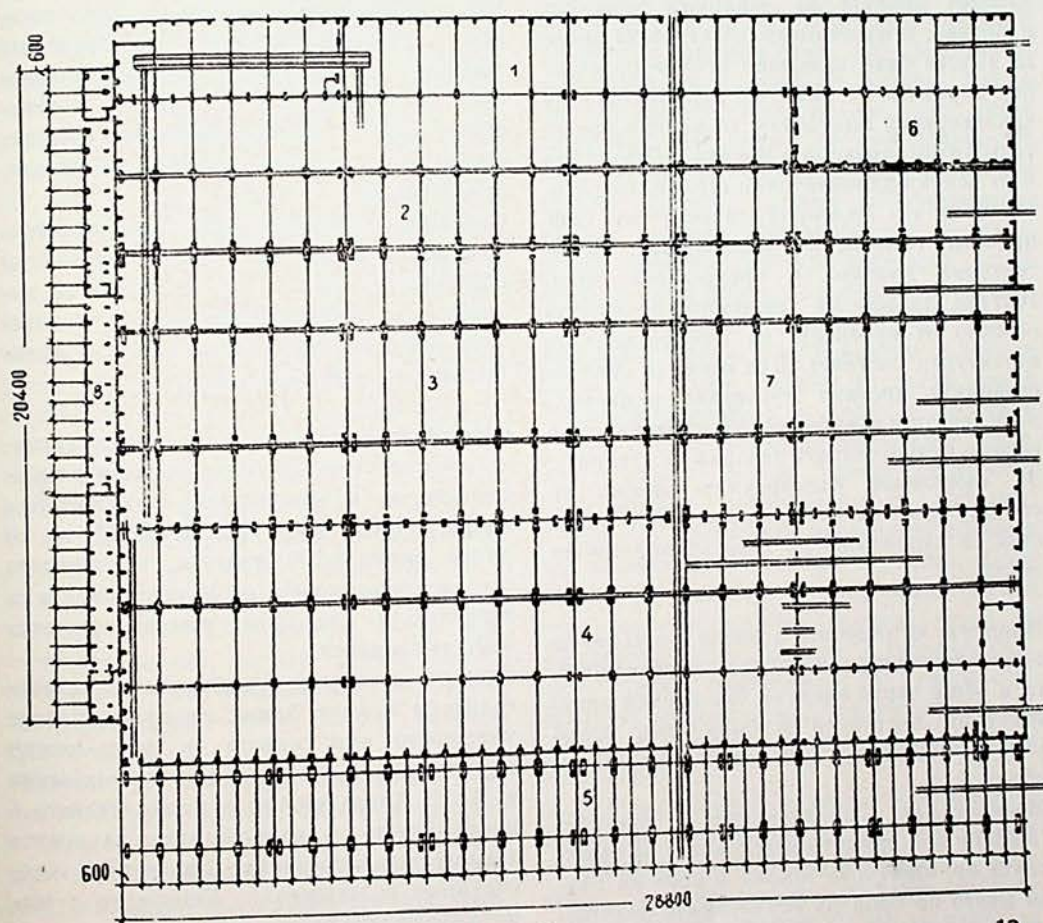
Впечатления от посещение в Московския архитектурен институт и архитектурните факултети в Ленинград

Доц. арх. Иван Попов

11

12

13

първият етап на най-големия в страната и Европа целулозно-хартиен комбинат. Пред завършване е и новият, с огромна мощност Череповски металургичен завод. В началото на тази година бе пуснат в експлоатация и първият етап от Волгогородския алуминиев завод-гигант. В строеж са и много циментови заводи като Чикменският с четири технологични линии, Сталин-абадският и др. Успешното изпълнение на седемгодишния стопански план и на грандиозната програма за създаване на материално-техническа база на комунизма разкрива пред съветските архитекти необятни възможности за проявяване на активна творческа дейност за разрешаване на основните задачи на това огромно строителство, както и за пълното удовлетворяване на непре-

къснато растящите културно-битови нужди на трудещите се. Благодарение на огромния напредък на съветската наука и техника, създава се най-мощната в света промишленост. Тя позволява на съветския народ да възстанови не само в кратко време предвоенното равнище на производство, но и да заеме първо място в света с много отрасли на промишлеността. Тя оказва огромна помощ за изграждането на новата икономика и на нашата страна, на страните с народна демокрация и на новоосвободените колониални страни, чийто народи тръгнаха уверено по пътя на социализма и националната независимост.

Арх. Димитър Георгиев

Състоянието и новите насоки на архитектурното образование в Съветския съюз могат да бъдат правилно изложени и анализирани след подробно запознаване с учебните планове и програми, както и с метода на обучението във всички архитектурни институти и факултети.

През краткотрайното ми пребиваване в СССР имах възможността да посетя само Московския архитектурен институт (МАИ) и архитектурните факултети при Художествената академия и Инженерно-строителния институт в Ленинград.

Не е възможно да се даде цялостна картина и да се изясни напълно въпросът за архитектурното образование, ако не се отразят и специфичните моменти в останалите учебни заведения при университетите и политехническите институти в градовете Киев, Тбилиси, Баку, Рига, Талин, Каунас, Харков, Свердловск, Новосибирск, Львов и др.

Настоящото изложение не си поставя толкова широки задачи и се ограничава в кръга на архитектурните факултети в Москва и Ленинград.

Пред съветските висши технически учебни заведения и специално пред архитектурните е поставена задачата да подготвя висококвалифицирани техническо-архитектурни кадри, овладели съвременните постижения в областта на архитектурата и техниката и въоръжени с най-прогресивния мироглед — марксизма-ленинизма. В подготовката на такива кадри архитектурните институти са постигнали немалки успехи. Но непримирими към недостатъците, съветските хора търсят нови и по-добри пътища на усъвършенстване и подобрене качеството на подготовката на специалистите.

Още на XX конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз беше поставена задачата за подобренето на архитектурното образование чрез тясното свързване на практиката с научно-теоретическата подготовка. От Върховния съвет на СССР бе приет закон «За укрепване връзката между училището и живота и за по-нататъшното развитие на системата на народното образование в СССР», чрез който се целеше при подготовката на архитектите не само горепосочената връзка между теоретичното обучение и практиката, но и повишаване нивото на теоретичното обучение. Бе набелязана високата цел, това ниво да отговаря на съвременните постижения на техниката и да движи напред архитектурната наука.

Във висшите учебни заведения и архитектурни училища в СССР, в съответствие със Закона за народното образование и с новите учебни планове, от миналата учебна година 1959/1960 в първи курс се въведе нова форма на обучение, съчетана с производството. Всички първокурсници по архитектура започнаха да работят в течение на една година на строителните площадки и заводи. Те имат в Института само вечерни занятия. Завършилите първи курс и едновременно работили в производството продължават следването си в горните курсове, по избор, в дневното или във вечерното обучение.

В производството студентите, разделени на групи, преминават всички длъжности, по специален график, и на строителната площадка усвояват няколко професии. Контакт с производството студентите имат още веднаж в последния курс, преди дипломния проект, когато в продължение на около една година провеждат производствена практика в проектантските организации, като проектанти и авторски надзор. Предвижда се през това време въвеждането и на теоретични занятия под формата на вечерно обучение.

Едновременно с въпроса за връзката с практиката, в архитектурните институти се полагат сериозни грижи и за повишаване нивото на теоретичното обучение, особено по историко-теоретичните и физико-математическите дисциплини. По отношение на последните в някои от архитектурните факултети е съществувало известно предубеждение, като се е обръщало повече внимание на художествената страна и по-малко на техническата подготовка. Новите насоки в архитектурното образование, за търсене по-тясна връзка с конструктивните дисциплини, оказват през последните години влияние върху тематиката и метода на работа и в тези факултети. Сега двете страни на обучението — техникo-конструктивната и естетично-художествената, са равномерно застъпени.

Така, в методичния фонд на Архитектурния факултет при Ленинградската художествена академия, известна с дълголетната си традиция и възпитала архитекти като Баженов, Захаров, Стасов и пр., могат да се видят клаузурни работи на студенти от V курс на тема «Паметник на загиналите студенти по архитектура в борбата срещу фашизма». Проектите представляват съвършени и зрели решения, с прекрасни художествени качества, с удивително вътрешно съдържание и наситени с дълбока идейност. Представени са с чудно професионално майсторство. В албумите от последните дипломни работи при същото висше училище са показани проекти по обществени сгради, като театри, покрити спортни зали и пр., прекрасно решени, художествено представени и подробно конструктивно разработени с приложение на статичните изчисления на съвременни конструкции от стомана и алуминий.

Както в Художествената академия, така и в Инженерно-строителния институт в Ленинград и особено в Московския архитектурен институт студентите се учат да третираат архитектурата като творческа

дейност, при която функционалните, художествените и конструктивно-техническите задачи са комплексно и хармонично решени. При обучението в тези учебни заведения нампа широко приложение прогресивното и новаторското в архитектурата, критично и творчески се приема задграничния опит и се създава напълно съвременна архитектура.

В новите учебни планове е залегнала и идеята за по-правилно и критично подхождане към архитектурното наследство, за по-тясна връзка на архитектурно-художествените дисциплини с инженерните и в търсенето и подчертаването на творческия синтез в проектантските дисциплини.

Проявява се значителен интерес към архитектурата на демократичните страни, особено към опита в строителството на Чехословакия. Излизат публикации върху българската архитектура, върху курортните комплекси в България и Румъния, за строителството и архитектурата на Китай и т. н.

За опознаване на архитектурата в демократичните страни особено допринесе състояният се миналата година международен конкурс за жилищен комплекс в Москва. В музея по архитектура на името на Щусев бяха изложени всички проекти: пет варианта от МАИ, от ленинградските архитектурни факултети, от всички проектантски организации в Москва и Ленинград и от всички демократични страни, включително и от България (проект на Софпроект). Най-високо майсторство, архитектурна култура и прогресивна архитектура лъхаше от съветските проекти и особено от проектите на Московския архитектурен институт. Във всеки от чуждестранните проекти прозираха националните белези и възможности в проектантското дело и строителната техника на страната. За съжаление българският проект по своите архитектурно-художествени качества се нареждаше на едно от последните места.

Въпреки че учебните планове, по които се води архитектурното образование в СССР, са в общи черти еднакви във всички архитектурни институти и факултети, всяко учебно заведение има свой специфичен облик.

Московският архитектурен институт (МАИ) е най-яркият представител на съветската архитектурна школа и стои на първо място по броя на обучаваните архитектурни кадри.

МАИ е основан през 1929—1930 на базата на «Художествено-техническата школа» (1920) и на основания през 1926 «Висш художествено-технически институт». Тогава институтът се наричал «архитектурно-строителен» и бил комплектуван от четири факултета: Жилищно-обществено строителство, Промислено строителство, Земеделско-индустриално строителство и Планиране на градовете и населените места. До 1938 са завършили 2 000 млади архитекта, добре подготвени да изпълняват задачите на първите петилетки.

След първия конгрес на архитектите през 1937 се преустановява специализацията по факултети и се въвежда «единен профил». Този период от съществуването на Инсти-

тута е характерен с отслабването на научно-техническата база, с архаизма, историзма и увлечението по книжното проектиране. Учебният план през това време дава превес на художествено-графичните предмети, докато техническите дисциплини се подценяват както по обем, така и по качество. През годините 1948—1953 продължава откъснатостта от творческите задачи и техниката, която в своето бързо развитие изпреварва архитектурната теория.

Още в 1950 се повдига въпросът за преустройството в архитектурното образование, по искането на проектантските организации, като се възстановят специалностите. Въвеждането на специалностите се осъществява едва през 1956 година. Сега са формирани пет специалности: Гражданско строителство, Промислено строителство, Градоустройство, Интериор и обзавеждане на сгради и Озеленяване на населените места. Последните години са показали, че въвеждането на специалностите е навременно и целесъобразно, още повече като се има предвид, че нараства нуждата от специалисти в цяла поредица нови области — районното планиране, озеленяването и благоустройството на градските територии, в областта на селското стопанство, на интериора в жилищните и обществени сгради, на транспортните средства (леки коли, автобуси, вагони, параходи, самолети) и т. н.

След 1955 са проведени значителни преобразования в устройството на архитектурното образование, като особени грижи са положени за приближаването към практиката на основната дисциплина — Архитектурното проектиране.

Огромните мащаби в предстоящото строителство изискват не само високо квалифицирани, но и многобройни архитектурни кадри. През 1958—1959 в МАИ са се учили около 1 000 студента, в катедрите са подготвени повече от 40 аспиранта и са завършвали дотогава ежегодно около 160 дипломанта.

Второто всесъюзно съвещание на строителите и новият Закон за приближаване училището към живота са дали мощни импулси на архитектурното образование в МАИ. Характерното и положителното е проникването и използването на новите технически завоевания, на новите конструкции и материали. Успоредно с техното въвеждане расте и художествената култура на студентския състав, като резултат от задълбоченото изучаване и усвояване на реалистичното изкуство. Архитектурното представяне и архитектурната графика, при която отминките продължават да заемат централно място, както и оформянето на проектите и дипломните работи, които имаха възможността да видят, показват добри познания и данни в областта на рисунъка, графиката, акварела, критично възприемане на основните композиционни принципи и висока архитектурна култура. Всичко това е съчетано с последните конструктивни възможности, пълно е със съвременност, лекота и простота. Постиганията на Московската архитектурна школа са високо оценени на изложбата по случай фестивала през 1957 на кон-

греса на Международния съюз на архитектите през 1958 и пр. Някои от западно-европейските архитектурни списания също дават положителна оценка на работата на МАИ и подчертават творческото приложение на конструкциите в проектите. Колкото се отнася до мнението на съветските хора, те с присъщата си скромност намират тези оценки за преувеличени. Те виждат в нововъведената образователна система само първите си стъпки и ясно съзнават трудностите в този процес на усъвършенстване, уверени, че откриващите се широки перспективи ще бъдат достигнати, като не се подценява нито конструктивно-техническата, нито естетично-художествената страна в архитектурната дейност.

Обликът на Московския архитектурен институт се определя преди всичко от проектантските катедри. Характерно за техния състав е големият брой професори и доценти и малкото асистенти. Така например в катедрата «Основи на архитектурното проектиране», ръководена от проф. арх. д-р В. Ф. Крински, има един професор, шест доцента, пет преподаватели и само двама асистенти. Пет от доцентите и преподавателите са кандидати на техническите науки. Този голям колектив от преподаватели обучава само в първия курс 11 студентски групи от по 25—30 студента (8 групи от дневното и 3 групи от вечерното обучение). Курсовите проекти се водят изключително от хабилитирани преподаватели.

Новото в тематиката при курсовото проектиране е неразривната връзка с изискванията на съвременното жилище и реалността на задачите. Прилагайки прогресивни конструкции, студентите проектират съвременни сгради, с хармонично разрешени функционални, конструктивни и естетични проблеми. Основната цел на преподавателския колектив е да внедри и формира у студента творчески миросглед и разбиране на значението на органическата връзка между функционално-планировъчните, конструктивните, архитектурно-художествените и пр. основни проблеми.

Успоредно с това личи старането и бащинската загриженост, да се култивира у студентите добър художествен вкус, критично усвояване на задграничната практика, любов към архитектурното творчество и добри трудови навики.

Като основен метод на архитектурното образование се изтъква комплексният и всеобхващащ подход към съвременната тема. Този метод се прилага в най-голяма степен в проектантските катедри. Така, проектантските дисциплини стават ядрото на архитектурно-образователната система, най-важният лост в сложния организъм, формиращ съветските архитекти — архитектурната школа.

В този извънредно важен процес в архитектурното образование — упражнението по архитектурно проектиране, тежестта пада върху три основни момента:

а) В плавния преход от простите и еднообемни задачи към по-големите и с по-сложни функционални връзки и архитектура задачи. Така, студентите от втори

курс работят с еднообемни, с малка функционалност, но с значимо художествено съдържание задачи; студентите от трети курс проектират 2 до 3-етажни сгради; студентите от четвърти курс — школи, гари и пр.; в пети курс се проектират туристически хотели, спортни комплекси и т. н.

б) В разделянето процеса на проектирането на два основни етапа — първо, замислянето и оточняването на архитектурната композиция, под формата на ескиз и второ — нанасянето и графичното оформяване на проекта. През първия етап, на основание лекционната част на курса, след корекции от страна на ръководителите, при строго съблюдуване и правилна оценка на самостоятелния подход на студента и предлаганите от него идеи, се оформява ескизът на идейния проект.

Вторият етап се изпълнява през така наречения «сплощияк», който отговаря на «безлекционната» седмица в Архитектурния факултет на ИСИ в София. Този «сплощияк» не е «безлекционна» седмица, дадена на студентите, защото те нямат възможност да чертаят по домовете си, тъй като въобще не е позволено разработването на проекта във от Института. «Сплощиякът» е метод на работа, той е част от проектантския процес, при който студентът е ръководен от преподавателите си, подпомаган от катедрата с всички видове образци, проекти от предшествуващите курсове, литература по архитектурна графика, личните корекции на самите преподаватели, от целия методичен фонд на катедрата и т. н. През «безлекционната» седмица в МАИ може да се наблюдава от ранна сутрин до късна вечер творческа атмосфера, в която се ражда и добива реален израз предварително решеният проект. Тогава залата става една архитектурна лаборатория и изложба, в която се извършват последните процеси на проектирането и оформяването. Само чрез личен контакт с творческия климат през «безлекционната» седмица може да се оцени нейната същност и значение, когато всички колективно се учат — студенти от преподаватели, студентите помежду си, пък даже и младите преподаватели от по-опитните.

в) Третият основен момент е постепенното допълване и съчетане на идейния проект с архитектурно-конструктивната разработка, на фрагменти в началните проекти и на по-големи фрагменти или на части от плана, както и с оформяването на интериора в горните курсове.

Трябва да се отбележи, че проектите, като се започне от първия проект и се достигне до дипломния, в повечето случаи са представени с макети от пластмаси, вешо и с вкус изработени. Те се работят по единично или групово, под ръководството на преподавателя и също се довършват в «безлекционната» седмица.

Научноизследователската работа на студентите е свързана с тематиката на катедрите и с учебната работа. При избора на темите вниманието е насочено към изработката на икономични проекти, на високо художествено-техническо ниво. Елементи на научен принос се търсят даже и в курсовите и дипломните проекти.

Когато се разглеждат въпросите, свързани с обучението на архитектите, не е възможно да не бъдат споделени впечатленията от ежедневната работа на преподаватели и студенти.

Връзката на преподавателите с практиката се осъществява чрез възможностите, които дава Законът за укрепване връзката между училището и живота, както и чрез участието в архитектурните конкурси.

Всяка от проектантските катедри и катедрата по Архитектурни конструкции разполага с извънредно богат методичен фонд: албуми със снимки от най-сполучливите проекти, курсови задачи и курсови проекти в оригинал, албуми със снимки и текст върху определени проблеми, съставени от преподавателите при катедрата и др. До методичния фонд имат достъп всички студенти, през време на семестъра и през «безлекционната» седмица. Методичният фонд се пази и стопанисва от специална лаборантка при катедрата, или е общ за целия институт, какъвто е случаят в Художествената академия в Ленинград. Лаборантките се явяват като технически секретари на катедрата, те извършват качествено цялата административна работа, задават курсовите задачи и проекти на студентите, приемат готовите работи, водят списъците, статистиките, грижат се за фотозаснемането на проектите. Те са пълноценни помощници на преподавателския персонал, пестят неговото време и го отменят във всички административни задължения.

Катедрата по Архитектурни конструкции има и доста богата сбирка от модели на най-новите и характерни конструкции. В момента Институтът разполага с лаборатория по строителни материали и по физика и с няколко строителни ателиета (столарско, механично, фотолаборатория и пр.).

Сградата на Института разполага с тържествена зала, където се провеждат дипломните защити, чествувания и т. н., както и с прекрасно обзаведена изложбена зала.

В помощ на учебната работа идва и библиотеката на института, с богат книжен фонд, с многоброен, добре квалифициран и извънредно любезен персонал. Удобно разположена в партера на сградата, тя е много посещавана от студенти и преподаватели и е станала част от тяхното ежедневие.

Впечатлението от дисциплината на студентите е много добро. Те имат значителни творческо-практически данни, голяма архитектурна култура, тънък художествен усет и любов към специалността. Това вероятно се дължи на голямата възкачалност при обучението, на добрата творческа атмосфера, която ги обкръжава непрекъснато, на прекрасните исторически и съвременни архитектурни паметници и ансамбли, които студентите наблюдават, измерват, заснемат и анализират. Правят се научни екскурзии през ваканциите до Ленинград и други градове с характерна архитектура.

Високото ниво се дължи и на по-строгия и целесъобразен подбор при приемането в Института. До неотдавна, преди постъпването, кандидатите от Москва са преми-

навали «неделни школи», от месец ноември до юни, където са обучавани от преподаватели в Института. След това всички са следвали двумесечен курс по рисуване, чертане и пр. Конкурсният изпит е провеждан по руски език, чужд език, физика, математика, рисуване и чертане, по програмата на средните училища. По рисуване и чертане не са освобождавани учениците, получили златен медал. Още по-високи изисквания по отношение на рисуването се поставят в Художествената академия в Ленинград.

Преподавателите в МАИ и другаде чувстват голямата отговорност, която имат като учители и възпитатели и са се отдали всецяло и всеотдайно на изпълнението на преподавателския си дълг. Те активно участвуват във всеотдайния живот на Института — учебно-преподавателската и научноизследователската работа, повишават

собствената си квалификация и тази на младите кадри. Отношенията им са извънредно човечни, пълни с топлина, сърдечност и простота.

Кабинетите, залите и всеки квадратен метър от коридорните стени са използвани за излагане на курсови проекти. Агиттаблата, обявите и пр. са с вкус направени и подредени. Тук всяка стена, всяко помещение, всеки кът говори за една дълбока грижа, за едно широко чувство и за една безкрайна любов към науката, към изкуствата, към бъдещата професия, към архитектурата.

Тази среда, в един къс период от няколко месеца, става близка и любима на чужденеца, още повече, когато този чужденец не е съвсем чужд и когато идва от една страна и принадлежи на една народност, която съветските хора чувствуват извънредно близка.

ПОЧИНА

**Архитект
КОСТА НИКОЛОВ**

Лауреат на Димитровска награда

На 14. XI. 1961 г. почина внезапно арх. Коста Николов.

Извънредно трудолюбив, обичаш много архитектурното изкуство, внимателен към човека, арх. Коста Николов бе спечелил любовта и уважението на цялата архитектурна колегия. Повече от 46 години, близо половин век, той работи неуморно на архитектурното поприще. Неговите солидни познания по архитектурното изкуство, голямата му култура, богатата му ерудация и перо му помогнаха да израсте и се утвърди като истински архитект-творец, който със своите проекти, с построените сгради по негови проекти и с статиите си можа да остави незалични следи в българското архитектурно творчество. Неговите проекти и построени по негови проекти сгради носят белег на здраво архитектурно творчество, което може да служи за пример на подражание на цялата архитектурна колегия.

Българската общественост загуби един от най-изтъкнатите свои архитекти, който отдаде без остатък целия свой съзнателен живот за изграждането на нашата архитектура.

Роден е в гр. Видин на 30. XI. 1891. Завършил Архитектурния факултет при Мюнхенската държавна политехника (Бавария) през 1914,

през 1919 той постъпва на работа като архитект. От 1950 до края на своя живот арх. Коста Николов работи в „Главпроект“.

Неговата дейност от 1919 до 1961 е била най-разнообразна. Изготвил е много планове на частни, кооперативни, обществени и държавни сгради и ги е ръководил архитектурно до тяхното завършване. Вземал е живо участие в много архитектурни конкурси и е печелил премии и награди.

Като ръководител на колектива по изграждането на курорта Варна, където взема активно участие, той допринася много за навременното завършване на обектите, представляващи новост в нашата архитектура. За тази му дейност той бе награден от Правителството със Златен орден на труда и удостоен с Димитровска награда I степен. Арх. Коста Николов активно участвуваше в обществения живот на българските архитекти, бил е редактор на списание „Архитектура“ и председател на Д-вото на българските архитекти от 1936 до 1942 и председател на Секцията за архитектура при Камарата на народната култура от 1945 до 1947 година. Той се бори за издигане престижа на архитекта-творец, за защита специфичните интереси на архитектурната колегия, за нейното признаване от обществото и за сплотяването ѝ. Арх. Коста Николов не можа да види осъществена мечтата си, българската архитектурна колегия да бъде обединена в Съюз на българските архитекти, който да заживее пълнокръвен живот, в служба на социалистическата ни родина.

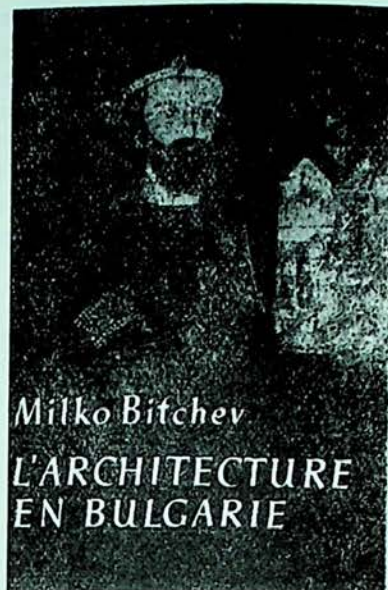
При арх. Коста Николов са работили и са се учили много наши архитекти и техници. Като граждани с пълно съзнание и отговорност арх. Коста Николов се приобщил към инициативите на народната власт и провеждал мероприятията ѝ като участвуваше активно в обсъждането на много въпроси от обществен характер.

Архитектурното наследство, което той ни завеща е голямото и разнообразно количество проекти и построените архитектурни обекти. Но той ни остави като пример за подражание и любовта към човека, която бай Коста, както колегите обичаха да го наричат, проявяваше навсякъде.

Арх. Пецо Златев

НОВИ КНИГИ

BITCHEV, M. L'Architecture en Bulgarie. Издателство на чужди езици. С., 1961. 82 с. с ил. и табл. 80 2 000 тираж. Същата книга е издадена и на руски, немски и английски език.

Авторът проследява развитието на архитектурата в България от древността до края на XIX век. Анализирани са главните етапи от това многовековно развитие, описани са най-характерните паметници на архитектурата. Изложението, написано стегнато, предметно и художествено, се базира на всички досегашни проучвания в областта на българската архитектура и синтезира личните оценки и мнения на автора. Книгата съдържа пет глави: „Архитектурата и българските земи до основаването на българската държава“, „Архитектурата на Първата българска държава“, „Архитектурата през периода на Втората българска държава“, „Българската архитектура през периода на турско робство“, „Българската архитектура през епохата на националното Възраждане“. В края на текста е дадена кратка библиография. Текстът е илюстриран с 45 образи — уточнени планове и рисунки на най-характерните архитектурни паметници. В приложение са дадени таблици със 105 фотографии. В текст и илюстрации книгата дава цялостна представа за архитектурата в България до Освобождението от турско робство. Книгата е предназначена за чужденци и е издадена само на чужди езици. Но тя представлява интерес и за широк кръг български читатели — архитекти, студенти, изкуствоведи. Подобно изложение за развитие на архитектурата в България на български език за сега няма.

БРАНКОВ, Г. Външнообразни черупкови конструкции. Форма и изчисления. С., БАН, 1961. 80 с. с ил. 80 (БАН, Институт по водоснабдяване и строителство). 700 тир. 7,35 лв. Резюме на руски и английски език.

ПЕТРОВ, Тома, Иван Венедиков и Боян Кузуков. Античната гробница край Поморие (Кухата могила). Бургас. Народен музей, 1960. 47 с. с ил. 80 2 700 тир. Б. ц.

НИКОЛОВ, Б. Библиография на археологията за селищата от Врачански окръг. 1879-1960. Съставил... Враца, 1961. 68 с. с ил. 160 (Окръжен народен музей Враца). 900 тир. Б. ц.

ХРОНИКА

КОНКУРСИ

Проведеният в началото на годината контрактван конкурс за градоустройствено решение на централната част на гр. Севлиево приключи при следните резултати:

Първа награда в размер на 5 000 лв. отредена на проекта, изработен от колектив с ръководител арх. Стефан Станев и членове: арх. Л. Сеченски и арх. П. Момчилов.

Втора награда в размер на 3 000 лв. е отредена на проекта, изработен от колектив с ръководител арх. Христо Ковачев и членове арх. Ив. Петров и арх. Д. Духтев.

Дадено е и поощрение от 1 000 лв. на проекта, изработен от колектив при Пловдивската окръжна проектантска организация с ръководител арх. Иван Попов.

8. 1961

СОДЕРЖАНИЕ

Градостроительный анализ жилых комплексов, построенных в Софии

Арх. Петр Ташев

За последние пять лет в Софии построено около 1 миллиона кв. метров жилой площади. Это огромное строительство, развернутое в основном на незастроенных или мало застроенных территориях и на некоторых центральных улицах, помогло созданию новых, современных архитектурных ансамблей в Софии.

В статье подробно рассмотрены окончательные результаты по выбору строительных участков, по структуре жилых районов и микрорайонов, по удовлетворению культурно-бытовых потребностей населения микрорайона, по решению вопроса коммуникаций и транспорта, по озеленению и закладке новых зеленых массивов и пр. Новые жилые комплексы — шаг вперед в деле реконструкции Софии. Необходимо продолжить изучение вопросов о строительстве красивых, солнечных социалистических районов и микрорайонов, с учетом вопросов экономики.

Стр. 7

Анализ планировки жилищ в жилых комплексах Софии

Арх. Пантелей Греков, арх. Христо Анастасов

Коллектив научных работников и проектировщиков поставил перед собой задачу изучения и анализа опыта строительства жилых комплексов „Западный парк“, „Ленин“, „Восток“ и „Ипподром“. Подробно изучены все проектные решения построенных и находящихся в процессе строительства жилых домов. Рассмотрены вопросы вместимости и планировочных схем жилищ и их архитектурный образ; сделаны подробные выводы и даны рекомендации о дальнейшем проектировании. Опыт строительства в СССР, Чехословакии, Швеции, Дании и других государствах также подтверждает, что удовлетворение жилищных нужд должно идти по пути строительства квартир нормальной площади, а также по пути строительства квартир с небольшим количеством комнат.

Стр. 15

Варианты планировочных решений жилищ в близком будущем

Вячеслав Етенко

Автор, сотрудник Академии строительства и архитектуры СССР, рассматривает вопрос строительства жилищ, которые могут быть использованы семьями с различным демографическим составом. Это может быть достигнуто при т. н. „гибкой“ планировке жилища. Самые большие возможности этой системы планировки выявляются при норме около 9-ти кв. метров на человека. Гибкая планировка жилища осуществляется при помощи „шкафов-перегородок“.

Стр. 23

Конкурс на градостроительное, коммуникационное решение и архитектурное оформление центрального городского ядра Бургаса

Арх. Атанас Сиркаров

Приморский город и черноморский порт Бургас является одним из болгарских городов, который в период между двумя последними войнами развился исключительно быстро, но стихийно и без плана: с узкими улицами, скудной растительностью, с маленькими площадями. Поэтому конкурс на градостроительное, коммуникационное и архитектурное решение центрального городского ядра является довольно трудной задачей.

В статье рассмотрены результаты конкурса, на который были представлены 13 проектов.

Стр. 27

Проф. Иржи Кроха

Арх. Нина Увирова-Жечева,
Александра Берберова

Публикуются заметки о жизни выдающегося чешского архитектора профессора Иржи Кроха, который известен не только как автор большого числа архитектурных сооружений, но и как прогрессивный общественно-политический деятель. Всей своей жизнью проф. Кроха доказывает, что задача архитектора социалистического общества — служение своему народу, активное участие в строительстве его социалистического будущего.

Помещено и интервью с проф. Кроха, в котором он делится своими впечатлениями об успехах болгарской архитектуры и о путях ее развития. Он отметил значительные достижения новой и старой болгарской архитектуры. Новая архитектура имеет современный и жизнеутверждающий характер. Она связана с архитектурными традициями прошлого. Прекрасные образцы старой болгарской архитектуры имеют всемирное значение.

Проф. Кроха также отметил большие успехи новой архитектуры и строительства в Чехословацкой Социалистической Республике.

Стр. 30, 32

Направления и успехи в архитектуре промышленных зданий в Советском Союзе

Арх. Димитр Георгиев

Рассматриваются новые достижения промышленного строительства в Советском Союзе, в котором широко применяются типовое проектирование, унификация объемно-планировочных параметров, несущих и ограждающих конструкций, новые строительные материалы и т. п. Рассматривается проблема т. н. „универсальных“ производственных зданий. Даются основные направления и рекомендации Академии строительства и архитектуры СССР, которые с успехом используются при проектировании и строительстве новых промышленных предприятий.

Стр. 34

Архитектурное образование в СССР

Доп. арх. Иван Попов

Автор делится своими впечатлениями об архитектурном образовании в СССР. Современные методы обучения, хорошо составленные учебные планы и программы, высококвалифицированные преподавательские кадры обеспечивают качественную подготовку молодых специалистов.

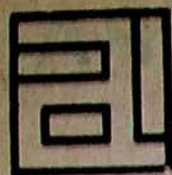
Стр. 37

Новые книги

БИЧЕВ, М. Архитектура Болгарии. Издания на иностранных языках, София, 1961 г.

Автор рассматривает развитие архитектуры болгарской земли от древности до конца XIX века. Понятно, строго научно, в сжатой форме даются основные этапы многовековой истории болгарской архитектуры с описанием и художественным анализом наиболее характерных архитектурных памятников. Текст иллюстрируется планами. Отдельными таблицами даны художественные фотографии и репродукции. Книга издана на русском, французском, немецком и английском языках.

Стр. 40

8. 1961

SOMMAIRE

Analyse urbaniste des ensembles résidentiels à Sofia

Pétre Tachev, architecte

Durant les cinq dernières années à Sofia ont été bâtis des logements sur une surface d'environ 1 000 000 m². Ces importants travaux orientés surtout sur des terrains non bâtis ou partiellement bâtis et dans certaines artères principales, facilitèrent la construction de nouveaux ensembles résidentiels.

L'auteur examine en détail les résultats définitifs concernant le choix des chantiers de construction, la structure des rayons et des micro-rayons d'habitation, la satisfaction des exigences d'ordre culturel des habitants des micro-rayons, les éléments de communication, les transports et l'aménagement des surfaces vertes, etc.

La construction d'ensembles résidentiels réalisée jusqu'à présent constitue un grand pas dans l'édification de Sofia. Il faudra continuer l'étude des questions relatives aux rayons et micro-rayons d'habitation socialistes, envisagés et à venir, tout en tenant compte des questions d'économie. P. 7

Analyse des types des ensembles résidentiels à Sofia

Plantele Guekov, Dimitro Anastassov, architectes

Un groupe de six auteurs et architectes s'est assigné la tâche d'étudier et d'analyser l'expérience acquise pendant l'édification de certains ensembles résidentiels à Sofia, notamment: le Parc Ouest, les Jardins et l'Hyposphère. A ces sites ont été analysés les solutions des types des logements construits ou en voie de construction. Les questions intéressantes la capacité, le schéma de type, la composition architecturale et l'aspect architectural ont été également examinés. Le tout appuyé par des indications et recommandations. L'exemple de l'URSS de la Tchecoslovaquie, de la Suède, du Danemark et d'autres pays a montré que la satisfaction effective des besoins et motifs de logement suppose la construction de type d'une surface moyenne et la préférence pour les types d'un nombre de pièces restreint. P. 15

Verdicts de projets de maison dans un proche avenir

Vladimir Evtchov

L'auteur qui est collaborateur à l'Académie de Construction et d'Architecture de l'URSS, examine la question de l'édification des types à être habités par des familles de composition démographique diverse. On pourrait dire obtenu grâce aux projets d'habitations «compactes», le maximum de surface habitable étant de 9 m² par habitant. La simplification des projets est réalisée au moyen de «cristaux-placards». P. 20

Concours pour l'urbanisation, la communication et l'aspect architectural du noyau urbain de Bourgas

Achokasse Stankov, architecte

Bourgas avec son important port sur la mer Noire est une ville qui à l'époque entre les deux guerres s'est développée à un rythme accéléré, sans plan ni organisation. Ses rues sont étroites, les sites libres et vides laissant à désirer. Aussi la solution des problèmes intéressant l'urbanisation, la communication et l'aspect architectural du noyau urbain de la ville est-elle extrêmement difficile. L'auteur examine les résultats du concours qui a réuni 15 projets. P. 27

Le professeur Irji Kroha

Nina Jetcheva, architecte et Alexandra Berbérova

Notes biographiques sur l'éminent architecte Irji Kroha dont s'enorgueillit la Tchécoslovaquie. Le professeur Irji Kroha est connu tant par ses oeuvres architecturales que par son activité politique de militant progressiste. Sa vie est tout indiquée pour montrer les devoirs qui incombent à tout architectes socialistes: servir son peuple et bâtir son avenir socialiste.

Suit une interview avec le professeur Kroha. Celui-ci fait part de ses impressions des progrès de l'architecture bulgare et de la voie de son développement. Il relève les succès remarquables de l'architecture bulgare, nouvelle et ancienne. La nouvelle architecture est moderne, imprégnée des traditions du patrimoine national, l'architecture ancienne offrant des spécimens de renommée internationale.

Le professeur Kroha mentionne également les plus importantes réalisations de la nouvelle architecture tchécoslovaque. P. 30-32

Tendances et réalisations de l'architecture des bâtiments industriels en URSS

Dimitri Gueorguiev, architecte

L'auteur passe en revue les plus récents succès de la construction industrielle en Union Soviétique. Ils ont été obtenus par un large emploi de profils typisés, l'unification du volume dans la planification des plans, des éléments constructifs et des détails, l'emploi de nouveaux matériaux de construction, etc. Le problème des édifices industriels des «ambars» et autres est également traité. L'auteur cite les tendances fondamentales et les recommandations de l'Académie de Construction et d'Architecture de l'URSS qui sont appliquées avec succès lors de la mise au point de projets pour la construction de nouveaux édifices industriels. P. 34

L'enseignement de l'architecture en URSS

Ivan Popov, architecte, chargé de cours

L'auteur tire ses impressions de l'enseignement de l'architecture en URSS qui est promu par des méthodes adéquates, des plans d'études bien établis et par un corps d'enseignants hautement qualifié, ce qui contribue à la formation d'excellents spécialistes. P. 37

Nouvelles parutions

BITCHEV, M. L'architecture en Bulgarie. Edition en langues étrangères Sofia, 1961. Edition en langues russe, française, allemande et anglaise. L'auteur analyse le développement de l'architecture sur les terres bulgares allant depuis l'antiquité jusqu'à la fin du XIX siècle.

D'une façon très claire et strictement scientifique, sont données les principales étapes de l'architecture bulgare, plusieurs fois séculaire. Les monuments les plus en vue sont décrits et leurs qualités artistiques sont passées en revue. Le texte est illustré par les plans de monuments. D'excellentes photographies et reproductions sont données hors texte. P. 40

8. 1961

INHALT

Städtebauliche Analyse der aufgebauten Siedlungen in Sofia

Arch. Peter Tascheff

In den letzten 5 Jahren wurden in Sofia Wohnungen mit einer Wohnfläche von ungefähr 1 Mill. m² gebaut. Diese enorme Bautätigkeit, hauptsächlich auf nicht überbautes oder dünn überbautes Gelände und an manchen der Hauptstrassen gerichtet, half dazu, dass in Sofia neue zeitgemässe Ensembles von Siedlungen entstanden.

In dem Artikel werden ausführlich die erzielten Endergebnisse dargelegt, bezüglich der Wahl des Bauerrains, der Struktur der Wohnbezirke und Wohnkomplexe, der Befriedigung der sozialen Anforderungen der Bevölkerung in den Wohnkomplexen, der Kommunikation und des Transportes, der Bepflanzung und Anlage der Grünflächen usw.

Der bereits ausgeführte Bau von Siedlungen stellt einen grossen Schritt vorwärts in dem Aufbau von Sofia dar. Das Studium der Fragen der schönen, lebensfrohen und sonnigen sozialistischen Wohnbezirke und Wohnkomplexe muss weitergeführt werden, indem man die Wirtschaftsfragen rechtmässig in Betracht zieht.

S. 7

Analyse der Wohnungen in den aufgebauten Siedlungen Sofias

Arch. Pantelej Grekoff, Arch. Christo Anastasoff

Ein Team wissenschaftlicher Arbeiter und Planer hat sich die Aufgabe gestellt, unsere Erfahrung in manchen der aufgebauten Wohnsiedlungen Sofias: Westpark, Lenin, Ost und das Hypodrom zu studieren und analysieren. Analysiert sind alle Entwurfslösungen der Wohnbauten der untersuchten 4 Siedlungen, die erbaut sind, oder sich im Bau befinden. Untersucht sind, mit genauen Schlüssen und Empfehlungen, die Fragen der Kapazität und des Grundriss-Schemas der Wohnung, der Bestand der Wohnung und die Architektur Gestaltung. Das Beispiel der UdSSR, der Tschechoslowakei, Schwedens, Dänemarks und anderer Länder hat auch gezeigt, dass der Weg zur wirklichen Befriedigung der Wohnbedürfnisse mit dem Bau von Wohnungen von gemässiger Fläche und auch mit einer offenen Bevorzugung der Wohnungen mit wenig Zimmern verbunden ist.

S. 15

Varianten bei der Planung der Wohnung in der nächsten Zukunft

Wjatscheslaw Etenko

Der Verfasser, der ein Mitarbeiter der Akademie für Bauwesen und Architektur der UdSSR ist, untersucht die Frage des Baues von Wohnungen, die von Familien verschiedener Zusammensetzung bewohnt werden können. Das kann man durch die sogenannte „geschmeidige“ Gestaltung der Wohnung erreichen. Die grössten Möglichkeiten für eine solche Planung ergeben sich bei der Norm von ungefähr 9 m² Wohnfläche pro Person. Die geschmeidige Gestaltung der Wohnungen wird mit Hilfe der sogenannten „Schrank-Teiler“ verwirklicht.

S. 23

Wettbewerb für die städtebauliche und verkehrstechnische Lösung und die Architekturgestaltung des zentralen Stadtkernes der Stadt Burgas

Arch. Atanas Sirkaroff

Die Küstenstadt und der wichtige Schwarzmeerhafen Burgas ist eine der bulgarischen Städte, die im Zeitraum zwischen den letzten zwei Kriegen sich in überaus raschem Tempo entwickelte, aber planlos und stürmisch, bei schmalen Strassen und wenig Grün, bei ungenügendem Raum für öffentliche Plätze. Deshalb stellt der Wettbewerb für die städtebauliche, verkehrstechnische und Architekturlösung des zentralen Stadtkernes eine schwierige Aufgabe dar.

In dem Artikel werden die Ergebnisse des Wettbewerbes untersucht, an welchem 13 Entwürfe vorgelegt wurden,

S. 27

Prof. Irji Krocha

Arch. Nina Uwirowa — Schetschewa,
Alexandra Berberowa

Es sind biographische Notizen über den hervorragenden tschechoslovakischen Architekten Prof. Irji Krocha angeführt, der sowohl durch seine zahlreichen Architekturleistungen, als auch durch seine demokratische und progressive gesellschaftlich-politische Tätigkeit bekannt ist. Durch sein ganzes Leben zeigt Prof. Irji Krocha die Aufgabe des sozialistischen Architekten—dem Volke zu dienen, seine sozialistische Zukunft zu bauen.

Es ist auch einem Interview mit Prof. Krocha Raum gegeben. Derselbe schildert seine Eindrücke von den Errungenschaften der bulgarischen Architektur und ihrem Weg der Entwicklung. Er weist auf die grossen Erfolge der neuen und alten bulgarischen Architektur hin. Die neue Architektur ist modern und lebensfähig, mit einem Erbe voller Traditionen. Es gibt in der alten Architektur wunderbare Beispiele von Weltbedeutung.

Prof. Krocha deutet auf die wichtigsten Errungenschaften der neuen Architektur und der Bautätigkeit in der tschechoslovakischen sozialistischen Republik hin.

S. 30, 32

Richtlinien und Errungenschaften der Architektur der Industriebauten in der Sowjetunion

Arch. Dimiter Georgieff

Es werden die neuesten Erfolge der Bautätigkeit für die Industrie in der Sowjetunion, bei breiter Anwendung des Typenentwurfes, der Unifikation der raumplanerischen Parametern, der tragenden Konstruktionen der Verwendung neuer Baustoffe usw. untersucht. Untersucht wird das Problem der sogenannten „universalen“ Industriebauten u. a. Es wird auf die, von der Akademie für Bauwesen und Architektur der UdSSR festgelegten Richtlinien und Empfehlungen hingewiesen, die mit Erfolg beim Planen und Bauen der neuen Industriebetriebe Anwendung finden.

S. 34

Die Architektur-Ausbildung in der UdSSR

Doz. Arch. Iwan Popoff

Der Verfasser schildert seine persönlichen Eindrücke von der Architekturausbildung in der UdSSR, welche dank geeigneter Methoden, gut zusammengesetzter Lehrpläne und Programme und hochqualifizierter Lehrkader die Ausbildung gut vorbereiteter Fachkräfte sichert.

S. 37

Neuerscheinungen

BITSCHOFF, M. Die Architektur in Bulgarien. Fremdsprachenverlag Sofia, 1961. Ausgabe in russischer, französischer, deutscher und englischer Sprache.

Der Verfasser verfolgt die Entwicklung der Architektur auf bulgarischer Erde vom Altertum bis Ende des XIX. Jahrhunderts. Auf sehr klarer, streng wissenschaftlicher Weise sind in einer gedrängten Zusammenfassung die wichtigsten Etappen der jahrhundertalten Geschichte der bulgarischen Architektur mit Beschreibung und Kunstanalyse der hervorragendsten Architekturdenkmäler illustriert. Auf separaten Tabellen sind Kunstaufnahmen und Reproduktionen dargestellt.

S. 40

8. 1961

CONTENTS

Urban Analysis of Housing Blocks in Sofia

Arch. Peter Tachev

In the last five years one million square meters of living area have been built in Sofia. This extensive construction scheme was carried out mostly on free or sparsely built districts and along some big arteries, forming new city blocks. The following problems and results are reviewed: planning of the sites, choice of the layout of the housing districts and micro-districts, satisfaction of the cultural and living conditions of the inhabitants, communication, transport, garden plots and others.

The realization of this construction program has been a great contribution to Sofia. The research work on beautiful sunny socialist dwelling ensembles and micro-districts ought to continue in the future without overlooking the economic side of the Question.

P. 7

Analysis of the Self-contained Flats in the Newly Built Blocks in Sofia

Architects Pantaley Grekov and Hristo Anastasov

A group of research workers have submitted the problem of analysing our experience in the already built blocks: "Zapaden Park", "Lenin", "Hipodroma", "Istok", covering the projects of all separate buildings built or in the process of building in the above-mentioned ensembles. The analysis includes the capacity, style and plans of the apartments, giving concrete suggestions. The examples of U. S. S. R., Czechoslovakia, Sweden, Denmark and other countries also show that the best solutions are those with a medium sized living area and small number of rooms.

P. 15

Variations of Planning the Home of the Future

Viacheslav Etenko

The author, collaborator of the U. S. S. R. Academy of Science Section for Building and Architecture, reviews the building of homes which can be used by families with different demographic elements. This can be attained by the so called "flexible design". The greatest possibilities for such planning is secured by calculating nine square meters per person. The "flexible design" is ensured by the use of the so called "partitioning cupboard".

P. 23

Competition for the Urban, Communicating and Architectural Development of the City Centre of Bourgas

Arch. Atanas Sirakov

The Black-Sea port of Bourgas is one of the Bulgarian cities which has rapidly developed in the period between the two world wars sporadically without adequate urban planning, with narrow streets, small green areas and inadequate squares. That is why the competition for the urban, communications and architectural solution of the city center is a difficult task. The paper gives a critical review of the different projects; 13 in number.

P. 27

Professor Irji Krocha

Architect Nina Uvirova — Getcheva and Alexandra Berberova

Notes on the life of the well-known Czech architect professor Irji Krocha, noted not only for his numerous buildings, but also for his democratic and progressive political activity. The whole life of professor Krocha is an example for the socialist architect to work for the people, to ensure their socialist future.

An interview with professor Krocha is also given. He expresses his impressions on the achievements of Bulgarian architecture and the trends of its development. He points out the big success of the Bulgarian old and new architecture. The new architecture is modern and vital, with historical traditions. There are many examples of world-wide significance in the old architecture too. Professor Krocha notes the most significant achievements of architecture and building in the Czechoslovak Republic.

P. 30, 32

Trends and Achievements of Industrial Design in the U. S. S. R.

Arch. Dimitar Georgiev

The review covers the newest achievements in industrial design in Russia through the broad use of standard design, unification of volume and planning parameters, structures, use of new materials, and others. Also, the problem concerning the "universal" factory buildings, with directions and recommendations worked out by the Soviet Academy for Building and Architecture, which are used in planning with great success.

P. 34

Architectural Sciences in the U. S. S. R.

Assistant Professor — architect Ivan Popov

The author gives his impression of architectural training in the U. S. S. R., which through specific methods, well planned curricula and highly qualified faculty turns out well qualified specialists.

P. 37

Book review

BICHEV, M. Architecture in Bulgaria. State Edition. Department for Foreign Languages, Sofia, 1961. Edited in Russian, French, German and English.

The author traces back the development of architecture in the Bulgarian boundaries from antiquity to the end of the XIX century. The general historic stages of Bulgarian architecture through the ages with description and artistic analysis of the most characteristic historic monuments are analyzed very clearly with a precise scientific method. The book is illustrated with plans of architectural monuments. In special tables photographs and reproductions are given.

P. 40

АРХИТЕКТУРА

издание болгарских архитекторов. Журнал выходит в десяти книжках большого формата, с резюме на четырех языках: русском, французском, немецком, английском. В журнале публикуются теоретические статьи по вопросам архитектуры, критико-аналитические исследования в области современной болгарской архитектуры, обзоры архитектурных достижений за рубежом, прилагаются архитектурные детали и пр. Об условиях подписки справляйтесь у наших представителей:

МОСКВА Г — 200, Международная книга

Abonnez vous pour 1962 à la revue

Abonieren Sie sich für das Jahr 1962 für die Zeitschrift

Por 1962 subscribe to

Subscribase para la edición de 1962 de la revista

ARCHITEKTURA

Organe des architectes en Bulgarie. La revue paraît annuellement en dix fascicules grand format, résumés en quatre langues: russe, français, allemand et anglais.

La revue publie des articles sur la théorie de l'architecture, des études critiques et analytiques sur l'architecture bulgare contemporaine, des aperçus sur les réalisations et expériences à l'étranger, des détails d'architecture etc.

Pour l'abonnement s'adresser à nos représentants:

Verlag der Architekten in Bulgarien. Die Zeitschrift erscheint jährlich in 10 Hefte, großes Format mit Zusammenfassungen in vier Sprachen: russisch, französisch, deutsch und englisch. Die Zeitschrift veröffentlicht theoretische Artikel für die Architektur, kritisch-analytische Forschungen für die gegenwärtige bulgarische Architektur, Schau der Errungenschaften und die Erfahrung des Auslandes, Architekturdetails und andere. Für die Abonierung wenden Sie sich bitte an unsere Vertreter:

the magazine of the Bulgarian architects. Published annually in ten big folio volumes with summary in four foreign languages: russian, french, german, english.

The magazine publishes theoretical articles, critical and analytic research of Bulgarian contemporary architecture, world-wide review of achievements and experience, architectural details, etc.

For subscription consult the Bulgarian trade representatives in your country:

Edición de los arquitectos de Bulgaria. La revista aparece en diez números por año en formato grande, con resúmenes en cuatro idiomas: ruso, francés, alemán, inglés.

En la revista se publican artículos teóricos sobre la arquitectura, estudios crítico-analíticos sobre la arquitectura contemporánea búlgara, revista de los éxitos y la experiencia en el extranjero, detalles arquitectónicos, etc.

Para suscripciones dirijanse a nuestros representantes:

Albania	TIRANA, Ndermaria shtetnore e botimeve	Great Britain	LONDON WC 1, 44-45 MUSEUM St, Collet's Ltd
Australia	SYDNEY, Current Book Distributors, 40 Market st	Guinea	CONAKRY, C. C. P. Nr. 739, Librairie Africaine Traore moumini
Österreich	WIEN I — Salzgries 16, Globus Buchvertrieb	Hungary	BUDAPEST, POB 149 Kultura
Belgien	BRUXELLES — 5 pl. St. Jean, Du Mond entier	Holland	AMSTERDAM, KEIZERGRACHT 471-487, Swets & Zeitlinger
Brasil	SAO PAULO, Agencia Intercambio Cultural Rua Riachuelo 432 Loja 2	India	VADVA BHAVNAGAR, Bapesarakuva Rd, Dave's Ads. Subs, Agency
Canada	TORONTO 4 (ONT), Troyka-Bookshop, 799 A College Street	Italy	ROMA, Oscure 12, Via delle Botteghe, Libreria Rinascita
China	PEKING, Guozi Shudian, P.O.B. 88	Japan	TOKIO, Chydaku Chome 2 Kanada Zinbocho, Nauka Ltd.
Corea	PYONGYANG, Culpanmul Korea publ exp-import	Norway	OSLO, NORSK BOOK-import AS
Cuba	LA HABANA, Apartado Nr. 1390 Imprenta Nacional de Cuba	Poland	WARSAW, ul. Wilcza 46 Ruch
Czechoslovakia	Orbis N/P PRAHA 12, Stalino-va 12	Rumania	BUCHAREST, (POB 134—135) 14-18, Str. A. Brianda Cartimex
Denemark	COPENHAGEN, 6 Norregade, Ejnar Munksgaard Ltd	Sweden	STOCKHOLM 16, Kongl. Hofbuchhandlung
Deutsch demokr. republik	DREZDEN A-1, Verlagpostamt Auslandstelle	Switzerland	BERN 2, Postfach 379, Fachbücherei Berna
France	PARIS 8-me, 7 rue Debelleye, agence litteraire et art	U. S. A.	WASHINGTON 3 D.C., P.O. Box 8927, Dolphin Service
Finland	HELSINKI, Postfach 128, Akateeminen Kirjakaupa	Vietnam	HANOI, Hai Ba Trung, Sach Bao, So Xuat Nhap Khuau
Federal German Republic	MÜNCHEN 34, SCHLIE: FACH 68, Kubon & Sagner	Yugoslavia	BELGRAD — Terazija 27, Import Export Booksellers Jugoslavenska Kniga

